ఉపోద్ఘాతము

విబుధవరులారా!

నాలిన్నవమాలింపుడు - తొల్లి వేదవ్యాసమహర్షిచే విరచింపబడిన బ్రహ్మసూత్రములకు - శ్రీమన్నీలకంఠశివాచార్యులవారు శక్తివిశిష్టాద్వైతరూపముగా భాష్యంబు రచించిరి. పిమ్మట షణ్మతోద్ధారకులౌ - శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారా సూత్రములకును - దశోపనిషత్తులకును - భగవద్గీతలకును భాష్యములుగావించి యామూడుభాష్యములకు ప్రస్థానత్రయంబని నామంబిడిరి - తర్వాత శ్రీరామానుజాచార్యులవారు మధ్వాచార్యులవారున దేప్రకారంబు ప్రస్థానత్రయంబులు వారివారి మతానుకూలంబుగా గావించుకొనిరి - పిమ్మట శ్రీకరపండితేంద్రులవారు శ్రీమచ్ఛక్తివిశిష్టాద్వైతహితంబుగా ప్రస్థానత్రయం బొనర్చిరి- పదపడి శ్రీమచ్ఛైవసిద్ధాంతధౌరేయులగు శ్రీమదప్పయ్య దీక్షితులవారు నీలకంఠభాష్యమునకు శివార్కమణి దీపికయను మహాగ్రంథంబును శివోత్కర్షణముకొరకు బ్రహ్మతర్కస్తవము - రామాయణసారసంగ్రహము - భారతసారసంగ్రహము - తాంత్రికమీమాంసాంధదండభాస్కరము - మొదలుగాగలయనేక శైవగ్రంథంబులు విరచించి ప్రసిద్ధిబొందిరింతియేగాక త్రిమతములవారనేకులు స్వమతానుకూలంబుగా భాష్యంబులుగావించుకొనిరి - యిట్లొనర్పుట చర్వితచర్వణంబని యాలోచించి శ్రీపాలకురికి సోమనారాధ్యులవారు ప్రస్తావరణ రూపంబుగా - శివోత్కర్షణవిషయకముగా - శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసయుక్తంబుగా సోమనాథభాష్యంబు రచించిరి - వీరు రుద్రభాష్యంబు గావించిరని శ్రీవేములవాడ భీమకవి మొదలుగాగల శివకవులు రచించిన బసవపురాణముల పీఠికలవలన దెలియవచ్చుచున్నది గాని యాభాష్యంబు లభింపనిదాయె - వీరు భృంగిరిటాంశసంభూతులని - శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగము పంతులవా రాంధ్రకవులచరిత్రంబున విశదముగా వ్రాసిరింతదృష్టాంతము.

క॥ భృంగిరిట గోత్రుడనుగురు - లింగతనూజాండ శివకులీనుడడర్వ్య - సంగవివర్జితచరిత్రుడ- జంగమలింగప్రసాదనపాత్రుండన్ ॥ అనియును సోమనాథులవారనుభవసారమున వ్రాసియున్నవారు-మరియు కొందరు వీరశైవులుసోమనాథ

భాష్యంబు సంగ్రహించి ముద్రణంబు గావించక దాచియుండిరి. వారియుద్దేశ్యమే మో తెలియదు - నేనీమహాభాష్యంబచ్చొత్తించుటకు ద్రవ్యసాహాయ్యంబు సేయువారు లభించక బహుకాలంబుగడిపి - కృష్ణాజిల్లాలో చేరిన బందరుపట్టణంబు ప్రవేశించి రాజుపేటలో బసవపురాణంబు జెప్పుచుంటినాతఱి తమ్మనవంశపయః పారావార రాకాసుధాకరులును పౌలస్త్యసగోత్రపవిత్రులును - వేంకటాచలార్యపౌత్రులును - వెంకన్నశ్రేష్ఠిగారిపుత్రులగు రామకృష్ణయ్యగారరుదెంచి పురాణము విని సంతసించి - బసవకళ్యాణంబు జేయించిరా సమయంబున వారికంకితముగా పంచరత్నములు విరచించి - వారిమానసంబు సంతసింపజేసి నాయుద్యమంబు దెల్పుచు తదుద్యమంబున కొకదృష్టాంతంబు సార్థకంబుగా వచించితినదెట్టులన - శ్రీమద్ధరణీ తరుణీ మణీ లలాటఫలకతిలకప్రాయంబై విలసిల్లు కాంచీపట్టణంబున కరకంఠరు మెప్పించియేడువాడలవారిని కైలాసంబునకు గొంపోయిన చిరుతొండనంబి వంశసంభూతులును - కంచివరదరాజస్వామివారికి నాభికమలంబున మాణిక్యాలంకారంబు జేయించి - శ్రీమదేకాంబ్రేశ్వరాలయ గోపురంబులు గట్టించినవారును - శ్రీశైలంబునకు సోపానంబులు నిర్మింపజేయించిన యనవేమారెడ్డిగారి పౌత్రులగు కొమరగిరి భూపాలునివలన గౌరవము బొందిన దేవశ్రేష్ఠిగారికుమారులగు తిప్పయశ్రేష్ఠిగారాంధ్రకవిశ్రేష్ఠులగు శ్రీనాథకవిగారికి బాల్యస్నేహితులుగా నుండివారిచే హరవిలాసంబంకితంబుగాగైకొని జగత్ప్రసిద్ధిగనిరి - మీరుతత్కులజులుగాన శివునకు మిక్కిలి ప్రీతికరంబగు నాసోమనాథభాష్యంబచ్చొత్తింపనాకోరికె నెరవేరునన - సంత రామకృష్ణయ్యగారతి ప్రమోదమానసులై ద్రవ్యంబొసంగి - శీఘ్రంబచ్చుగావింపజేయుడు - తద్భాష్యంబు చదువరులకు దానరూపముగా నిచ్చెదనని వాగ్దానంబు గావింప నేను బరమానందభరితుండనై యచ్చొత్తించితి - విద్యాదానపుస్తకదానంబులు సల్పినవారిపుణ్యం బెన్నశక్యంబే - ఈసద్గుణాకరులు భాష్యంబుచదువరులకు దానంబొసంగుటవలన నార్యసముదాయంబు సంతసించుటయేగాక - నార్యజనంబులు జయజయధ్వనులచే పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిగాదీవించ నార్యసహాయుని కృపనుబొంది కృతార్థులగుదురుగాక - నీభాష్యప్రథమప్రకరణమున పరమేశ్వరువిషయంబు దెల్పుతరి శుక్లయజుర్వేదవాక్యోదాహరణంబులు గొన్నియుండెనాయనువాకంబులు సవరణగానందున సచ్చోటుల చుక్కలు పెట్టియున్నవి - మహాదేవశబ్దము పరిపూర్తిగాలేనటులదోచుచున్నది - ఈభాష్యంబున శ్రుతిస్మృత్యాదులిమిడియుండుటచేతను - శైవరహస్యం

బులెల్లమిశ్రితంబులగుటను గొంతకవిభావంబు దెలియకనుపండితులకైనను సవరణ గావించుట కభేద్యమాయె నిదియునుంగాక కరువులోనధికమానంబన్న తెరంగు ననచ్చుపొరపాటులు మిక్కిలిగానంబడుచున్నవి గాన నీభాష్యంబు గాంచినచదువరులుక్షమించి నాశ్రద్ధాభక్తులకు నంతసించి పైన నేదెలుపుకొనిన కొరతలుపూర్తి గాగలిగిన శుద్ధప్రతులెవ్వారైన బంపిన నాసద్గుణాకరుల కీర్తిని గ్రంథముననుగ్గడించుటయేగాక తిరుగాముద్రణంబైనంత వారికి గొన్నిప్రతులుబంపినాకోరిక నెరవేర్చుకొనగలననునమ్మకముతో మిగులప్రార్థింపుచున్నవాడ.

ఇట్లువిన్నవించు

నెల్లూరుజిల్లా తోటపల్లిగూడూరునకు జేరువయగు కోకిలగ్రామనివాసి

గంగపట్టణపు సుబ్రహ్మణ్యదేవర.

ఓం

శ్రీవిశ్వనాథాయనమః

శ్రీమ త్సోమనాథభాష్యే ప్రథమప్రకరణె వృష భేన్ద్రమాహాత్మ్య
ప్రారమ్భః

శ్లో॥ వీరభద్రం మహావీరం। రవికోటి సమప్రభం।
రాక్షసాంతకమత్యుగ్రం। శంభురూపమహంభజే॥

వృ॥ జయతుబసవరాజః త్రైలోక్యనైర్మల్యపూజః। ప్రమథగణసమాజః ప్రోల్లసద్భక్తినైజః। ప్రహృతవిసమదార్తి స్ఫాయదామ్నాయవర్తీ। స్థిరదిగమితకీర్తి శ్రీవృషాధీశమూర్తిః॥

టీ॥ బసవఇతి,ఇదానీంకలియుగె శివభక్తిముద్ధర్తుం బసవాభిధేయేనవృషభఏవజాతః॥వృషభస్యబసవనామకత్వంకస్మాత్కారణాదాసీత్ వృకారస్య బకారాదేశోభవతి,వబయోరభేద,, ఇతి।,,శషోస్స,, ఇతిసూత్రాత్ షకారస్యసకారాదేశోభవతి।వఃపవర్గస్యేతివారరుచ్యసూత్రాత్ బకారస్యవకారాదేశోభవతి। ఏతద్వృషభాక్షరతద్భవాత్ ,బసవ,ఇతినామఉచ్యతే। పశూన్పాతీతిపశుపఃవృషభః,తత్పశుపత్యక్షరత్రయంచసమ్భవతి। కుఠారకుద్దాలతామరసాదిపదేషు తత్తదాద్యక్షరాణాంతత్తద్వర్గతృతీయాక్షరాదేశోభవతి। యథా। కుఠారస్యాంధ్రభాషాయాం గ

కారాదిర్భవతి। తాఽఽరసస్యాఽన్ధ్రభాషాయాం దకారాదిర్భవతి। తత్రైవపశు
పతినామాద్యక్షరపకారస్య బకారాదేశో భవతి ‹శషోస్స› ఇతిసూత్రాత్
శకారస్య సకారాదేశో భవతి। ‹వః పవర్గస్య› ఇతివరరుచిసూత్రాత్ వకార
స్య బకారాదేశో భవతి॥ ద్భతవే। అతఏవ ‹పశుపే›, త్యక్షరత్రయస్య, ‹బసవే› త్య
క్షరత్రయసిద్ధిర్భవతి। కింతుతస్యవృషభశబ్దస్యమాహాత్మ్యంకిమిత్యుచ్యతే।
శ్లో॥ ధర్మస్త్వంవృషరూపేణజగదానన్దకారకః। అష్టమూర్తేరధిష్ఠానమతః
పాహిసనాతనమ్, పృథివ్యాంయానితీర్థాని సముద్రాన్తానితానిచ। అణ్డ
మాశ్రిత్యతిష్ఠన్తి ప్రదోషేగోవృషస్యచ॥ శ్లో॥ వృషస్యవృషణంస్పృష్ట్వా
శఙ్కరస్యాఽవలోకనాత్। సప్తజన్మకృతంపాపం తత్క్షణంచవినశ్యతి।
శ్లో॥ ఋణరోగాదిదారిద్ర్య పాపక్షుదపమృత్యవః। భయక్రోధమనఃక్లేశా
నశ్యన్తుమమసర్వదా,,। ఇత్యాదివచనప్రామాణ్యాత్ ప్రదోషకాలేవృ
షస్య వృషణస్పర్శనమాత్రేణ సర్వపాపక్షయో భవతి। సర్వతీర్థ
స్నానఫలంభవతి। సర్వారిష్టనిరసనంభవతి। సర్వాభీష్టఫలం భవతి। కింతు
శ్లో॥ నప్రదోషేహరింపశ్యేత్ త్రయోదశ్యాంవిశేషతః। యదిప్రమాదా
త్పశ్యేచ్చ ద్వాదశాబ్దవృషక్షయః శ్లో॥ నహిప్రదోషేపశ్యేద్వాయదిప
శ్యేత్ప్రమాదతః, చత్వారి తస్య నశ్యన్తిహ్యాయుః ప్రజ్ఞాయశోబలం॥ బ్ర
హ్మాండ పురాణె ॥శ్లో॥ త్రయోదశ్యాం ప్రదోషేతు యఃపశ్యేద్ధరిమా
దరాత్, ద్వాదశాబ్దకృతం పుణ్యం తత్క్షణాదేవనశ్యతి,, ఇతివచనాత్
త్రయోదశీ ప్రదోషకాలె హరవిరించ్యాదిదేవతానాం దర్శనమా
త్రాదేవ పూర్వార్జిత సుకృతక్షయో భవతి, సశివఏవ నందినామావ
ర్తతే ‹ద్వితీయశ్శమ్భు›, రితిపురాణప్రసిద్ధతత్వాత్ తస్యోదాహరణమా
హ॥ స్కాందె॥ శ్లో॥ తవపుత్రో భవిష్యామినందినామాత్వయోనిజః॥ త
త్పురాణె, శ్రీపర్వతమాహాత్మ్యె, శ్లో॥ శిలాదస్య సుతశ్చాయంకామరూపీ
మహాజవః, మమాంగస్పర్శయోగ్యశ్చ మమవాహనతాంగతః। ఇ

త్యాది వచనాచ్ఛమ్భోరపరావతారస్స వృషభః॥ తదానీంవీరశైవా
చారానుగత సద్భక్తివర్ధనార్థం పరమేశ్వరాజ్ఞయావృషభ ఏవకలి
యుగే బసవాభిధానస్సంజనితద్బసవరాజస్య సర్వజనసాక్షిక దృ
ష్టప్రత్యయదర్శితనానా భక్తి విశేషస్య ప్రసన్న తానమయో॥ శ్లో॥యస్య
ప్రత్యక్షితం దేవి? బసవేత్యక్షరత్రయం,వసామిత్రసహితంసత్యంసత్యం
నచాన్యథా,,। ఇతి దేవ్యా సహ పరమేశ్వరేణోక్తం॥లోకహితార్థంకణ్ఠ
ఏవ గరళంశివేన ధృతం। భక్తహితార్థం బసవస్తదిహాగత మపిబది
త్యాహామహిమా, ఇతి ప్రమథగణారోపలాలనావచనాత్, సాక్షా
చ్ఛమ్భో రపరావతారాయ శ్రీవృషభేశ్వరాయ నమోనమః। తథైవవృ
షభేన్ద్రా పరావతారాయ శ్రీబసవేశ్వరాయ నమో నమః, శ్రీవీరభ
ద్ర ముఖ్యేభ్యః ప్రమథగణేభ్యోనమః, సదాసంఖ్యాతరుద్రేభ్యఃప్రమథ
గణేభ్యోనమః॥యజుర్వేదే॥ సవీరోదక్ష సాధనః, వియ......రోదసీ॥ఇతి
దక్షసాధనస్య వీరో......సఇతి కః;యః ద్యావాపృథివ్యోవ్యష్టంభ
యత। అస్యతాత్పర్యం దక్షాధ్వరధ్వంసవేళాయాంసర్వేషాందేవానాం
ద్యావాపృథివీస్థానాం కరస్తమ్భం కృతవానితి, యజుర్వేదే, ప్రదేశా
న్తరే ,,సువీరోఽవీరహా,, శోభనశ్చాసావీరశ్చసువీరః అవీర హేతి,వీరం
హన్తీతివీరహా.నవిద్యతేవీరహాఅవీరహాఋషిబన్ధవే,అవామృణో శ్చరిభా
యఇత్యాది.........ఋగ్వేదే, త్ర్యమ్బకంయజాం రుద్రం యజ్ఞసాధనంవం
కుంకవిమవ సేవిహ్వయామహే, అరే అస్మద్దేవ్యం ..... సుమతిమి
తి ద్వయమస్యావృణీమహే, యజుర్వేదే, అస్యార్థః తేషాంయజ్ఞసాధనం
రుజంద్రావయతీతి రుద్రః రుకంద్రాయతీతిరుద్రఃఅపిచ,ఋతగ్ంసత్యంప
రంబ్రహ్మ,రాతిదదాతీతివారుద్రః।వంకుం।వనషణసంభక్తౌ। ...విహ్వయా
మహే,తస్సద్భావేకింప్రమాణమిత్యాహ,కవిం,ఇతి అమ్నాయప్రమా

ణ నేతృత్వాత్। అథకింవేదేన ప్రత్యక్షమితి పరిమాణం విద్యత ఇత్యా
హ। అరే అస్మదితి, దేవ్యం ..... సుమతిమితిద్వయం అస్యాశ్రి
ణీమ హే ఇతి, శోభనాం స్థిరాంమతిం భక్తిమేవ వృణీమహే। వయం
ప్రార్థయా మహే॥యజుర్వేదే॥ తన్నో వీరో అంతరిక్షమేధా ఇతి।
తస్యాభిప్రాయమాహ తాత్పర్యసంగ్రహే॥ హింసాప్రతీత్యభిమానాదే
కదేశాచ్ఛబ్దాదయస్తదికమేవ...ముద్వహంతి॥శ్లో॥కామాంధకత్రిపురదక్ష
మఖాదిభంగా ద్విఖ్యాతవిక్రమతయాకథితో౽సివీరః,, వీరశబ్దః పరమే
శ్వర గోచర ఇత్యుక్తం,కథితో౽సివీరఇతి.................॥
................అపిచ ఉగ్రిస్యా గ్రహాస్యంజాయతే। భూ
యాసమితి యదినిశ్చయో...... వీరఇత్యతః॥ యజుర్వేదే బృ
హదారణ్యశాఖాయాం,,భద్రంకర్ణేభిశ్శృణుయామదేవాః,భద్రంపశ్యే
మాక్షభిర్యజత్రాః। స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగంసస్తనూభిః,, ఇతి భద్ర
శబ్దః పరఇత్యుక్తం। పరమేశ్వరస్య ఘోరాకారేణ ఘోరతను నామ
జాతం తదుభయాభిధేయత్వాత్ వీరభద్రినామ॥ వాతూలతంత్రే
,,ద్వాదశం వీరభద్రకమితి, శతరుద్రీయే॥ నమోహిరణ్యబాహవేసే
నాన్యే దిశాంచపతయేనమో నమః।ఇతి, శబ్దనిర్వచనమాహశ్రీస్కాం
దే॥ శ్లో॥ దిశాంచపతయే నమః। ఏతద్ధర మాహ॥ శ్లో॥దిక్పాలానా
మ ధీశస్తు వీరభద్రోగ్రిగణేశ్వరః, దిశాంచ పతయే ఇతి శృతిస్మృతీ
తిహాసాగమపురాణప్రసిద్ధాయ శ్రీ వీరభద్రాయ నమో నమః ,,శ
తరుద్రీయే॥ అథో యే అస్య సత్వానో౽హం తేభ్యో౽కరన్నమః ప్రదే
శాంతరే॥ నమోవః కిరికేభ్యో। కరోతేః। ....కుర్వంతికిరంతీ
తివేతి॥ స్కాందే॥ సార్కేందుగ్రహనక్షత్రా। ద్యాంకుర్వన్తే మహీత
లె। ఇతిగణేశ్వర విషయాణి వాక్యాని। ప్రదేశాంతరే,తత్ స్కాందే॥
దేవీసాక్షాద్దివిషద స్త్వంతరిక్షసదస్తథా। పృథివీషద ఇత్యేవదేవ

దేవపదేస్తుతాః॥ అస్మిన్నర్థే శ్రుతిరప్యస్తి యో దేవాదివిషదస్తేషు దే
వారణానుభవశూర్మా తే ఇతి। అతఏవ సకలశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతిహా
సప్రసిద్ధం నందినాథవీరకవీరభద్రపుష్పదంత తాండాభరణ రుండాభరణ
దండపాణి చండీశ్వర గదాయుక రేణుక వీరకర్ణ విజయకర్ణ ఘంటాకర్ణ రే
ణుకర్ణ జయకర్ణ శంఖకర్ణ గోకర్ణాది ప్రమథగణేభ్యో నమః। తథైవ
యజుర్వేదే। బృహదారణ్యే॥ అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణి స్మర్యతే న చ దృశ్య
తే। తే మనశ్చక్షుర్గోచరా ఇతి అస్మిన్నర్థే॥ ఏకాదశానువాకే। అవతార
మంత్రేషు సహస్రాణి సహస్రశో యే రుద్రా అధిభూమ్యామిత్యాది అ
స్మిన్నర్థే॥ శుక్లయజుర్వేదే। అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణి। యే రుద్రా
అధిభూమ్యాం। అస్మిన్నర్థే వాజసనీయే। అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణి।
అస్మిన్నర్థే తాత్పర్యసంగ్రహే॥ శ్లో॥ త్వన్నామరూపగుణవర్ణనల
బ్ధవర్ణాః। వాఙ్మాత్రిన శక్యమవగంతుమియత్తయా తే॥ నామరూపగు
ణప్రతిపాదనే రుద్రానువాకౌస్తావదుదాహరణమిత్యాహ॥ శ్లో॥ రుద్రా
నువాకపఠితాని పరం సహస్ర। నామానురూపమపి దివ్యమనేకశస్తే। శ
క్యం గుణాన్ గణయితుం గణనాయకస్య। భూమౌ న పాంసుషు వినా తవ దే
వమాయాం॥ వినా తవ దేవమాయామితసంఖ్యయా తథైవహి దేవమా
యయా పాంసవః యదిదమధిమహే। తేయుసంఖ్యయైవ। అతఏవ। స
కలశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతిహాసప్రసిద్ధ గణావతారమంత్రదశ కస్తవనీ
య రుద్రగణగంగావాలుకాసమాసంఖ్యాతరుద్రగణేభ్యో నమః। తథై
వ శ్రీరుద్రభాష్యేపి। తస్యాపి తస్య వ్రతపరిపాలనాద్గళితయవ్వనస్య కుహ
నాజటాధరవేషేణాగత్య పుసరపియవ్వనమన్వగ్రహీత్। భైరవీ యే సవ
పుషా కస్యచిద్వేత్యస్య మిత్రమిచ్ఛురతిథిర్బభూవ। చండాలాకృతిమండి
తః కస్యచిద్భృత్యస్య యజ్ఞాగారమభ్యగ్న నాయైవ ప్రవివేశ। భూవివర
భక్షితహవిః। కస్యచిత్ భృత్యస్య తత్ర కృతసన్నిధానో బభంజ॥ ఏకతర

స్యాత్మప్రీణవమానస్యజిహ్వాగ్రాత్కించిదమభ్యవజహార॥ జరద్విప్రతనుః
ప్రదర్శితకపటలేఖఃకించిద్భృత్యంజగ్రాహ । సాపరాధమాత్మానమార
ఇతుజామంకించిద్భృత్యం నివారయితుం వస్త్రీజీర్ణజలస్థానేప్రాదుర్బ
భూవ। అన్యతరస్యకింకరస్యదౌర్గత్యాపనోదనంపరిణతం కనకవర్షమ
వర్షత్॥ క్వచనపాదుకోపరి దర్శనప్రహృష్టఃస్వీకృత గండూషజలా
భిషేచనః। స్థిరభక్తిఃకస్యాపికిరాతోచ్ఛిష్టంవాగృణోత్ప్రశితం । అకృ
త్రిమాంచభక్తిమవలంబమానాయాః పరిణతవయసః కస్యాశ్చిదుపా
త్తవర్ణవేషః విహారస్పృష్టజఠరోమృత్తికావహనపర్యాయ సహాయమమ
రాషీత్ । జాతుకస్యాప్యుపాసకస్యతపస్వివేషధారీభవతి । మాగత్య
వాసః స్యేచతె॥ అన్యథాకదనస్యకస్యపరాధీనో రాజ్ఞావిహితసమాన
దండస్యనిజలింగమధ్యం ప్రవిశతశిరసివిమక్తకేనచేలాంచలేనభక్తిపతా
కాధ్వజదండత్వమాలలంబె .... క్వచిద్భృత్యస్యసాక్షీభూ
తలింగమధ్యస్థితసాక్షాదాచార । లోకంశ్రావయామాస॥ ఏకథాక
స్యాపిదాసస్యభక్తివాసనావిశేషేణవశీకృతం ప్రదర్శయామాస॥ బృ
హతీపలేషుస్వమాకారం॥ స్కాందే॥ యేరుద్రలోకాదవతీర్య రుద్రాః
మానుష్యమాశ్రిత్యజగద్ధితాయ। చరంతినాన విధచారుచేష్టాస్తేభ్యో
నమస్త్రింబకపూజకేభ్యః॥ వ్యాళాకల్పావిషమనయనావిద్రుమాతామ్ర
భాసా । జాయామిశ్రాజటిలశిరసశ్చంద్రరేఖావతంసాః। నిత్యానందాని
యతలలితాస్నిగ్ధకల్మాషకంఠా । యేవారుద్రాధృతపరశివస్తే భవిష్యంతి
భక్తాః॥ ఇతిసకలశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతిహాసప్రసిద్ధత్రయష్షష్టిగణషో
డశగణత్రయోదశగణపురస్సరనానాగణేభ్యోనమః । నమోవిశ్వేశభక్తే
భ్యస్తేభ్యఏవనమోనమః। ఇతినూతనభక్తేభ్యోనమః। ఏవమాదిశ్రీమ
న్మహాప్రమథగణ శ్రీరుద్రగణ పురాతనగణ నూతనభక్తగణేభ్యోన
మః। పునఃపునర్నమస్కృత్యతేషామాజ్ఞాంశిరసివ హిత్వావీరశైవాచా

రసంపాదనసమస్తసారోద్ధారః ప్రవక్ష్యతే॥ శ్లో॥ నానావేదేషు శాస్త్రేషు। వేదాంతేషు భవిష్యసు। ఆగమేషు చ శాఖాసు। పురాణేష్వఖిలేషు చ॥ ఇతిహాసేషు సూక్తేషు। పౌరుషేషు చ నాన్యథా॥ ఇతి వీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారః ప్రకల్ప్యతే॥ తత్ర చ శ్రుతిభేదమాహ॥ శ్రీరుద్ర భాష్కల శ్వేతాశ్వేతర బృహదారణ్య మాధ్యందినాంగీరసకఠ బ్రహ్మబిందు పంచ బ్రహ్మోత్తరగర్భ కాత్యాయన శుక్రకాలాగ్ని బుద్ధి కాపాలశోషి యుగాలవ వాజసనేయ జాబాల ...... హంసపవమాన కైవల్య భోధాయన శివసంకల్ప నారాయణ కాండవ అధర్వణశిరశిఖా పైప్పలాయన ప్రవాంతిరేయ పౌండరీక దుందుభి దంశిలాంగులిమండూక వారశ్చ క్రిముశూకలావధికఠ తాపరమాపధికరణ విద్యావారాహ చరక హిరణ్యకేశీయ శుక్లేయ యావనయాద వేయుమైన తేయ చర్చకశ్రవణ చర్చశ్రవణ సురాయణీయ బిల్వప్రాచ్యక ముద్గల శాల్యాయన దేవదర్శి సాంఖ్యాయనీయ మైత్రాయణీయ శామత్వరిత మాసురాయణీయ చాంతనారాయణీయ సత్యసత్యాషాఢి శౌనకేశాస్య బాహ్వృస్పత్య మాండికామ్నాయేతి శాఖోపనిషదాదిషు ప్రకల్ప్యతేతి। శ్రీమద్వీరశైవాచార నిరతస్సదా లింగస్సన్నిహితైః తల్లింగ పాదోదక ప్రసాద భోగసావధానైః శివభక్తైః శివేతర దేవతాన్తరస్థైః సంస్తవనదర్శన స్పర్శనాదయో వర్జనీయాశ్చ తత్రైవ శివభక్తి హీనాశ్చ శివేతర మార్గావలంబకాశ్చైవ కేచన సంతి తేషాం దర్శన స్పర్శన సంభాషణ సహవాసాదయోః పరిత్యాగా ఇతిచ శ్రుతిస్మృతీతిహాసాగమ పురాణోక్త ప్రకారేణ భృంగిరిటి ఘంటాకర్ణ సుకేశరురూపమన్యు దధీచి గౌతమాదిభిః ప్రమథగణైశ్చైవమనుష్ఠితత్వాత్ మవమపి తేషాం మార్గమేవాలంబ్య వర్ణయంతస్తమేవార్థం మిదానీం శ్రుతిస్మృతీతిహాసాగమ పురాణాదిషు శ్రీవిభూతిమాహాత్మ్య రుద్రాక్షమాహాత్మ్య శివలింగధారణమాహాత్మ్య లింగార్చనవిధి లింగార్చనమాహాత్మ్య పాదోదకమాహాత్మ్య

ప్రసాదమాహాత్మ్య వీరశైవాచా రమాహాత్మ్య ఇతరదేవతాపరి త్యాగనమస్కారాధిపతిత్వదక్షాధ్వరనిరసన సూర్యావలోకననిషిద్ధనా రాయణోపాసననిరసనఊర్ధ్వపుండ్ర శంఖచక్రనిరసనసర్వదేవతాజనక త్వాద్యేకాత్మ్యవాద నిరసనద్వితీయమూర్తి వాదనిరసనతృతీయమూర్తి వాదనిరసనఅష్టమూర్తివాదనిరసన కర్మవాదినిరసనభగవచ్ఛబ్దనిర్వచన పరబ్రహ్మశబ్దనిర్వచనమహాదేవశబ్దనిర్వచన మిత్యేవమాదిషుపంచవింశ తిప్రకరణేషుషుదర్శయిష్యామః॥ ఇతిశ్రీవీరశైవాచారసారోద్ధారేసోమ నాథభాష్యేబసవనామ నిర్వచనీయసంఖ్యాతప్రథమమాహాత్మ్యప్రకర ణసంఖ్యానామ ప్రథమప్రకరణంసమాప్తం॥

విభూతిమాహాత్మ్యప్రారంభః

విభూతిమాహాత్మ్యంవక్ష్యామః॥ అథవిభూత్యాదిసంపాదనవిధిః॥ విభూతిర్భసితంభస్మక్షారంరక్షేతిపంచధా॥అథశ్రుతిః॥జాబాలోపనిషది॥సద్యోజాతాత్పృథ్వీతస్యాఃనివృత్తిస్తస్యాః కపిలవర్ణనందాతస్యాగోమయేవిభూతిర్జాతా వామదేవాదుదకం తస్మాత్ప్రతిష్ఠా తస్యాః కృష్ణవర్ణభద్రాతస్యాగోమయేభసితం జాతం అఘోరాద్వహ్ని స్తస్మాద్విద్యాతస్యారక్త వర్ణసురభి స్తస్యాగోమయే భస్మజాతం తత్పురుషాద్వాయుస్తస్మా చ్ఛాంతి స్తస్యా శ్వేతవర్ణ సుశీలాస్తస్యాగోమయేక్షారోజాతః యీశానాదాకాశస్తస్మాచ్ఛాంత్యతీ తాస్తస్యా శ్చిత్రవర్ణసోమనాస్తస్యాగోమయే రక్షేజాతా ఐశ్వర్యకారణాద్భూతిః భాసనాద్భసితం సర్వాఘభస్మ నాద్భస్మ ఆపదాంరక్షణాత్ క్షారః భూతప్రేతపిశాచ బ్రహ్మరాక్షసాపస్మారాది భీతిభ్యో రక్షణాపస్మా రాదిభీతిభ్యోరక్షణాత్ప్రక్షేతి త్రైవర్ణికానామగ్నిహోత్రాగ్నిజంగృహస్థానాంవిరజానల జంవివాహాగ్నిజమేషా సనాగ్నిజం । బ్రహ్మచారిణాంసమి

థాగ్నిజం శూద్రాణాం శ్రోత్ర్యాగ్రి గారపవనాగ్నిజం । అన్యేషాందా
వానలసముద్భవం । యతీనాం సర్వ త్రిస్థితం । అతివర్ణ శ్రమాణాంస్మ
శానాగతం । సర్వేషాందేవా లయే స్థితమితి । తేషాంవిరజానలజం
వక్ష్యే। అగ్నిజ్వాలా వృతం రుద్ర వహ్నిమండలమధ్య గం । ధ్యా
యేత్కళాదశయుతం । శక్తిస్వస్తికధారిణం । ఇతిరుద్రాగ్నింసంచిత్య ।
రుద్రాగ్నివిభూత్యాదిసంపాదయామితిసంకల్ప్య । వికటాంగాముస్త
త్తాం । మహాశనాంఖలామలసాంశివచిహ్నాంకితాంపునర్ధేనుంకృశాం
గాంవత్సహీనాంవంధ్యామంగహీనాం । శాంతామమగ్ధదోహాంనిరిం
ద్రియామజగ్ధతృణాంకేశ । చేలాస్థిభక్షిణీం । సంధినీంనవసూతాంగోగా
న్వితాంవిహాయఅప్రశస్తభూమ్యాదిపతితక్లింన్నదుర్గంధపర్యుషితేత్యా
దిగోమయంవిహాయప్రశస్తగోమయమాదాయ । ఈశతత్పురుషసద్యో
జాతాద్యైరుత్పత్తిస్థితిసంహార భేదైగ్రహణకబళనశోషణ దహన శోధ
నాదిక్రమేణపంచప్రణవపంచబీజైస్సహపంచమంత్రై ర్విభూత్యాదీన్
సంపాద్య । సుదృఢతరమ్యతాళితప్రోక్షితచూతబిల్వాశోకదారుమయ
పాత్రె శిలామయపాత్రేవాధనతత్సంగ్రహేదితి ॥ కాలాగ్నిరుద్రోప
నిషది॥ అథకాలాగ్నిరుద్రంభగవంతం । సనత్కుమారప్రపచ్ఛ । అ
ధీహిభగవన్ త్రిపుండ్రవిధింసతత్వం । కిందవ్యంకింప్రమాణంకతిరేఖా
కిందైవంకాశక్తిః। కింఫలమితి । తంప్రోవాచభగవాన్ । యద్రవ్యంత
దాగ్నేయంభస్మ । సద్యోజాతాదిపంచబ్రహ్మమంత్రైః । పరిగృహ్యా
మానస్తోకేతి । సమృధృత్య । త్రియాయుషంజమదగ్నిరితిశిరోలలాట
స్కంధేషు । త్రిభిరాయుషై । స్త్ర్యంబకైస్త్రిస్రో రేఖాఃకుర్వీత । ప్ర
థమేతచ్ఛాంభవం । సర్వవేదేషు వేదవాదిభిరుక్తం । తత్సమాచరెన్ము
ముక్షురపునర్భవాయ । ఏతత్సమాచరేత్ । ఆలలాటాదాచక్షుషః।
భ్రూమధ్యతో యాచాస్య ప్రథమారేఖా । అకారోరజోభూలోక

కర్తాశ్చాక్రియాశక్తిః॥ ఋగ్వేదోపాత్రిశస్సవనం రుద్రోధిదేవతాయాచా
స్యద్వితీయ్యారేఖా ! సాగార్హపత్యశ్చకారస్తమో । ద్యౌఃపరమాత్మా
జ్ఞానశక్తిః। యజుర్వేదో॥ మాధ్యందినం సవనంమాహేశ్వరో దేవతా।
యాచాస్య। తృతీయా రేఖా। సాదక్షిణాగ్నిఃమకారస్సత్వమంతరిక్షమం
తరాత్మాఇచ్ఛాశక్తిఃసామవేదః సాయంసవనంసదాశివో దేవతేతి। త్రిపుం
డ్రంభస్మనాకరోతి । యోవిద్వాన్ బ్రహ్మచారీగృహస్థోవానప్రస్థోయతి
వాన్ సమస్తపాతకోపపాతకేభ్యః। పూతోభవతి । తేనేతిహాసపురాణా
నాంశతసహస్రాణిజప్తానిభవంతి। ప్రాణాయామనామయుతంజపంభవతి।
యాపేయాపేదశపూర్వాన్ దశోత్తరాన్పునాతి । సమస్తతీర్థేషుస్నాతో
భవతి । సర్వకర్మసుసర్వదాయోగ్యోభవతి । దేహంత్యక్త్వాశివసాయు
జ్యమేతి నచపునరావర్తతి ఇత్యాహభగవాన్నచపునరావర్తతే । అథ
ర్వశిరసి॥ అగ్నిరితిభస్మవాయురితి భస్మజలమితిభస్మ । స్థలమితిభస్మ ।
వ్యోమేతిభస్మ । సర్వదాసర్వం వాఇదంభస్మ । మనఏతానిచక్షూంషి
అగ్నిరిత్యాదినాభస్మ । గృహీత్వావిమృజాంగానిసంస్పృశేత్॥ జాబా
లోపనిషది॥ సవివభస్మజ్యోతిస్సఏవభస్మజ్యోతిః॥ మానవపురాణె॥ భ
స్మజ్యోతిర్భవత్యేవ । శివాఖ్యంనహిసంశయః। జాబాలోపనిషత్సర్వం ।
ప్రాహేదంపరయాముదా॥ శ్వేతాశ్వతరోపనిషది॥ మానస్తోకేనమం
త్రేణ । మంత్రితంభస్మధారయేత్ । ఊర్ధ్వపుండ్రంభవేత్సామ । మధ్య
పుండ్రంయజూంషిచ । అధఃపుండ్రమృచసాక్షా । తస్మాత్పుండ్రంత్రి
యాయుషం । త్రియాయుషంజమదగ్నేః। కశ్యపస్యత్రియాయుషం ।
అగస్త్యస్యత్రియాయుషం । యద్దేవానాంత్రియాయుషం । తన్మే అస్తు
త్రియాయుషం । ఇతిమంత్రః। ప్రథమక్రమాత్ । త్రియాయుషేణకు
ర్యాతె । లలాటపట్టేచభుజద్వయేచ । నాభౌశిరసిహృత్పార్శ్వే । బ్రా
హ్మణావైదికైస్సదా॥ యజుర్వేదె॥ భూత్యైవప్రమదితవ్యం॥ మానవ

పురాణే॥ భూత్యైవాగ్నింసముద్ధాయ । తయాదేహావకుంఠనం । లలా టహృదిబాహ్వోశ్చత్రిపుండ్రస్యచధారణం । మధ్యమానామికాం గుష్ఠే । త్రిపుండ్రంభస్మనాకృతం । తత్త్రిపుండ్రంభవేచ్ఛస్తం । మహా పాతకనాశనం॥ శాతాతపస్మృతౌ॥ సురాంపీత్వా గురుదారాంశ్చగ త్వా, స్వర్ణస్తేయం । బ్రహ్మహత్యాంచకృత్వా । భస్మచ్ఛన్నోభ స్మశయ్యాసనశ్చరుద్రాధ్యాయీ ముచ్యతేసర్వపాపైః॥ భీమాగమే॥సర్వ తీర్థేషుయత్పుణ్యం । సర్వయజ్ఞేషుయత్ఫలం।తత్ఫలంకోటిగుణితం। భస్మ స్నానాన్నసంశయః॥ శ్రాద్ధేయజ్ఞేజపేహోమే । వైశ్వదేవేసురార్చనే । ధృతత్రిపుండ్రపూతాత్మా । మృత్యుంజయతిమానవః॥ తేనాధికంశ్రుతం తేన । తేనసర్వమనుష్ఠితం । యేనవిప్రేణశిరసి । త్రిపుండ్రభస్మనా కృతం॥ కృతంస్యాదకృతంతేన । శ్రుతమప్యశ్రుతంభవేత్ । అధీతమనధీ తంచ । త్రిపుండ్రంధారయేత్॥ నదీతోనతపో మంత్రా । నయజ్ఞో దేవ తానచ । విద్యానైవాగమజ్ఞానం । భస్మమాహాత్మ్యవర్జితం॥ శివధర్మే॥ భస్మస్నానంజలస్నానా । దసంఖ్యేయగుణాధికం । తస్మాద్వారుణముత్సృ జ్యం । స్నానమాగ్నేయమాచరేత్॥ బ్రహ్మాండపురాణే॥ విప్రాణాం వేదవిదుషాం । వేదాంతజ్ఞానవేదినాం । సితేనభస్మనాకార్యం । త్రిపుం డ్రమితిపద్మభూః॥ ఆగ్నేయంభస్మనాస్నానం । యతిభిస్సవిధీయతే । అంభస్నానాత్పరం భస్మ । శ్వంహోనాశయతిధ్రువం॥ భూతిస్సూతికరీ పుంసాం । రక్షారక్షకరీపరం । భసితంభాసనాత్ప్రోక్తం । భస్మకల్మష భత్సనాత్॥

గారుడపురాణే.

అభావేవాతథావిప్రో । లౌకికాగ్నిస్తదాహరేత్ । భస్మనైవ ప్రకుర్వీత । నకుర్యాన్మృత్తికాదిభిః। గోపీచందనధారీతు । శివంస్పృశే

తిమోద్విజః॥ తస్యైవపంచవింశతికుల । మక్షయంనరకంవ్రజేత్ । శ్రుత యస్మృతయస్సర్వాః। పురాణాన్యఖిలాన్యపి । వదంతిభూతిమాహా త్మ్యం । తత్రస్మాద్ధారయేద్విజః॥ సృష్టాసృష్టిచలేనాహ । త్రిపుండ్రస్యప్ర శస్తతాం ।ససర్జచలలాటంహి । తిర్యగూర్ధ్వంనవర్తులం । దిక్చస్యరహి తంఫాలం । దిగ్రామపురశివాలయం । ధిగనీశార్చనంజన్మ । ధ్విగ్విద్యా మశివాశ్రియాం॥కూర్మపురాణె॥ త్రిపుండ్రంబ్రాహ్మణోవిద్వాన్ । మన సాపినలంఘయేత్ । శ్రుత్వావిధీయతేయస్మా । తత్యాగీపతితోభ వేత్॥

ఏతానితాని శివమంత్రపవిత్రితాని । భస్మానికామదహనాంగ విభూషితాని । త్రైపుండ్రకానిరచితానిలలాటపట్టె । లుంపంతిదైవలి ఖితానిదురక్షరాణి॥ వేదస్యాధ్యయనేశూద్రో । నాధికారీయథాభవే త్ । త్రిపుండ్రేనవినావిప్రో । నాధికారీశివార్చనే । త్రిపుండ్రధారణం త్యక్త్వా ముక్తిమిచ్ఛతియః పుమాన్ । సమహానేననిత్యత్వం । కురుతే స్వాత్మనోహినః॥ వాశిష్ఠరామాయణే॥ అహోనుచిత్రంయత్పత్యం । భస్మతద్విస్మృతంధ్రువం । యదసత్యంమృతంధార్యం । తత్పరంపరివర్జ తః॥ యావంతఃపతితాభూమౌ । భస్మనఃపరమాణవః। తావద్వర్ష సహస్రాణి । నరోభవతికిల్బిషః। సర్వేతపస్వినప్రోక్తాః। సర్వేయజ్ఞే షుభాగినః। రుద్రభక్తాస్మృతాస్సర్వే । త్రిపుండ్రాంకితమస్తకాః। రు ద్రాక్షవల యశ్శుభ్రో । జటాజూటీవిరాజితః। భస్మావలిప్తసర్వాం గః। కమండలుకరాన్వితః। కృష్ణాజినోపవితాంగః। ఆషాఢపుణ్యకీర్త నః। అసేవితేమహాదేవః। యోగినాంహృదయాలయః॥ ఇతి॥ తత్రైవ ప్రణవవ్యావర్ణనం॥ రుద్రాక్షభూషణాస్సర్వే । జటామండలధారిణః। అక్షమాలార్పితకరాః॥ కమండలుకరాన్వితాః। త్రిపుండ్రావలియు క్తాంగా । ఆషాఢేనవిరాజితాః। ఋగ్యజుస్సామరూపేణ । సేవంతేస్త

మహేశ్వరం॥ తథైవగాయత్రీవ్యావర్ణనంతత్రైవ॥ శుభ్రభత్రిపుండ్రానిశు భానితిర్య । గ్రిషాభిరుద్ధూళితసర్వగాత్రాః। రుద్రాక్షమాలావిమలా శ్చశుభ్రా।స్తాస్రగ్వశైశ్శిష్యగణైర్మునీంద్రాః । ఇతి॥ తథైవవేదవ్యాసముని వ్యావర్ణనం॥ సంస్తూయమానోదీప్తాంగై । ర్దేవైర్మునిగణైస్తథా । ధృతత్రిపుండ్రశోభాఢ్యై । రుద్రాక్షైశ్చవిభూషితాః॥

శుశుభేసతతంవిష్ణుర్భస్మదిగ్ధతనూలతః । త్రిపుండ్రాంకితసర్వాంగో । జటామండలమండితఇతి॥ తత్రైవిష్ణువ్యావర్ణనం॥ ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతీతిహాసాగమపురాణవచనోదీరితసితభసిత త్రిపుండ్రహీనాశ్చ యే సంతితేనదర్శనీయ్యానసంభాష్యాః॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే । సోమనాథభాష్యే విభూతిమాహాత్మ్యం నామద్వితీయప్రకరణం సంపూర్ణం॥

రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం వక్ష్యామః.

కాత్యాయనశాఖాయాం॥ అథైవంభగవంతం సనత్కుమారః ప్రపచ్ఛ॥ భగవన్ కథం రుద్రాక్షోత్పత్తిస్తద్ధారణ ఫలంకిమితి॥ స ఉవాచ॥ భగవాన్ రుద్రః । పురాత్రిపుర వధాయోన్మీలితాక్షోహం తేభ్యో జలబిందవో భూమౌ నిపతితాస్తే రుద్రాక్షా జాతాః సర్వానుగ్రహార్థానాయ। తేషాంధామోచ్చారణేన। దశశతగోదాన ఫలంభవతి । దర్శనస్పర్శనాభ్యాం తద్విగుణత్రిగుణఫలంభవతి। అత ఊర్ధ్వంవక్తుంనశక్యమితి॥ కుమారః । తతోజపమంత్రధారణ విధింకథయామి॥ స్నానవిధానాస్నాతః శుచిరాగ్నేయస్నానం త్రిపుండ్రధారణంచ కృత్వా । ఏకాస్యాది చతుర్దశాంతానాం వేష్టక్రమేణస్వప్రణవం॥

హ్రూంస్త్రోంబ్రూంరూంజ్రూం ప్రాంరుంరూపమపిస్త్రీం ।వం ఖాంక్షుమపి । ఖాంహ్రోంనమేతి । మయాయితిపూర్వోక్తమంత్రాన

పిజపే దేవ । ప్రాణానాయమ్యసమస్త పాపక్షయార్థం శివజ్ఞానావాప్త్యర్థం । సమష్టిమంత్రైసహధారణంకరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య॥ శిఖాయామేకమేకాస్యం । శ్రీసదాశివాయనమఇతి । ద్విత్రిద్వాదశవక్త్రాణిత్రీణి శిరసివహ్నిసోమాధిపాయశివాయనమఇతి । ఏకాదశవక్త్రింషట్త్రింశ మూర్ధ్నిషట్త్రింశ త్తత్త్వాత్మకాయపరశివాయనమః। పంచదశసప్తవక్త్రాణికర్ణయోరేకమేకం సోమాయనమఇతి । షడష్టవక్త్రాణికంఠేద్వాత్రింశత్ । త్రియంబక కలాత్మనే శ్రీకంఠాయనమఇతి । చతుర్వక్త్రాం పంచాశన్మాలికామురసి । శ్రీకంఠాదిమూర్త్యాత్మ కాయశ్రీసర్వజ్ఞాయనమఇతి । బాహ్వోస్త్రియోదశవక్త్రాణిషోడశత్రిమూర్త్యాత్మకాయశ్రీకంఠాయనమః। శ్రీసోమకళాత్మకాయ శ్రీసోమనాథాయనమః। మణిబంధయోర్నవవక్త్రాణి ద్వాదశనవవక్త్రాణి ద్వాదశాదిత్యాధిపాయశ్రీమహాదేవాయనమ ఇతి । దక్షిణేద్వాదశాదిత్యాధిపాయ । శ్రీమహాదేవాయనమఇతి । కేశాదిమూర్త్యాధిపాయ ఉమాధిపతయేనమ ఇతి । వామేఅష్టోత్తరశతంచతుర్దశవక్త్రాణి శతరుద్రవిద్యేశ్వరాత్మకాయ । శ్రీవిశ్వేశ్వరాయ। చతుర్దశవక్త్రాణి అష్టోత్తరశతంచోపవీతం।రుద్రాక్షంధారయేద్విప్రః। సంధ్యాదిషుచకర్మసు । తత్సర్వంసమవాప్నోతి । కోటికోటిగుణంసదా॥ స్నానేదానేజపేహోమే। వైశ్యదేవేసురార్చనే । ప్రాయశ్చిత్తేతథాశ్రాద్ధే। దీక్షాకాలేవిశేషతః। అరుద్రాక్షధరోభూత్వా । యత్కించిత్కర్మవైదికం । కుర్యాద్విప్రస్తు యోమోహాన్న నవాప్నోతితత్ఫలం । ఏవంవిద్వాన్ బ్రహ్మచారీ । గృహస్థో వానప్రస్థో యతిర్వాన్ ధారయేత్సదైవ దేశ్వమేధ శతఫలమాప్నోతి॥ బోధాయనశాఖాయాం తాన్యేవఏతానిరుద్రాక్షాణి। యత్రియోవేదాధారయంతి॥ తస్మాద్దేవాధారయంతి।యస్తానిధారయన్ గచ్ఛన్ తిష్ఠన్।ఖాదన్ ఉన్మేషన్ నిమిషన్।వసన్సర్వాణ్యేనాంసితరతిరుద్రోభూత్వారుద్రోభవతి। అంగే

రుద్రాక్షౌశిరసిస్థితే। మానవపురాణే॥ రుద్రాక్షంధారయన్నృపం। కుర్వన్నపిచమానవః। సర్వంతరతిపాప్మానం। జాబాలశృతిరేవహి॥ రుద్రాక్షధారణంహస్తే। వక్షస్యపిచమస్తకే। చిహ్నంశివాశ్రమస్థానాం। భస్మనాచత్రిపుండ్రకం। హస్తేచోరసికంఠేవా। మస్తకేవాపిధారయేత్। ముచ్యతేసర్వపాపేభ్యో। రుద్రాక్షస్యచధారణాత్॥ కంఠేరుద్రాక్షమాశ్రిత్య। శ్వాపివామ్రియ్యతేయది। సోపిరుద్రత్వమాప్నోతి। కింపునర్మానుషాదయః। మృణ్మయంచాపిరుద్రాక్షం। కృత్వాయత్నేనధారయేత్। అపిదుష్కర్మకర్మాణస్తే యాంతిపరమాంగతిం। త్రిపుండ్రధారయేద్విప్ర। వరోరుద్రాక్షధారణాత్। సపఙ్క్తిపావనశ్శ్రాద్ధే। పూజ్యోవిప్రైస్సురైరపి। ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృత్యాగమవచనోదీరితభసితత్రిపుండ్రరుద్రాక్షధారణహీనాశ్చయే। సంతితేనదర్శనీయాః సంభాష్యాః॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే। రుద్రాక్షమహాత్మ్యం నామతృతీయప్రకరణం సంపూర్ణం॥

శివలింగధారణమాహాత్మ్యంవ్యాఖ్యాస్యామః.

యజుర్వేదే॥ శతరుద్రీయే॥ యాతేరుద్రశివాతనూరఘోరాపాపకాశినీ। సకలశ్రుతిసారభూతే। మహాస్తోత్రేపి। అపాపకాశీతివపుశ్శృతం। తేశిష్టాఃప్రసిద్ధాచిహ్నైపాపాగస్నపాపాః। అతస్త్వదీయాన్ అసహాయభక్తానన్యశిష్టాఇతినిశ్చినోమి। అస్యవాక్యస్యాభిప్రాయమాహ। సదాలింగసన్నిహితాయే। భక్తాస్సంతితేశిష్టాః ప్రసిద్ధాఅపాపాశ్చతదన్యే। అశిష్టాఅప్రసిద్ధాస్సపాపాఇత్యర్థః॥ ఋగ్వేదే॥ అయమ్మేఅయం భగవానయమ్మేభగవత్తరః। అయమ్మేవిశ్వభేషజోయం శివాభిమర్శనః। అయంమాతాఅయం పితా అయంజీవాతురాగమత్॥ శ్రీసు

దర్భాష్యే । ఉత్తమవేదభూషితం దేవోత్తమాభ్యాం పరిజనమలంకృతం । జగత్కారణత్వేన జనయామాసేతిలక్షణాత్॥ ఇదంతవప్రసర్పణం । సుబంధవేహిసిరీహి॥ అన్వయార్థః॥ అయమ్మేహస్త మేఅయంహస్త భగవాన్ । భగవానితి॥ ఐశ్వర్యస్యసమగ్రస్య । వీర్యస్యయశసశ్శ్రియః। జ్ఞానవైరాగ్యయోశ్చైవ । షణ్ణాంభగఇతిస్మృతః॥ భగవాన్తతః। భగవాన్నితికిం । భగవచ్ఛబ్దఃపూజ్యవాచకః। అయమ్మేభగవత్తర। అయంహస్తభగవంతర । తరశబ్దాతిశయార్థేనవర్తతే । అతిశయానేతరస్తపమవామితిసూత్రేతి। తస్మాద్దేవ విశిష్టోహస్తః । అయమ్మేవిశ్వభేషజః। ఏవంశివాభిమర్శన । మేఅయంహస్త । విశ్వభేషజః । విశ్వస్యమాయాపరిపంచస్యరోగవైద్యః। అభిమర్శనశబ్దః। కేవలంనస్పర్శవాచి । కింమ అభితః పరితః । స్పృతిత్వభిమర్శన । నిజకరశాఖాకరతలకలితలింగమూర్తే । సర్వాంగంస్పృశతీత్యభిమర్శనం । అయంమాతా । అయంహస్తఏవమాతా । అయంపితాఅయంహస్తఏవపితా । అయంజీవాతు । అయంహస్తఏవజీవాతే । జీవాతుర్జీవనౌషధం । ఆగమతే । ఇదంతవప్రసర్పణం । ప్రసర్పణమితి । ప్రజననం । శ్రీరుద్రభాష్యే॥ ఉత్తమవేదభూషితో దేవోత్తమాభ్యాంపరిజనమలంకృతం । జగత్కారణత్వేన । జనయామాసేతిలక్షణాత్॥ యజుర్వేదే॥ రుద్రియత్తేజనిమచారుచిత్రం । జనిమేతిలింగనామ । చిత్రంచార్చనీయం । పూజనీయమిత్యర్థః। సుబంధో । శోభనోబంధుః। ఆత్మబంధుమిత్యర్థః । తస్యసంబోధనం । హేసుబంధోతవఇదంపరిసర్పణం । ఇదంలింగంయహి । అఇహి । నిరీహి । నిరంతరాహి । సర్వదావసేత్యర్థః। హస్తాద్విముక్తః। కదాచిన్నభవేత్యర్థః। అస్మిన్నర్థే । వాతూలతంత్రే॥ ధారయేద్యస్తుహస్తేన । లింగాకారంశివంసదా । తస్యహస్తేస్థితంసిద్ధం । మత్పదంసంపదాంపదం॥ ఉత్తమాంగేగళేవాపి । కక్షేవక్షస్థలేపివా । తథాహస్తతలేవాపి । పా

ణలింగంధరేత్సుధీః॥ ఉత్తమాంగంగళేకక్షే। సర్వదాధారయేచ్ఛివం। మూత్రోత్సర్జనేయానే। భోజనేపిసదాశుచిః। గచ్ఛంస్తిష్ఠన్స్వపన్జాగ్రత్। దున్మిషన్నిమిషన్నపి। శుచిర్వాప్యశుచిర్వాపి। లింగం సర్వత్రధారయేత్। నాభౌచహృదయేమూర్ధ్ని। సర్వావస్థాసుసర్వదా। శ్రీలింగధారణంకుర్యా। దేవినిత్యంమమప్రియం। నాభేరధోలింగధారీ। పాపాత్మాపిసఉచ్యతే। నాభ్యూర్ధ్వంలింగధారీచ। సౌభాగ్యజ్ఞానవర్ధనః। అపవర్గేచ్ఛుర్గిశానం। గళేభక్తిపరాయణః। ఈశ్వరేణ వినాభావ। సంబంధంకర్తుమాత్మనః। మూర్ధ్నివాధారయేల్లింగం। నకదాచిద్వియోజయేత్। ఈశాననిత్యసంయోగ। వరయానిజనిష్ఠయా। వక్త్రేవాధారయేల్లింగం। మత్ప్రభావాద్విభావయేత్। తస్మిన్సన్నిహితేకించి। న్నోచిష్టమితినిశ్చితం। అథమాధమయుక్తానాం। పాపినాంచాభిచారిణాం। యమలోకోనవిద్యేత॥ సదావై లింగధారిణాం। భక్త్యానబిభృయాల్లింగం। యావత్ప్రాణవిధారణం। శ్వమాంసభక్షణంతావ దన్నేనరచితంభవేత్। ప్రాణేశంలింగమాకల్ప్య। యోభుఙ్క్తేలింగవర్జితః। సశ్వమాంసం సరుధిరం। సాదరంభక్షితోభవేత్। యదాహ్యగ్నిసమావేశ। న్నాయోభవతికేవలం। తథైవమమసాన్నిధ్యా। న్నతేప్రకృతిమానుషాః॥ తస్మాద్ధారణాత్॥ బ్రహ్మవిష్ణుసురేశానా। దేవతాఃపరయాముదా। శిరోభిర్ధారయంత్యేతే, శివలింగమహర్నిశం। అక్షపాదాదయస్సర్వా। శ్శక్త్యాయఃపరయాముదా। ధారయంత్యాళికాగ్రేషు। శివలింగంచసాదరం। వినిర్భిద్యతదాగాత్రం, వివరేలోహపాత్రికే। శివలింగంవినిక్షిప్య। పూజయంతిచరాక్షసాః। కంఠేషుహరకంఠాది। మునయోమానవాస్తథా। సర్వదాశివలింగంతు, ధారయంతియజంతిచ। ఇత్యాది॥ వ్యాసంసర్వాంగమావాసం। శివ్యంముని గణావృతం। నీలోత్పలదళాభాసం। నీలకంఠమివాపరం। కృతపూ

ర్వాహ్నికాచారం। కృతాసనపరిగ్రహం। ప్రసన్నం ప్రాంజలిః ప్రాహ। ప్రణ
మ్యాపూజ్యజైమినిః॥ జైమినిరువాచ॥ ధన్యస్త్వం ధన్యభావేన। వక్తుమర్హ
సి మే గురో। కో దేవః పరమః పూజ్యః। పూజా తస్య చ కిం వద। ధ్యానం చ
కీదృశం తత్ర। కిం రూపం జపనం మునే। వ్యాస ఉవాచ॥ సురాసురేంద్ర
పన్మౌళీ। నిర్మాల్యచరణాంబుజం। గంగాధరం ప్రణమ్యాహం। కళానిధి
కళాధరం। ఇతిహాసేషు వేదేషు। పురాణేషు పురాతనైః। మహర్షి
భిర్మహాదేవో। మహనీయః ప్రయత్నతః। రత్నసౌవర్ణరచిత। పీఠే
వా చంద్రకాంతకే। స్ఫాటికే ధారసే వాథ। స్థాపయేల్లింగరూపిణం। ఉప
చారాన్ సమర్ప్యాథ। స్తుత్వా నత్వా చ ధారయేత్। తదాగస్త్యాది
మునయో। దుర్వాసా నందికేశ్వరః। మహాకాళో దధీచిశ్చ। పాణి
నశ్చ కణాదయః। నందో భృంగిరిటిర్వీర। భద్రశ్చ ప్రమథాదయః। అ
జో హరిసహస్రాక్షో। బాణాసురదశాననౌ। వసిష్ఠోరురువాల్మీకో।
భరద్వాజాత్రి గౌతమః ఏతే పరమశైవాశ్చ। జయంతి పరయాము
దా। ప్రసాదసేవనాధ్యానా। దర్చనాధారణాదపి। జాతాదర్శనకర్తా
రక్షయంతి జగత్త్రయం। అవైదికాయ శైవాయ। రహస్యం తదిదం ము
నే। న వక్తవ్యం న వక్తవ్యం। మితి శంకరభాషితం। తస్మాత్సర్వప్రయత్నే
న। గోపనీయమిదం త్వయా। వైదికాయాపి శైవాయ। వక్తవ్యం భక్తి
శాలినే॥ సోమశంభౌ॥ నిజమూర్తౌ గురోర్మూర్తౌ। హస్తకే సలిలే
నలే। చిత్రాదౌ స్థండిలే లింగే। ఏవమష్టవిధార్చనం॥ మహాభారతే॥ శు
ద్ధం మిశ్రంచ సంకీర్ణం। త్రివిధం శివపూజనం। శుద్ధం తు లింగ తన్మాత్రం।
మిశ్రశైవసదాశివం। సంకీర్ణం ప్రతిమాకారం। లింగత్రయమిదం శృణు।
న తుష్యామ్యర్చితోన్యస్మిన్। తథా దేవి నగాత్మజే। లింగార్చితాయథా
త్యర్థం। పరితుష్యామి పార్వతి। యత్పుణ్యం ప్రతిమార్చాయాం।
యుగకోటిశతైరపి। తత్పుణ్యం లభతే దేవి। లింగే తు ఘటికేపి చ॥ శివ

ధర్మశాస్త్రే॥ ఇంద్రనీలమయంలింగం । విష్ణుఃపూజయతేసదా । విష్ణుత్వంప్రాప్యతే తేన । సాద్భుతైకంసనాతనం । బ్రహ్మాపూజయతేన్నిత్యం। లింగంశైలమయంశివం । తస్యసంపూజనాంతేన । ప్రాప్తంబ్రహ్మత్వముత్తమం । తామ్రలింగంసదాకాలం । భక్త్యాదేవోదివాకరః। త్రికాలంభజతే తేన । ప్రాప్తంసూర్యత్వముత్తమం । ముక్తాఫలమయంలింగం సోమఃపూజయతేసదా । తేనసోమేనసంప్రాప్తం । సోమత్వంసతతోజ్వలం । శక్రోపి దేవరాజేంద్రో । లింగంమణిమయంశుభం । భక్త్యాపూజయతేనిత్యం । తేనశక్రత్వమాప్తవాన్ । లింగంరత్నమయంచారు । వరుణోర్చయతేసదా । తేనతద్వరుణత్వంహి । ప్రాప్తమృధ్యాసమన్వితం। లింగంహేమమయంకాంతం। ధనదోర్చయతేసదా । తేనాసౌ ధనదోదేవో । ధనదత్వమవాప్తవాన్ । వసవఃకాంస్యలింగంచ । పూజ్యకామానవాప్నుయుః । నాగాఃప్రవాళజంలింగం । పూజ్యరాజ్యానిలేభిరే । ఏవందేవాస్సగంధర్వా ॥ స్సయక్షోరగరాక్షసాః । పూజయంతిసదాకాలం । ఈశానంసురనాయకం । సర్వంలింగమయంలోకం । సర్వంలింగేప్రతిష్ఠితం । తస్మాత్సంపూజ్యతేలింగం । యదిచ్ఛేత్సిద్ధిమాత్మనః। బ్రహ్మావిష్ణుస్తథాశక్రో । లోకపాలాశ్చదేవతాః। లింగార్చనరతాహ్యేతే । మానుషేషుచకాకథా॥ ఇత్యాదివాక్యైనయేనార్చయంతి పరమేశ్వరం తేనదర్శనీయానసంభాష్యా॥

ఇతిశ్రీ వీరమహేశ్వరాచార సారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే శివలింగధారణ మహత్త్వంనామ చతుర్థ ప్రకరణం॥

లింగార్చనవిధిః.

అథలింగార్చనవిధింవ్యాఖ్యాస్యామః। లింగమధ్యేమహాదేవ। సాక్షాద్దైవశ్యశూలినః । అనుగ్రహాయ లోకానాం । తస్మాల్లింగంపరిపూజ

యేత్ । లింగమధ్యేజగత్సర్వంత్రైలోక్యంసచరాచరం। లింగబాహ్యాత్ప రంనాస్తి ।తస్మాల్లింగంప్రపూజయేత్॥ దేవదానవగంధర్వాఃసిద్ధకిన్నరగుహ్యకాః।లింగమేకంపరంనాస్తి।తస్మాల్లింగంప్రపూజయేత్।బ్రహ్మాదిస్తంభపర్యంతం।సిద్ధయోగముదాహృతం। లింగార్చనవిహీనానాంకుతో మోక్షః కుతో విధిః । అసురైర్దానవశ్చైవ । పిశాచైర్మనుజైస్తథా । ఆకాశం తత్పరంలింగం । ప్రాప్య తేసిద్ధిముత్తమం । స్వర్గోమర్త్యంచపాతాళం । త్రైలోక్యంసచరాచరం। స్థావరంజంగమంవాపి। భూతగ్రామంచతుర్విధం । నాస్తిలింగాత్పరంనైవం । మూఢాఃక్లిశ్యంతిచాన్యథా । రుద్రభక్తస్యశీఘ్రేషాం । దేవికింకథయామితే॥ తాత్పర్యసంగ్రహే ॥ బహుశాస్త్రైభిః తత్సామ్యపవీతధారణవిధీశ్వరార్చన మనుష్ఠేయమిత్యాదేఃప్రత్యక్షవేదవిహితంప్రథితంపురాణే । బోధాయనేనమునినాబహుశఃప్రణీతం। సర్వార్థదర్శనవిధైరపిగుహ్యకార్యై । యజ్ఞోపవీతమవశేశ్వరమర్చయంతి॥ వుభయమపిప్రత్యక్షమధీమహే । తస్మాద్యజ్ఞోపవీతమేవాధీయతే ।'వక్ష్యామహే । సోమనసాయరుద్రం బోధాయనశాఖాయాం । నిత్యకామ్యభేదేనఈశ్వరార్చనంద్వివిధమిత్యాహ : ద్వేధాతవార్చనవిధిస్తవచంద్రమౌళే । కామాయకేచిదపరోదురితక్షయాయ॥ అథాతోమహాదేవస్య అహరహఃపరిచర్యావిధింవ్యాఖ్యాస్యామః। ఇతివిధానంనిత్యత్వేతస్యపాపక్షయార్థేవ్యాధిమోచనార్థేశ్రీకామః శాంతికామః పుష్టికామస్తుష్టికామః ఆయుష్యకామః ఆరోగ్యకామశ్చకుర్యాదిత్యాదినాకామసంయోగవిధానాత్కామ్యమితి । యజుర్వేదే , తస్యార్థః॥ తవశ్రియేమరుతో మర్జయంతరుద్రయత్తే జనిమ చారుచిత్రం , పదం యద్విష్ణోఃపరమంధ్యాయతేన । అస్యార్థః। హేరుద్రతేజనిమజనిమేతిలింగనామశివలింగం । చారుచిత్రం। చాయనీయం । పూజనీయమిత్యర్థఃతవశ్రియఐశ్వర్యార్థం । మరుతః దేవాఃఆర్చయంతః। స్వకీయ

కరస్పర్శపూర్వకం । యజంతే॥ ఋగ్వేదే॥ త్రియంబకం యజామహే। సుగంధింపుష్టివర్ధనం । ఉర్వారుకమివ బంధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్ । అస్మిన్నర్థే । శ్రీరుద్రైకాదశిన్యాం శ్రీతైంగ్యే॥ త్రియంబకంయజేద్దేవం । సుగంధింపుష్టివర్ధనం । కింకరిష్యతిమాంమృత్యు । ర్మృత్యోర్మృత్యుర్యహంతథా॥ బ్రహ్మబిందూపనిషది॥ ఓంకారరథమారుహ్య । విష్ణుంకృత్వాచసారథిం । బ్రహ్మలోకపదాన్వేషీ । రుద్రారాధనతత్పరః। యావద్రథేనగంతవ్యం । తావద్రథపదస్థితః। స్థిత్వారథపథస్థానే । రథమృత్సృజ్యగచ్ఛతీ॥ యజుర్వేదే॥ సుయజామయజామ॥ గర్భోపనిషది॥ అథనవమేమాససర్వలక్షణ సంపూర్ణోభవతి । పూర్వజాతింస్మరతి । కృత్వాకృత్యంచకర్మజానాతి । శుభాశుభంచకర్మవిందతి॥ నానాయోనిసహస్రాణి । గత్వాచైవతుమాయయా । ఆహారావివిధాభుక్తాః। పీతాశ్చవివిధాస్తనాః। యదియోన్యాఃప్రముంచామితంప్రపద్యేమహేశ్వరం॥ సూతసంహితాయాం॥ యదియోన్యాఃత్ప్రిరముంచామి । తంప్రపద్యేమహేశ్వరం । విగజానలజంభస్య । గృహిత్వాచాగ్నిహోత్రజం । సముద్ధూశ్యపదాచారం । ప్రణిపత్యాత్మపర్యయా । సంసారసాగరంఘోరం। లంఘయామ్యహమాత్మనా । ఇద్ధంమహేశ్వరంస్మృత్వా । యోనియంత్రప్రపీడనాత్ । జాయతేవాయునాయాతి । విస్మృతంవైష్ణవేనచ । ఇతితవశీ్రమెమరుతఇతి వచనప్రమాణాత్ । బ్రహ్మవిష్ణుపురందరాస్సర్వేదేవాస్సురస్వకీయాం పదవీమపేక్ష్య లింగాకారంపరమేవసదాకాలంయజంతి । తాత్పర్యంతి ధైవనందినాథాదిప్రమథగణాః। పురాతనభక్తగణాశ్చ మృత్యుంజయార్థమనశ్వరపదప్రాప్త్యర్థం । త్ర్యంబకంయజామహేఇతివచన ప్రమాణాత్ । మృత్యోర్మృత్యురూపంపరమేశ్వరంసదాకాలంయజంతి । శుకవామదేవసనకసనందన వసిష్ఠాగస్త్యాదిమునీంద్రాశ్చ । అపవర్గాపేక్షయా బ్రహ్మలోకపదా

స్యేషీ । రుద్రారాధనతత్పరః ఇతిప్రమాణాత్ । పరమేశ్వరంసదాయ
జంతి । జ్యోతిష్టోమేనస్వర్గకామోయజేతేతి స్వర్గోపభోగాపేక్షయా ।
సుయజాయజామ । ఇతివచనప్రమాణాత్ । యజ్వానఃపరమేశ్వరమేవ
యజంతి । గర్భస్థాశ్చగర్భజన్మజరామరణదుఃఖోపశమనార్థం । పున
స్సంసారాసిధ్యర్థం । యదియోన్యాంప్రముంచామి । తంప్రపద్యేమహే
శ్వరమితి । వచనప్రమాణాత్ । యోన్యాద్యుడితినిష్క్రమ్య పరమేశ్వ
రంయజామహేగర్భగతాఏవస్మరంతి । కింతు । ఈశ్వరోపాసకానా
ముపాసనాప్యేతం । శరీరధారణనిబంధన త్వాదమోఘఇత్యాహ ।
మంత్రేణచాంతరితి । యుష్మదుపాసకానాంవైదికాయదశనం తదమో
ఘమాహుః। యజుర్వేదే॥ అంతరిక్షంతితంజనేరుద్రంపరోమనీషియా
గృష్ణాంతిజిహ్వాయీశానాం । యేనామజనేషు మధ్యేసర్వస్మాదధికమీ
శ్వరం । హృదయాకాశస్థితం । బుద్ధిపూర్వకముపాసతే । తఏవాన్నమ
శ్నంతి । అంతరారాధనంబహిరారాధనపూర్వకం । గత్వాతస్యాప్యు
పలక్షణమితిభోజనాత్ప్రాగేవ । అభ్యర్చనప్రతిజ్ఞావచనం । యుచ్చోప
వన్నేమనసాంత్వముపాసకానాం । పుంసామమోఘశమసంభగవన్ప్రణా
ణః। మంత్రాయమంతరినప్రతిభాతిమూలం ప్రాగ్భుక్తమర్చనవిధేరనువా
సరంతే । భోజనాత్ప్రాగేవఅభ్యర్చన ప్రతిజ్ఞావచనంశివధర్మాదిషు ।
వరంప్రాణపరిత్యాగ । గచ్ఛేదనంశిరసోపిమే । నత్వభ్యర్చ్యనభుంజీ
యా । ద్భగవంతంత్రిలోచనం । ఏవంనిర్వహతేయస్తు । యావజ్జీవంప్ర
తిజ్ఞయా । మనుష్యచర్మణాబద్ధః। సరుద్రోనాత్రసంశయః॥ అర్థాభి
ధానపురస్సరమయమేవమంత్రః। శివారాధనవాక్యస్య మూలమిత్యా
హ । యుక్తంపురామరణతస్తనయిత్నుకల్పాదాకారణంపరమ కారుణి
కబ్రువాణం । మంత్రోయమాఇతియావదుపక్రమాయమూలం । మ
హేశవిదితంశివధర్మసూక్తేః॥ శివధర్మశాస్త్రే॥ యావన్నాయాతిమర

ణం । యావన్నక్రమతేజరా । యావన్నేంద్రియశైథల్యం । తావత్పూజయశంకరం । త్వరితంజీవితంయాతి । త్వరితంయాతియౌవనం । త్వరితంవ్యాధిరభ్యేతి । తస్మాత్పూజయశంకరం ॥ తాత్పర్యంవక్తవ్యం॥ దురాశాదూరస్థాక్షీతిపతిషు పంచాక్షరసుధారసప్రవాహ్యే జిహ్వేపరిజపరే బ్రహ్మాణిపదం । అవజ్ఞానంజ్ఞాయానివిశతి సయావభృతిపుటెనిలుంటం కాయామోయమమహిమఘుంటాఘుణఘుణః॥ రహస్యే॥ అసంపూజ్యన భుంజీత । శివమాప్రాణసంచరాత్ । యదిపాపేనభుంజీత । స్వైరంతస్యనవిష్కృతిః॥ యస్తులింగార్చనంత్యక్త్వా । భుంక్తే విట్క్రిమికీటభుక్ । నరోనరకగామిస్యాత్సర్వలోకబహిష్కృతః॥ అకృత్వాపూజనంశంభోర్యోభుంక్తే పాపకృద్విజః॥ కుణపంచమలంచైవ । సమశ్నాతిదినేదినే । ఇత్యాదివేదవాక్యైరర్చనీయంపరమేశ్వరమచ భ్యర్చ్య కిృయాః కేచనకుర్వంతి తేనదర్శనీయానసంభాష్యాః॥

ఇతిశ్రీ వీరమహేశ్వరాచార సారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే లింగార్చనవిధిఃపంచమ ప్రకరణంసమాప్తం॥

లింగార్చన మాహాత్మ్యం

లింగార్చనమాహాత్మ్యంవ్యాఖ్యాస్యామః తావద్భ్రమంతిసంసారే। దుఃఖశోకపరిప్లుతాః। నభవంతిశివేభక్తాః యావత్సర్వేపిదేహినః సంసారదుఃఖకాంతారే।నిమగ్నస్సమహాతపే। చక్రేభ్రమతేదేవి। లింగార్చనవివర్జితః॥ మోజాతునార్చయేల్లింగం। నస్మరేన్నచపూజయేత్। కింతేనజాతిమాత్రేణ। భూభారేణాన్నశత్రుణా। జన్మకోటిసహస్రేణి।సూకరాంతానియానిచ। సకృదభ్యర్చనాల్లింగే। గర్భజన్మనశ్యతే। సతతంచార్చయేద్యస్తు। సయాతిపరమాంగతిం। సకృత్పూజయతేలింగం । వర్షకోటిశతత్రయం । కైలాసశిఖరేరమ్యే । మాతృజాపితృజాస్త్రియః॥ సదాజయతియ

జ్ఞేన । సదా ద సంప్రయచ్ఛతి । సదా వై వాయుభక్షస్స్యా । త్సకృదభ్య
ర్చయేచ్ఛివం । యానికానిచతీర్థాని । చాసముద్రాత్సరాంసిచ । స్నా
నాత్ఫలమవాప్నోతి । సకృదభ్యర్చయేచ్ఛివం । అగ్నిహోత్రాశ్చవే
దాశ్చ । యజ్ఞాశ్చబహుదక్షిణాః। శివలింగార్చనస్యైతే కోట్యంశేనాపి
నోసమాః। ప్రయాగసంగమేచైవ । గంగాసాగరసంగమే । తపస్తప్తంభ
వేత్త్యేవ । యస్తులింగార్చనేరతః । మేరుమందరమాత్రోపి । రాశిఃపాప
స్యకర్మణాః। ఈశ్వరంవేద్యమాసాద్య । నశ్యతేదుష్టరోగవత్ । గవాం
కోటిప్రదానేన । విధిదత్తేనయత్ఫలం । లింగస్యైకపుష్పస్య । సహ
స్రాంశంనపూరయేత్ । యోదద్యాత్కాంచనంమేరుం । సస్యపూర్ణాం
వసుంధరాం । లింగస్యైకపుష్పస్య । సహస్రాంశంనపూరయేత్ । కిం
చిద్దళంవాచుళుకోదకంవా । దేవేంద్రలక్ష్మీందదతేదదాసి । అదానదానే
జగదేకఖండో । ముగ్ధోభవాన్ సర్వవిదేవిదేవ॥ జలంవాపుష్పమేకం
వా । లింగస్యోపరినిక్షిపేత్ । అమంత్రంవాసమంత్రంవాసకులకోటింస
ముద్ధరేత్ । పత్రంపుష్పంఫలంతోయం । యోమేభక్త్యాప్రయచ్ఛతి ।
తస్యాహంనప్రణస్యామి । సచమేవప్రణస్యతి । బాలాశ్చమోహేన శి
వంసకృత్వా । మృదాదినాపాంసుభిరాధిదేవం । గృహంచతాదృగ్విధమ
స్యశంభో। సంపూజ్య రుద్రత్వమవాప్నుయుశ్చ॥ సౌరసంహితాయాం ।
క్రీడంతిశిశవోయత్ర। లింగంకృత్వాయజంతియే। సైకతంమృణ్మయంవాపి।
తేభవంత్యేవ భూభుజః॥ శివధర్మే॥క్రీడమానోపియః కుర్యా। ద్బాలభావే
శివాలయం। రుద్రలోకోభవేత్తస్య । సత్యంసత్యంనచాన్యథా। పాంసునా
క్రీడమానోపి । లింగంకృత్వాతువై నరః। ప్రీతా వ్యం తేలభతే రాజ్యం।
సుసంపన్నమకంటకం । క్రీడాలోభాద్భయాన్మోహా । లోభేనకపటేన
వా । యేనకేనప్రకారేణ । ధన్యాఃపూజయతేశివం । నశివార్చనతు
ల్యోస్తి । ధర్మస్త్రిభువనత్రయే । ఇతివిజ్ఞాయయత్నేన । పూజనీయ

స్సదాశివః। వ్యాపారంసకలంత్యక్త్వా । పూజయధ్వంసదాశివం । నిక టావవదృశ్యంతే । కృతాంతనగరద్రుమాః॥

ఇతిశ్రీ వీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారేసోమనాథభాష్యే లింగార్చనమాహాత్మ్యం నామ షష్ఠమ ప్రకరణం॥

పాదోదకమాహాత్మ్యం.

బోధాయనశాఖాయాం॥ అథాతోమహాదేవస్యపాదోదకవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః॥ శ్రీరుద్రేణపవిత్రేణశతధారేణ సహస్రధారేణ రుద్రిమపరిమితమవిఘ్నదమక్షదమభీష్టదమచ్యుతంపరమంపవిత్రం భగవంతమేవం మహాదేవంస్నాపఇత్వాసర్వోవై రుద్రఇతిద్వాభ్యాం।ఋతగ్ంసత్యంపరంబ్రహ్మేతిప్రాశయేత్॥జాబాలాశాఖాయాం॥ భగవతఃపాదాప్రక్షాళ్యశంఖంప్రపూర్యః గంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య । చరుంనివేద్య॥ఇమంమేగంగేయమునేత్యభిమంత్ర్యైకద్విత్రిమేతిమాంత్వారుద్రేతి సమ్మార్జసంకృత్వా। ఋతగ్ంసత్యంపరబ్రహ్మేతిప్రాశయేత్ । ఏవంకుర్యాత్ । సకులజాన్దశపూర్వాన్దశాపరానాత్మానంచతారయేత్॥ బ్రహ్మాండపురాణె॥ కురుక్షేత్రేనైమిశేచ । భూమిభాగశ్చయేశుభాః। సర్వతీర్థోదకస్యైతే । కళాంనార్హంతిషోడశీం । అకాలమృత్యుమథనం । సర్వవ్యాధివినాశనం । సర్వపాపోపశమనం । శంభోఃపాదోదకంశుభం । సర్వమంగళమాంగల్యం । సర్వపావనపావనం । సర్వతీర్థఫలంసద్యః। ప్రాప్యతేమూర్ధ్నిధారయేత్॥ సర్వోత్పాతప్రశమనం । సర్వరోగప్రభేదనం । దుష్టగ్రహాపశమనం । ఇష్టసిద్ధిప్రదాయకం । అగమ్యాగమనంచైవ। సర్వపాపాశ్చయేశుభాః। తేపిపూతాభవంత్యాశు । సద్యః పాదాంబుధారణాత్ । అశౌచంనైవవిద్యేత । సూతకప్రేతకేతథా । గృహేయస్మిన్ప్రసూతాస్త్రీ । సంభోగాస్పృశ్యమేవచ । దూషితస్యా

పిపాదాంబు । బిభ్రచ్ఛుద్ధిమవాప్నుయాత్ । పాదోదకంపురభిదః॥ పా
పజాలహారంపరం । పాణిశుక్తిభిరాదాయ। పపుః కామంగణేశ్వరాః। శం
భోఃపాదోదకంపీత్వా । పశ్చాదశుచిశంకయా । యఆచమతిమో
హేన । తంవిద్యాద్బ్రహ్మఘాతకం॥ ఆదిత్యపురాణే॥ పాదాప్రక్షాళ్యదే
వస్య । కరాభ్యాంకమలేక్షణ । అభ్యుక్ష్యచాత్మనోమూర్ధ్ని । హ్యాతి
ధేశ్చగురోస్తథా॥ రామాయణే॥ తత్రదేవర్షిగంధర్వ । వసుధాతల
వాసినః। భవాంగపతితంతోయం । పవిత్రమిదమస్పృశన్॥ వైద్యశా
స్త్రే॥ నిర్మాల్యసలిలంప్రాశ్య । దేవదేవస్యశూలినః। క్షయకుష్ఠజ్వర
శ్వాసై । ర్ముచ్యతేకిల్బిషైరపి । అభిషేకజలంప్రాతః । పిబేన్నిత్యందినే
దినే। శూలకుష్ఠాద్యపస్మార । జ్వరాణాంభేషజంప్రియే । దాసమార్గే
ప్రసన్నాయే । శ్రౌతేపాశుపతే స్థితాః। తైరేవపేయంధార్యంచ। ఘ్రా
తవ్యంచముముక్షుభిః॥

ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారేసోమనాథభాష్యేసప్త
మప్రకరణంసమాప్తం॥

ప్రసాదస్థలమాహాత్మ్యం.

ప్రసాదస్థలమాహాత్మ్యంవక్ష్యామః॥ మహాదేవస్యనిర్మాల్యం।స్వీకార్య
మధికారిభిః।తద్బోధకానివాక్యాని। దర్శయామిసమాసతః। తత్రతావద్వి
రోధభ్ర।దర్శనార్థంనిషేధవాచనాన్యుపస్థాపయంతే॥వ్యాసజైమినిసంవాదే॥
శైవసంహితాయాం॥జైమినిరువాచ॥అనర్హ్యంమమనైవేద్యం। పాదాంబు
కుసుమందళం । ఇతీశ్వరేణకథిత, మితికేచిన్మహర్షయః। వదంతితత్కథం
స్వామిన్ । యథార్థంకథయస్వమే॥ వ్యాసఉవాచ। దేవదేవస్యవచ
సో । విషయోయంహిజైమినే । యేపరభద్రపిశిత । శివభక్తిపరాఙ్ము
ఖాః। శంభోరన్యత్రదేవేషు । యేభక్తాయేనదీక్షితాః। యేశుద్ధకర్మ

ణాశంభో । రన్యత్రిసముద్ధయః। తేషామనర్హామీశస్య । తత్ప్రసాద చతుష్టయం॥ అపిచ। శ్రీభగవానువాచ॥ మదీయభుక్తంనిర్మాల్యం । పాదాంబుకుసుమంఫలం, ధర్మమర్థంచకామంచ । మోక్షంచవిదధే త్క్రమాత్ । మల్లింగధారణే శ్లోకె । దేశికామత్పరాయణాః। మదే కశరణాస్తేషు, యోగ్యంనైవాన్యజంతుషు ॥ తత్రమనుః॥ శూద్రా న్నంసూతకస్యాన్నం। నైవేద్యంశ్రాద్ధమేవచ । పతితాన్నంసమూ హాన్నం। రాజాన్నంచైవవర్జయేత్ ॥ శూద్రాన్ననిషేధః ॥ బ్రా హ్మణక్షత్రియవైశ్యజాతీనామేవేతరేషాం। సూతకాన్ననిషేధోజ్ఞాతీత రాణామేవ । నైవేద్యాన్ననిషేధస్తు । నైవేద్యశ్చైవత్రివిధముచ్యతే। నైవేద్యంవిష్ణునాభుక్తమితివచనాత్ ॥ విష్ణుభుక్తనైవేద్యనిషేధశ్రౌతస్మా ర్తాన్నవర్తినామేవయత్సంకల్పితందే వాయతత్సర్వంనైవేద్యమితివచ నాత్ । శివోపభుక్తనైవేద్యనిషేధశ్శివసంస్కారరహితానాం । ప్రా కృతానామేవ ॥ శివపురాణే॥ నిర్మాల్యంలంఘనేదోషః । ధారణేచవిశే షతః॥ శివరహస్యే॥ నధారయేత్క్వచిచ్ఛంభో । నిర్మాల్యంనచభక్ష యేత్॥ స్కాందే॥ నిర్మాల్యంచనివేద్యంచ । విశేషేణవివర్జయేత్ । రుద్రేణభుక్తనిర్మాల్యం। నతథాదేవతాంతరైః॥ నైవేద్యంవిష్ణునాభు క్తం। అమృతంచాన్యదైవతైః॥ నిర్మాల్యంచనివేద్యంచ । భుక్త్వాచాం ద్రాయణంచరేత్ ॥ శివపురాణే॥ నిర్మాల్యంనిర్మలంశుద్ధం । నిర్మలత్వా దనిందితం । తస్మాదభోజ్యంనిర్మాల్యం । ప్రాకృతైరశివాత్మభిః। లోభా న్నధారయేచ్ఛంభో । నిర్మాల్యంనచభక్షయేత్ । నిర్మాల్యంలంఘనా చ్ఛంభో । సిద్ధిభ్రంశోభిజాయతే । జిహ్వాచాపల్యసంయుక్తః। శివసం స్కారవర్జితః। శివనిర్మాల్యభోగీచ । రౌరవంనరకంవ్రజేత్॥ ఇత్యనేన వాక్యేనపరమేశ్వరనిర్మాల్యనిషేధః । ప్రాకృతానాంశివార్చనరహితా నామేవశివార్చకానాంనిషేధాయనభవతి । ఏవమాదినిషేధవాక్యానాం

తాత్పర్యమజానంతో వైదికశైవాః। కేచపరమేశ్వరస్యప్రసాదమభోజ్య
మస్పృశ్యమధార్యమితివదంతి । సామాన్య విధేర్విశేషవిధ్బలవానితి
వచనాన్నివృత్తిరితివచనప్రమాణ్యాऽపినిషేధవాక్యానిపాతకాని వచ
నానికథ్యంతే ॥ అభోజ్యప్రతిపాదోऽయం । అశుచిమవలంబితే । శుచిభి
ర్భోజ్యమన్నాదినిర్మాల్యమితి॥ కామికే ॥ అశుద్ధాత్మాశుచిర్లోభా ।
న్మద్భుక్తంపావనంపరం । భక్షయన్నాశమాయాతి । శుద్రోహ్యధ్య
యనాదివ॥తథాశివధర్మే॥ నిర్మాల్యంధారయేన్నిత్యం । భక్త్యాలోభాం
నధారయేత్ । నిర్మలత్వాచ్చనిర్మాల్యం । మలదేహీనధారయేత్ ।
సర్వదాశుద్ధిరహితానాంశుద్ధవస్తూపయోగోదోషాయభవతీత్యయమే
వార్థః॥ శ్రుతిస్మృతిపురాణేషుసర్వత్రోద్ఘోష్యతే॥ ఆదిత్యపురాణే॥
శూద్రస్యవేదాధ్యయన । మగ్రిజాగ్రిహణంతథా ॥ మానవపురాణే॥
నస్పృశేత్పాణినోచ్ఛిష్టం । విప్రోగోబ్రాహ్మణస్థలాన్ । నచాపిపశ్యేద
శుచి । స్స్వసోజ్యోతిర్గణాదివి ॥ యథా కామికే ॥ నైవేద్యంమహోత్తో
చ్ఛిష్టం । భుంక్త్వాపరిత్యహమాదరాత్ । సోపిమత్సన్నృశఃప్రోక్తః । చతు
ర్భుగ్యస్తథాభవేత్॥ ఆపస్తంబసూత్రే॥ అగ్నిర్వైదీక్షితంతస్మాదే
నంనోపస్పృశేత్ । ఇతిదీక్షితాదిస్పృష్టివత్ । యథాశూనవేపివటా
శ్వత్థార్కపర్ణేషు । కుంభితిందుకపర్ణయోః॥ పలాశపద్మపత్రేషు । భు
క్త్వాచాంద్రాయణంచరేత్ । ఇత్యాదిభిర్వచనైస్సర్వముదాహృతం ।
ఏతద్వ్యక్తంభవతి । వచనాన్వయతస్తస్య । నిర్మాల్యస్యపవిత్రత్వేసిద్ధిః।
దీక్షితస్యస్పర్శనవత్ । జ్యోతిర్దర్శనవత్ । పలాశాది పత్రభోజనవత్
నప్రతిషేధోన విరుద్ధమేవ। అతఏవనిర్మాల్యమతిశుద్ధతయాభోజ్యమేవే
తి । సర్వమనవద్యం హృద్యంచ । ఏవంతర్హిశివైక శరణానాం । వీర
శైవానామపి న్యాయగర్భిణీవణితి రాయుష్మతాంశ్రివణ పదవీమియ
మ వగాహతామితి । అథ విధానం దర్శయతి । భోగమోక్షార్థిభి

స్సేవమితి పౌరాణికాజగుః। భోజ్య పరిశాంతచేత సైరితి । శైవాగమే। పురాణానాం ప్రమాణంచ । సర్వసమ్మతమేవచ । వచనప్రామాణ వాదీనాం। వచ నైరేవసంతోష ఇతికానిచిద్వచనాని । ప్రదర్శితాని । ఇదానీంతు బోధకవర్తమాహాపరిక్షిప్తరుదరి శైవత్ర్యాహావిషిశిరితిశ్యాలిభిః। నిర్మాల్యందానదోషేణ।వహ్నిరప్యశుచిర్భవేత్। రుద్రః పశూనామధి పతిరితిమంత్రేణ హుతం హవిరూపం నిర్మాల్యం యదిభగవానగ్నిరాదదేవ । అశుచిరపిస్యా దేవ॥ స్కాందే॥ అశుచిద్రవ్య సంస్పర్శాత్వయమప్య శుచిర్భవేత్॥ తాత్పర్య సంగ్రహే॥ సోమత్వేదర్థ మనుశుశ్రుసూయమాన । మాలంబనం పశుపతేనియతంపశూనాం । గవ్యంచతే గవిసద్దైవత మధ్వరేషు । చండీశ్వరేణ సమానాకసదాంవివాదః॥ యజుర్వేదే॥ ఆయంసోమః కపర్దిన్న మృతంపమ్నపతేమద్వితి మహేశ్వరశేషత్వముక్తం । సోమస్యరుద్రాయ గామిత్యాహ । రౌద్రావై గాః । రుద్రంగవీతిగవ్యస్య ఇమం పశుంపశుపతేతి। అద్యబధ్నామితి పశూనాం । ఏతదేవ విన్యశోతి॥ యథాస్కాందే॥ అసూద్రద్రవ్య సంస్పర్శే , త్వయమప్య శుచిర్భవేత్ ॥ తాత్పర్యసంగ్రహే॥ సోమః పశోర్గ విచసంతిహ మీమాంసయాని । దేవాః పశోర్హ విషిభాగమను జ్ఞయాతే । గృహ్ణాంతి తత్వదిత రేష్వపికల్పనీయం । అస్మిన్నర్థేశ్రుతిరప్యస్తి। జుష్టం దేవానామిదమస్తుహవ్యం । అపిచ॥ ఆపోరాజానమధ్వరస్యరుద్రేతి । గాధపతింమేదపతింరుద్రత్వధ్వరరాజస్య । ప్రసాదసేవనయా । ఆహవనీయాగ్నిశ్చహావిర్భాగాభీప్సయాప్రాప్తానాం విష్ణ్వాదిదేవతానాం అశుచిత్వంనభవతికిం । ననుపమాస్తురుద్రభుక్తాన్న విషయత్వంనిషేధవచనానాంరుద్ర స్వామికాన్నవిషయత్వమస్తీత్యతఅహ । సర్వమన్నంహిరుద్రస్యసఏవాధిపతిర్యతః। తంనిషేధధియానిత్యం యేభుక్తేకఏశిష్యతే । తన్నిషేధమన్నంభోక్తుమని

చ్ఛతాంశుద్ధాత్మనాముపరిస్థూలదోష పాపాణపతయేత్యుపవాసఏవతే
షామవశిష్యతఇతి॥ యజుర్వేదే॥ యదేకమవ్యక్తమనంతరూపం । వి
శ్వంపురాణంతమసఃపురస్తాదితి ॥ విశ్వరూపేణపరమేశ్వరాదుత్పన్నష
డ్రసాపేతషడ్విధాహారజలకుసుమజాతాని సర్వాణ్యపి దేవప్రసాదలబ్ధా
నిభవేయుః । యల్లోకెయోగ్యపదార్థజాతముపయుజ్యతె తద్దేవేభ్యోదీ
యతె । తస్మాదనర్హమీశస్యనైవేద్యమిత్యాదివ్యర్థం సమర్థితం । తథా
నభవతిచేత్ । పరమేశ్వరశిరోనిర్మాల్యభూతకళానిధికళాన్సర్వేసురాః।
పురందరాదయోభుంజ్యతె । తేనైవఅమరలోకపూజ్యాశ్చజాతాః। అ
పిచశివనిర్మాల్యభూతసుధాకరకళాసార ప్రసాదితసుధారసాభిషిక్తవ్రీహి
జాతానికథం దేవతాయోగ్యానిభవంతి కథంకారమృషయోనిషేవం
తె । శివోమేమేతరాఇతిముఖాద్వాచ ఋతి। యీశ్వరముఖనిస్సృతవిభు
సీభూతైర్వై దైరాగమైశ్చశబ్దరూపైర్జగదిదముత్పద్యతే । యథావే
దాంతేషు । శబ్దవివర్తంజగదేతిత్ప్రపంచరూపమితి ప్రతిపాదితం। తత
శ్చపరమేశ్వరముఖనిర్గతశబ్దరూపస్యప్రపంచస్య । సర్వేష్మన్కర్మణ్యన
ర్హతాస్యాత్ । సకలస్యశబ్దవివర్తభూతస్యవస్తునఃశివోపభుక్తప్రసాదత
యానర్హత్వాత్ । అపిచ॥ భాస్కరస్యేశ్వరోదేవ ఇతియోమండలంప
తయఏషాంతరాదిత్యేహిరణ్మయః। పురుషఇతి । సూర్యస్యాంతర్యావ
స్థితః। పరమేశ్వరమేవ । సోపిసకలపదార్థజాతాద్రసమాదత్తె । శ్రుతిః॥
యోసావసన్నదితిసర్వేషాంభూతానాంప్రాణానాదాయోదేతి । తస్య
భూతానాంపదార్థానాంరసమాకర్షతీత్యర్థం । భూతానాంవాయ్వాది
నాంభవాత్ । తస్మాత్పరమేశ్వరభుక్తశిష్టాన్యనర్హాణి । కథంభవే
యుః॥ మహోపనిషది॥ అపఏవససర్జాదౌతాసువీర్యమపాసృజత్ ।
ఇతిఅపోనారానరోరుద్రఇతిజలమపిశివజాతమితివిశ్రుతిః। ఆపోవాఇదగ్ం
సర్వంవిశ్వాభూతాన్యాపఃప్రాణావా అపఃపశవ ఆపోన్నమాపోమృత

మాపఃసమ్రాడాపోవిరాడాపః స్వరాడాపశ్ఛందాగ్ంస్యాపోజ్యోతీగ్ం ష్యాపస్సత్యమాపఇతి। తస్మాత్సకలజలంపరమేశ్వరచరణకమలాభిషిక్త ప్రసాదితప్రవాహరూపమేవ। తతశ్చవిశ్వవిశ్వంభరాస్థలేస్థితానితీర్థజలాన్యాసేవ్యానిభవేయుః। తతశ్చతీర్థస్నాతేతీర్థైహితేషాంప్రావేశయన్। ఇత్యాదిశ్రుతయః।ప్రమాణపదమతిక్రమ్యవర్తతే।అపిచ॥ముఖాద్వాచోగ్నిరితిపరమేశ్వరజాతాగ్నితతశ్చతత్పాకపరినివృత్తం । రుద్రోపభుక్తమేవస్యాత్ । తతశ్చపక్వాన్నేనదేవతోపహారవైశ్వదేవ ప్రాణాగ్నిహోత్రహోమాతిథి సంతర్పణాదయస్సంభవేయుః। తతస్సర్వమన్నంరుద్రోచ్ఛిష్టంతేనదానహోమయోరనర్హత్వాత్ । అపిచ॥ నాసికాభ్యాం ప్రాణాద్వాయురితి। వాతః ప్రాణే నిషిరోమయో భూరితి తస్మైతన్యస్వరూపేణ శంభునాగృహీత సకలపరిమితాని సకలప్రసూనాని పత్రాణిపూజార్థమనర్హాణి సంఘటితే। అపిచ॥ ప్రాణోపానవ్యానోదాన సమానాదితః। చైతన్యం స్వరూపస్య పరమేశ్వరస్య । శ్రద్ధాయాం ప్రాణేనివిష్టోమృతంజు హోమిశివోమా విశాప్రదాహాయప్రాణాయ స్వాహా। శ్రద్ధాయామపానేన విష్టోమృతంజుహోమిశివోమా విశాప్రదాహాయ అపానాయస్వాహా। శ్రద్ధాయాం వ్యానేన విష్టోమృతంజు హోమిశివోమావిశా ప్రదాహాయ వ్యానాయస్వాహా । శ్రద్ధాయముదానేన విష్టోమృతంజుహోమిశివోమావిశాప్రదాహాయ ఉదానాయస్వాహా । యితి పంచమంత్రైర్దత్తం హవిః పరమేశ్వర ప్రసాదోనభతికిం। తత్ప్రసాదాన్నం బ్రాహ్మణైర్నోప భుజ్యతేకిం। తతఃపరమేశ్వర వ్యాప్తం పరమేశ్వరానుపభుక్తం నకించిల్లోకే యోగ్యపదార్థ జాతమస్తి । తస్మాదీశ్వరస్య నైవేద్యం పాదోదకం నిర్మాల్యం చోపభుక్తమితివచనం శ్రవణయోగ్యం నభవతి। అనుభవన్నతే పియశ్శివాన్నం తస్మైకిమర్థం సమర్పణీయమిత్య

తాహ ॥శైవే॥ శివస్వామిక మేవాన్నం । శివాయవినియుజ్యతే । విని
యోగోపచారేణ । సంతుష్యతి సదాశివః । యథాహిరాజకీయ పురు
షః తదీయమేవ వస్తుతస్తైసమర్ప్యతుష్టైప తేనపుష్టోభవతి॥ బ్రహ్మాం
డపురాణె॥ సర్వలోకైకనాథస్య । శంభోకః కింప్రియచ్ఛతి । ఉపచార
ప్రియ శ్శంభు । స్నేనైవా యంప్రియచ్ఛతి । ప్రసాదాదుభవస్యైవ ।
మహత్వంప్రతిపాదితం । ఇదంపవిత్రమమల । మఖిలాగిమచోదితం ।
వేదవేదాంగతత్వజ్ఞైః। పవిత్రంపరిభాషితం । ఇతిహాసేశివాచార । సార
భూతముదాహృతం । నానాపురాణవేదేషు । రహస్యంపరిభాషితం ।
ఇమంప్రసాదంభుంజానో । విరించిఃకిలజైమినే । విష్ణుఃపరశురామోపి ।
శివేనపరిదీక్షితౌ । పాదోదకప్రసాదాన్నం । నిర్మాల్యస్యనిషేవకా । వ
సిష్ఠోపిగరిష్ఠోభూ । త్ప్రసాదస్యప్రభావతః। ప్రసాద సేవనాజ్జాతో । వి
శ్వామిత్రోమహామునిః। పాణినశ్చకణాదశ్చ । కపిలోగౌతమాదయః।
ప్రసాదసేవనాధ్యానా । దర్శనాద్ధారణాదపి । నిర్మాల్యం దేవదేవస్య ।
చాంద్రాయణశతాధ్వరం । తస్మాత్పాదోదకంపేయం । ప్రసాదాన్నం
చభుజ్యతాం॥ యథాకామికె॥ భక్షయోద్యోసరోభక్త్యా । పవిత్రము
తిశుద్ధిదం । శ్రద్ధాత్మా బ్రాహ్మణస్తస్య । పాపంక్షిప్రంవినస్యతి । అస్మి
న్నర్థేనానాశ్రుతిరప్యస్తి॥ ఋగ్వేదే॥ సత్యాద త్తైభి రుద్రభి శంతమె
భిశ తంహిమాఅశీయం భేషజేభిః । న్యాఅస్మద్వే షోవితరంమిత్యం
హోవ్యమీవా శ్చేదయ స్వావిషోచిరితి । యజుర్వేదె శత రుద్రీయె॥
యచ్ఛంచ యోశ్చమనురాయజేపితౌ । తతశ్యామతవరుద్రప్రణీతౌ । అ
పిచ॥ ఐలబృదాయవ్యథః। ప్రతిదేశాంతరె॥ రుద్రేణాన్నమమృతం దే
వావై భోక్తుకామావేదాశ్చకామయంతె॥ అస్యార్థః । అథభక్షణె
అన్యథాలోకర్ణనిష్ఠా । తద్రూపమన్నంభక్షితం । మధ్యమపిండంప
త్నీపాశ్రయేత్। అత్రివాద్రన్య । విప్రేణదత్తస్యపుత్రార్థంపత్న్యాః।

ప్రాశనవిధానాత్ పుత్రోత్పత్తిర్భవతీత్యవగమ్యతే। అదత్త పితరోగర్భణం కుమారంపుష్కరస్రజం । ఇతిలింగబలేన అస్యమంత్రస్యఅయమర్థః॥ లైంగ్యే॥ ఏష్టవ్యాబహవఃపుత్రాః॥ శివతంత్రానుసారిణః। సముద్ధరంతితే గోత్రం । రజ్జుఃకూపాద్ఘటంయథా॥ శివతంత్రానుసారిణః। పుత్రస్య ర్యేభ్యోవై శిష్యకథనాత్ । శివాచారసపన్నం । కులోద్ధారకంపుత్రం యథాఇయంలభేత్ । తథావిధకుమారయుక్తం గర్భభవంతత్సంవాద యంత్వితితాత్పర్యార్థః। అతస్మైశ్చరుప్రసన్నపూర్తితోప భోగె ససర్వలక్షణ సంపన్నో భవతీతిశ్రుతే రభిప్రాయః । యథాలింగపురాణే॥ వసు రుద్రార్కరూపేభ్యో । మధ్యపిండస్తుపుత్రతః , వేదోక్తరుద్రనిర్మా ల్యం । కింపునర్బహుభామణైః । ఇతిపురాణవచనాత్పుత్రాది కామి కానామపివేదోక్తం శివలింగప్రసాదోపభోగేనైవతత్త్వదైహికఫలసిద్ధి ర్భవతి । తాత్పర్యసంగ్రహే । దేవనికాయె దేవస్యైవ బ్రాహ్మణ త్వంబ్రాహ్మణోపాస్యత్వంచ । ప్రసాదమంత్రసిద్ధిమిత్యాహ । త్వంబ్రా హ్మణస్త్వ సుపధావనమేవకార్యం । తద్బ్రాహ్మణైస్తదితరైః సంభవం త్యుపాస్యాః। అబ్రాహ్మణోనపరవర్ణనిషేవనేసంభావ్యనేవయజనఃప్ర మదం ప్రమాణం ప్రమాదాఖ్యోమంత్రస్సామవేదేయథా। త్వందేవేషు బ్రాహ్మణోస్యహంమనుష్యేషుబ్రాహ్మణోవైబ్రాహ్మణముధావత్యుపధామి తి । యద్బ్రాహ్మణాస్త్వమసినాకసదాంనికాయేతుభ్యంనివేదితమభోజ్య మితి స్మృతి నకాయేచ్ఛిష్టమీశ్వర విశిష్టమపి ద్విజానాం భూ మకాసఖేమధనాంభసిమజ్జనీయం । నచోచ్ఛిష్టంకుర్యాదశక్తోభూమానఖ సేదప్సుప్రవేశయేదితి। ఆపస్తంభేవచక్తందర్శితం । భూమానఖేయమధ నాంభసిమజ్జనీయమితి । మనుష్యేషుబ్రాహ్మణోయథా । విశిష్టోభవతి । తథైవవేదబ్రాహ్మణనికాయేమహాబ్రాహ్మణఃవరమేశ్వరఏవశిష్టః। త స్మాత్కారణాద్దేవతాంతరనివేదితమపిబ్రాహ్మణానామభోజ్యఇత్యాహ ।

అస్మిన్నర్థే శైవసంహితాయాం॥ శంభోర్నిర్మాల్యకం శుద్ధం । భుంజీయా।
త్సర్వతో ద్విజః । అన్యదేవస్య నైవేద్యం । భుక్త్వా చాంద్రాయణం చ
రేత్ । స్కాందే॥ ప్రసాదమస్య దేవస్య । భుక్తం తత్కిల్బిషం భవేత్ ।
శివస్యైవ తు నిర్మాల్యం । భుక్త్వా ధార్యం ద్విజాతిభిః॥ ఇత్యాదినానావచన
ప్రమాణాత్ । బ్రాహ్మణానాం పరమేశ్వరప్రసాద ఏవ విశేషణ భోక్త
వ్యం । జాబాలశాఖాయాం॥ రుద్రేణాత్తమశ్నంతి । రుద్రేణాపీతం పి
బంతి । రుద్రేణాఘ్రాణం జిఘ్రంతి । తస్మాద్బ్రాహ్మణః ప్రశాంతమనసా వి
ద్వాంసో నిర్మాల్యమేవ నిష్పేవిత । నిర్మాల్యమేవాశ్నీయాత్ । తతశ్చ పర
మేశ్వరభుక్తనైవేద్యోపభోగేన సకలపురుషార్థసామగ్రీ లభ్యత ఏవ న
శంకనీయం । అస్మిన్నర్థే స్కాందే॥ శిష్టాశ్యం తాశ్చ రుద్రేణ । భు
క్తమేవ హి భుంజ్యతే । ఘ్రాణమేవ హి జిఘ్రంతి । పీతమేవ పిబంతి చ । క
ఠశాఖాయాం॥ త్రిగస్తాతమశ్నీయాద్యది నాప్నోతి వార్పితం। తదేనోప
భుంజ్య । క్రిమిభక్ష్యమలభక్ష్యమభక్ష్యాధో గచ్ఛ అధో గచ్ఛ॥ పాద్మే॥ అప
మృత్యుహరం శంభో। భుక్తి ఖాదం చ పాతి చ। శ్వమాంసమస్త్రమూత్రం చ ।
భుంక్తే ఖాదం చ పాది చ॥ నిర్వికల్పధియా శంభోః భుక్తోచ్ఛిష్టాన్నపానకం।
యో భుంక్తే స గణాధీశో । యావజ్జీవం ప్రతిజ్ఞయా । తతస్స్వయం చ భుంజీ
యా । చ్ఛుద్ధమన్నం యథాసుఖం । నివేదితం చ దేవాయ । తచ్ఛేషం
చాత్మశుద్ధయే । సూతసంహితాయాం॥ స్వేష్టలింగస్య యద్దత్తం । చ
రుకం తన్న సంశయః। తత్ప్రాశయేత్స్వయం ప్రాజ్ఞో । నాన్యస్మై సతు దా
పయేత్॥ శివధర్మే॥ నిర్మాల్యం ధారయేన్మూర్ధ్ని । నైవేద్యం చాపి భక్ష
యేత్ । తత్ప్రసాదోదకం పిత్వా । గాణాపత్యమవాప్నుయాత్॥ స్వ
చ్ఛందలలితభైరవే॥ పరమేశ్వరకుమారసంవాదే॥ నిర్మాల్యధారణాత్ప్ర
తి । సాలోక్యం లభతే నరః। పాదోదకస్య పానేన । సామీప్యం భజతే

సదా । మత్ప్రసాదోపభోగేన । సారూప్యంప్రతిపద్యతి । నాస్యన్యత్తపన శ్శక్తి । న్తవబాలస్యవిద్యతే । రహస్యంతదితంపుత్ర : సులభంకురువ త్సతే॥ కించ॥ హరివంశే॥ పురుహూతనారదసంవాదే॥ కదాచిదీశపా దాంబు । నిర్మాల్యచరమేవతః। పవనఃపన్నగేశాన । నిపితఃపుణ్యకార ణం । తేనవిశ్వంభరాభార । ధురీణత్వముహాప్యతే । భోగిశ్వరత్వమచ ల । మాశభూషణతాపిచ । సర్వజ్ఞతాచసంజాతా దేవేంద్రనహిసంశ యః। సాక్షాత్ప్రసాదభోగేన । భక్త్యేయల్లభతేఫలం । తద్భక్త్యం నహిమేశక్తి । ర్నగిరోనగిరాంపతిః। ఈశానసంహితాయాంఉమామహే హేశ్వరసంవాదే । దీక్షాప్రకరణె॥ కిందీక్షాయాకింతపసా । కింధ్యానే నజపేనకిం॥ శృణుదేవీవరారోహే । మద్భుక్త్యంయదిభుజ్యతే । శిరసా ధారయేద్భక్త్యా। యోనిర్మాల్యమలోభతః। అహమేవధృతస్తైనసోమస్సో మశహాధరః। నిర్మాల్యంధారయేద్భక్త్యా।శిరసాపార్వతీపతేః।రాజసూయ। సహస్రస్య। ఫలంప్రాప్నోతినారద । శిరసాశివనిర్మాల్యం । భక్త్యాయో ధారయేద్యది । అశుచిర్భిన్నమర్యాదఃసర్వావస్థాంగతోపివా । సర్వదేవ ప్రయుక్తాత్మా।నియమైశ్చబహిష్కృతః।తస్యపాపానిఘోరాణి। నాశయే త్యేవశంకరః।మత్ప్రసాదోదకంపుష్పం। సదాధార్యంమదాశ్రితైః॥ రోగి భిశ్చవిశేషేణ । విషదంష్ట్రైశ్చయత్నతః। పృథివ్యాంయానితీర్థాని యానద్యస్సర్వదా శుభాః। మత్పాదస్థాపితానిత్యం । తస్మాద్ధార్యం ప్రసాదకం । పాదోదకంచనిర్మాల్యంభక్త్యాధార్యంప్రయత్నతః। నతాం స్పృశంతిపాపాని । మనోవాక్కాయజానిచ । నిర్మాల్యధారణంశంభో ప్రసాదోదకసేవనం । ప్రసాదభోజనంచేతి । ప్రత్యేకంపాతకాపహం । నిర్మాల్యంశిరసాధృత్వా । భుక్త్వానైవేద్యమేవచ । తత్ప్రసాదోదకంపీ త్వా । గాణాపత్యంలభేద్ధ్రువం । నిర్మాల్యఃపరమంపుణ్యం । నైవేద్యం పాపనాశనం । బ్రహ్మచారిగృహస్థానాంయతీనాంభుక్తిముక్తిదం । నిర్మా

ల్యంపరమానందం । నిర్మాల్యంశుద్ధదైవతం । నిర్మాల్యంపరమంజ్ఞానం ।
నిర్మాల్యంపరమామృతం । నిర్మలత్వాచ్చనిర్మాల్యం । నృణాంనైర్మల్య
కారణం । అనివేద్యంతుభుంజానో । నరోభవతికిల్బిషమ్ । పత్రంపు
ష్పంఫలంతోయం । అన్నపానాద్యమౌషధమ్ । శివార్పితంవినాభుం
క్త్వా । భుంక్తేసద్యోహికిల్బిషం । యద్యదాత్మహితంలోకే । తత్తద్ద్రవ్య
మవంచయన్ । శివలింగార్పితంకుర్యాత్ । తత్రితుష్యామిపార్వతీ । శివో
పభుక్తనిర్మాల్యం । పవిత్రంపాపనాశనం । తస్మాద్భుక్త్వాచపీత్వాచ । శివే
నసహమోదతే । సిద్ధప్రసాదంతల్లక్షణాభిధానపురస్సరమవాంతరభేద
మాహ॥ ప్రసాదంత్రివిధంప్రోక్తం । శుద్ధసిద్ధంప్రసిద్ధకం । శుద్ధలింగ
ముఖాత్త్యక్తం । సిద్ధంచరవిసర్జితం । ప్రసిద్ధంచగురోర్భుక్తమిత్యేతే
త్రివిధంస్మృతం । నిత్యంవైదికశైవేన । సేవ్యతేలింగసేవితం । తత్సా
ధనంవీరశైవేన । సేవ్యతేచరసేవితం । తథైవోభయశైవేన । సేవ్యతే
గురుసేవితం । నిర్మాల్యసేవనంతత్ర । త్పాదోదకనిషేవనం। ప్రసాదభోజ
నంచేతి । ప్రత్యేకంపాపనాశనం । గురుదేవోచ్ఛిష్టప్రసాదపాదప్రక్షా
ళితపాదతీర్థగ్రహణదీక్షాన్యాయమాహ । పాదోదకంపాపహరం ।
నిర్మాల్యంచైహికప్రదం । గురోర్భుక్తంసదాకాల । మాముష్మికఫలప్ర
దం । యద్యదాత్మోపభోగంస్యాత్ । తత్తద్ద్రవ్యమవంచయన్ । నివేద్యగు
రవేభక్త్యా । తదాజ్ఞాపాలకోభవేత్ । కర్మణామనసావాచా । గురూ
ణాంభక్తవత్సలః। శరీరంప్రాణమర్థంచ । సద్గురుభ్యోనివేదయేత్ । త్రి
విధార్పణేనకింలభ్యతే । శరీరనివేదనాత్ప్రసాదం లబ్ధవాన్ప్రాణనివే
దనాల్లింగసంబంధత్వంలబ్ధవాన్ అర్థనివేదనాత్ । జంగమభక్తింలబ్ధ
వాన్ తథానభవతిచేత్ । శరీరవంచకస్యప్రసాదసేవాసౌఖ్యంభవతి ।
ప్రాణవంచకస్యతల్లింగసంబంధపదంనభవతి । అర్థవంచకస్యతదపరా
వతారజంగమపరిచర్యాఫలంభవతి॥ అస్మిన్నర్థే॥ శైవే॥ మత్ప్రసాదో

వభోగిస్యా । న్మద్భక్తానాంచవంచకః। కుంభీపాకేషుఘోరేషు । పచ్యేతేనచసంశయః। అతఏవఇద్దంవంచకస్యాద్భక్తస్యకదాచిద్దాగంతవ్యంభవతి , తస్యోదాహరణమాహ । నోపకర్తుంస్థిరద్రివ్యం । కింతుతత్కాలసంభవం । కిమస్తిలతావృతంస్య । మందమారుతసంగ్రిహః। అతఃకారణాత్తత్తదవంచకస్యయదాత్రివిధాత్మికాభక్తిస్సదాకార్యా । స్పర్శనాదప్యధికంమన్యే । గురుపాదసరోరుహం । దర్శనంకురుతేన్వాప్నం । గురోరాత్మసమంహితం । లౌకికానాంతథాన్యేషా మపిముక్తిర్నవిద్యతే । పాషండినోపిముచ్యంతే । గురోశ్శైవప్రసాదతః। సిద్ధప్రసాదః॥ యజుర్వేదే॥ యేపథాంపతిరక్షయః । ఐలభృధాయవ్యుధః॥ అస్యార్థః॥ యేపథాంపంథాంనరక్షంతి ఇతిపథేరక్షయః సన్మార్గస్య ప్రవర్తకాః। ఛందసి॥ వనవుణరవరక్షుణఅథోఇప్రత్యయః । ఐలబృధఇతిఐలభృతః। ఇలాఅన్నంతస్యసమూహోఐలః। భక్తేభ్యః దేయం । యేశత్ బిభ్రతితతః తేఐలభృతఃఇతిఉచ్యంతే అయువణావ్యావృత్యాఅభయంయేవ్యుదంతి । తేవ్యుధః, రనవృషరంభోపేతుయోః వా । యావత్కించిదపితత్తద్రివ్యంతస్సర్వం । వ్యుదంతీతివ్యుదః। తా॥ యేరుద్రిలోకాదవతీర్యరుద్రి । మానుష్యమాశ్రిత్యజగద్ధితాయ । చరంతినానావిధచారుచేష్టా । స్తేభ్యోనమస్త్రింబకపూజకేభ్యః॥ వ్యాళాకల్పావిమమనయనావిదుమ్రిమాతామ్రిభాసో । జాయామిశ్రాజటిలశిరశ్చంద్రిరేఖావతంసాః । నిత్యానందానియుతలలితాస్నిగ్ధకల్మాషకంఠా దేవారుద్రాధృతపరశివస్తేభవిష్యంతిభక్తాః । అతఏవశివభుక్త సద్గంధవస్త్రాలంకరణాదికం॥ అనుభుంక్తేగణోచ్ఛిష్టం । సోపిమాయాంతరిష్యతి । లింగద్వాయప్రిసాదంచ । యోభుంక్తేశ్రద్ధయాన్వితః। తదీయోచ్ఛిష్టమాసాద్య । సర్వేయాంతిపరాంగతిం । చరాచరప్రిసాదాన్నం । భుక్త్వంతచ్ఛేషధారిణాం । చరాచరాణాంభూతానా । మపిముక్తిర్భవేత్ప్రియే । సకృల్లింగం

గార్చకోచ్ఛిష్టం। స్వదేహేయస్తు లేపయేత్ । వజ్రికాయస్సభవతి। శివేనసహమోదతే। తస్యోదాహరణమాహ॥ మహాభారతే। అనుశాసనికే॥ దూర్వాసోచ్ఛిష్టభుక్తస్య। పాదబాహ్యాంగలేపనాత్ । సహసావజ్రికాయత్వం। ప్రాప్తవాన్విష్ణురవ్యయః॥ ముండకోపనిషది॥ తేనసహ భుంజీత తేనసహభుంజీతేతి। శివానుభూతమఖిలంనిర్మాల్యంభోజ్యధార్యమితి। ద్విధామద్వైధంనైకశ్చిదిష్యతే॥ దేవస్వం దేవతాద్రవ్యం, నైవేద్యంచనివేదితం। చండద్రవ్యంబహిఃక్షిప్తం, నిర్మాల్యంమద్వైధంతథా। దేవస్వంగ్రామభూమ్యాది। దాసీదాసచతుష్టయం। హేమరౌప్యంచరత్నాది। దేవద్రవ్యమితిస్మృతం। యత్సంకల్ప్యతుదేవాయ। పత్రింపుష్పంఫలంజలం। అన్నపానాదితత్సర్వం। నైవేద్యమితికీర్తితం। ఏతత్త్రివిధనిర్మాల్య। మనర్హమితికథ్యతె। ప్రసాదాద్భోజనంకుర్యా। ద్భూమేరప్యేకమంగుళం। కించిద్రవ్యాపహారేణ। రౌరవంనరకంవ్రజేత్॥ శివోపభుక్తసద్గంధమన్నపానాదికంతథా। నివేదితమితిప్రోక్తం। సర్వపాపహరంపరం। బాణలింగేచ రేలోహే। రత్నలింగేస్వయంభువి। ప్రతిమానుచసర్వాసు। నచండోధికృతోభవేత్। స్థాపితేవిధినాలింగె। సర్వదేవాసురైర్నరైః॥ ఏతత్త్రివిధనిర్మాల్యం। చండేశోధికృతశ్శివే। బహిఃక్షిప్తమనర్హంహి। అన్యద్రవ్యత్వకారణాత్। పిశాచానాంచసర్వేషా। మధికారోహిసర్వదా। ఇతిమద్వైధప్రసాదేషునివేదితప్రసాదఏవభోక్తౄణామర్హంభవతి। తంనివేదితప్రసాదంద్వివిధమాహుః భోజ్యంధార్యంచేతి। భోజ్యమితి। భక్ష్యలేహ్యపేయాదీనాంఉపలక్షణంధార్యమితి। వాసోవిభూషణాదీనాముపలక్షణం। యథాస్కాందే॥ నిర్మాల్యంత్రివిధంప్రోక్తం। అన్నంపానంచభూషణం॥ లైంగ్యే॥ ఫలపుష్పసుగంధంచ। వస్త్రాణ్యాభరణానిచ। లింగార్పితంచస్వీకుర్యా। దన్యథాకిల్బిషంభవేత్। భోజ్యంలేహ్యంచచోష్యంచ।

యచ్ఛలింగార్పితంశుభం । నోచేచ్ఛిష్టాన్నమిశ్రంతు । ప్రాసాదోనిష్ఫలం భవేత్ । బహ్వోపి స్తోకమేవాపి । శిష్టాన్నేనవిమిశ్రితం । అనర్పితంచభుంజానం । తదేవ్యాన్నతకిల్బిషం । అస్మిన్నర్థేశ్రుతిరప్యస్తి । నిర్మాల్యమేవభక్షయంతినిర్మాల్యమేవాశ్నీయాత్ । నిర్మాల్యమేవనిషేవేత । ఇత్యాదిశ్రుత్యాగమవచనప్రమాణాత్ । భాండశిష్టాన్నాదిపదార్థజాతమపివర్జనీయం । ఖాద్యానిచాదనీయాని । పేయాద్యన్నానియాని వై । తానిదేయానిశంభోర్న వాశ్నీయాద్దాసభావతః ॥ శ్రీలైంగ్యే ॥ భోజ్యలేహ్యాశ్చ చోష్యాశ్చయేచలింకార్పితాఃపరే । లింగోచ్ఛిష్టంచభుంజీత । ప్రసాదాప్తిరుదాహృతం । ఇక్షుదండఫలాపూప । ఖాద్యానివ్యంజనానిచ । ప్రసాదఏవభోక్తవ్యా । శ్వాన్యగోమాంసవిట్సమాః । ఇక్షురంభాఫలాదీని । సఖండానినివేదయేత్ । దాడిమీఖర్జూరచూతాది । న్యఖండానినివేదయేత్ । ఇత్యాదిభక్ష్య భోజ్యలేహ్యా పానీయచోష్యాదీని చాన్యానిపదార్థజాతాని । శివలింగస్యైకవారమేవసమర్ప్య అతఃప్రసాదఏవకార్యః । అత్మాపేక్షపరిమితాన్నమేకవారమేవలింగభాజనేనిక్షిప్య స్వేష్టలింగస్యసమర్పణం । కర్తుమనర్హమితికేచనవదంతితథానభవతి । స్వకీయగురులింగాభ్యవహారపరిమితాన్నమేకవారమేవలింగభాజనేనిక్షిప్య । తల్లింగస్యప్రత్యేకపదార్థైఃసమర్పితంభవతిచేత్ । విరోధాయనభవతి । తత్పదార్థాఃపంచభేదమాహ । భక్ష్యభోజ్యలేహ్యాచోష్యపానీయానిపయోదధిఘృతశర్కరాతైలాదిరసాని కందమూలఫలపత్రిశాకసూపాదివ్యంజనాని క్షీరోదనముద్గోదనశాల్యోదనాదిబహువిధోదనానిచ । అన్యానిషడ్రసోపేతపదార్థజాతాని తత్కాలోచితయథాసంభవపదార్థజాతానిస్వేష్ట లింగభాజనే నిక్షేపసమయే పాకముఖాత్ । ఆకర్ణ్యతత్పదార్థనామాని అయం పదార్థఃకటుతిక్తామ్లమధురక్షారకషాయాన్వితవ్యం జన మిశ్రితోపరసనామానిస్వకీయ శ్రో

తేంద్రియకరేణస్వేష్టలింగస్య శ్రోత్రేంద్రియస్య। సమర్పణంకృత్వా
తత్ప్రసాదశబ్దసుఖంశ్రోతుమర్హోభవతి । తత్పదార్థనాసికాసుగ
తవాసనానిస్వకీయ ఘ్రాణేంద్రియకరణేస్వేష్టలింగ ఘ్రాణేంద్రియస్య ।
సమర్పణంకృత్వాతత్తత్పదార్థవాసనాసుఖమాఘ్రాతుమర్హోభ
వతి । తత్తత్పదార్థరూపాణిస్వకీయనయనేంద్రియకరణ స్వేష్టలింగన
యనేంద్రియస్య సమర్పణం కృత్వాతత్ప్రసాదాలోకనసుఖమనుభవితు
మర్హోభవతి । తత్తత్పదార్థ భావనసమయస్వకీయమానసకరణస్వే
ష్టలింగమనసిసమర్పణం । కృత్వాతత్ప్రసాదభావనసుఖమనుభవితుమ
ర్హోభవతి తత్పదార్థ సంస్పర్శన సమ్మేళన సమయతన్మృదుకఠినశీతో
ష్ణానిస్వకీయ కరోదరేణ స్వేష్టలింగ కరోదరస్య సమర్పణం కృత్వాత
త్ప్రసాదస్య స్పర్శన సుఖమనుభవితు మర్హోభవతి । తత్తత్ప
దార్థసమర్పణ సమయేకర్మణామనసావా చాత్రివిధానర్పితంశుభం ।
నోచేదనర్పితంభుంక్తే । ప్రసాదోనిష్ఫలంభవేత్ । ఏవమాదివచనప్ర
మాణాత్ । తత్త్రివిధార్పణం సదాకర్తవ్యమేవ । తత్త్రివిధార్పణభేద
మాహ । పంచభక్ష్యాద్యన్నాని కందమూలపత్రంశాకాదివ్యంజనానిప
యోదధిఘృతాదిరసద్రవ్యాణి స్వకీయకరతలేతత్తత్పదార్థజాతాని
పునఃపునరభిమర్శనపూర్వకం స్వేష్టలింగార్పితంచేతత్తత్కర్మక్రియాకృ
తంభవతి । తత్తద్భక్ష్యభోజ్యలేహ్యపానీయ చోష్యాదిపదార్థజాతమి
శ్రితోపరసభేదా నానావిధసూపాని నానాపక్వాన్నాని తత్కబళ
నాంతర్గతసిక్తపరంపరాణి । తత్తద్వ్యక్తజనపిండితముద్గతానిఫలాంతర్గ
తబీజత్వగ్వ్రంతలతాదిస్వీకారవి సర్జనభేదాని । దీపితానలసూర్యచం
ద్రఆతపప్రభామిశ్రచ్ఛాయావాయ్వంతైజసపార్థివపరమాణు మిశ్రి
తావకాశమిశ్రితానుమారుతబహిర్మారుతోపమారుత మిశ్రగంధపుష్ప
ఫలధూపసౌరభమిశ్రితధూమపాకే । భాష్పజలమిశ్రితపాకమిశ్రరసమిశ్ర

రూపమిశ్రిరుచిమిశ్రితభేదాః । లింగోపభోగభావనాపురస్సరపర్యాయే ణస్వేష్టలింగార్పితం చేత్ । మానసక్రియాకృతంభవతి । యద్యచ్చాల్యో దనాద్యన్నాని అపూపాదిపక్వాన్నాని ముద్గాదినానాసూపాః తత్త ద్వ్యంజనాంతర్వినిక్షిప్త సముద్రిలవణాదిలవణశర్కరాది మధురసమరీ చ్యాదికారతింత్రిణీ ఫలరసాద్యామ్లవేలాఘనరసాది నానాపరిమళద్రి వ్యపునః పాకాన్వితవాసనాద్రివ్యపయోదధిఘృతాదిరసాః తత్కాలో చితయథాసంభవ పదార్థజాతాని తత్తన్నామోచ్చారణ పురస్సరం స్వేష్టలింగార్పితం భవతిచేత్ । వాక్రియాకృతంభవతి । తత్త్రివిధార్ప ణానంతరంతత్ప్రసాదస్వీకారసమయే । రూపసమర్పయేద్రివ్యరుచిమ ర్పయేత్తతః। ఉభయార్పహీనంచేత్ప్రసాదోనిష్ఫలంభవేత్ । ఇతివచ నప్రమాణాత్। స్వకీయజిహ్వేంద్రియ భాజనేనతత్తత్పదార్థాం తర్గత రుచింనిక్షిప్యమానసకరణ స్వేష్టలింగజిహ్వేంద్రియస్య । సమర్పణం కృత్వాతత్ప్రసాదరుచిసుఖ మనుభవితుమర్హోభవితి । తస్యోదాహ రణమాహ । బ్రహ్మాండపురాణె ఈశ్వరగపితామహసంవాదే॥ నైవేద్యం పురతోన్యస్తం। దర్శనాత్స్వీకృతంమయా । రసాభక్తస్యజిహ్వాగ్రా దశ్నామికమలోద్భవ । ఇత్యాదివచనప్రమాణాత్ । శివైకనిష్ఠానిప రైవీరవ్రితాచారనిరతైశ్శివభక్తజిహ్వాగ్రిప్రాణలింగస్య యద్యత్క ర్మణావచసా పూర్వసమర్పిత పదార్థరూపాంతర్గతరుచిం స్వజిహ్వాపే క్షయానిచ్ఛయాసావధానమన సాసమర్పితంతత్ । శివార్పితమేవభవ తి । తథైవఖలుఘ్రాతస్పృష్టాదిరన్యస్మైత్యపినిషేధపాకదశాయాం పరి చారకైస్తథాకృతమపి దేవోపహారమేవ । తథాస్కాందే॥ సమాఘ్రా తంపరిస్పృష్టం। యథాదృష్టంమనీషయా । శివాయకల్పితంవస్తు । నకిం చిదపిదూష్యతి॥ ఇతితత్తత్పదార్థస్వకీయా నపేక్షాసమర్పణాత్ । త త్తద్రుచిసమర్పణంనవిరోధాయభవతి॥ క్రియాతిలకే॥ శుద్ధశైవప్రిసా

దేచ । శుచిత్వంయోనభావయేత్ । పాపీయాతినరోఘోరం । నరకం
కాలమక్షయం । సుప్రతిష్ఠితలింగస్య । నయథాపూర్వభావనా । త
థాశివప్రసాదస్య । పూర్వనామనసంస్మరేత్ । గహంసపీశరీరస్థం ।
నకరోత్యాత్మపోషణం । విశ్రుతంకర్మరచితం । పూర్వస్తానాంతుభేష
జం । ఏవమంతశ్శరీరస్థ । సర్వవత్పరమేశ్వరః । వినాచోపాసనాదేహో ।
నకరోతిహితంనృషు । ఇతివచనప్రమాణాత్ । బాహ్యార్పణమేవాలమి
తి కేచనవదంతి ॥ మనఏవమనుష్యాణాం । కారణంబంధమోక్షయోః ।
యథావాలింగ్యతేపుత్రో । నతథాలింగ్యతేపతిః । ఇతివచనప్రమా
ణాత్ । అభ్యంతరార్పణమేవాలమితి కేచనవదంతి । తథానభవతి ।
యజుర్వేదే ॥ యద్ధిమనసాధ్యాయతితద్వాచావదతి । తత్కర్మణాక
రోతీతి । ఇతిశ్రుత్యాగమవచనప్రమాణాద్వాగ్విజ్ఞాపనం మనోభావనం
క్రియాసమర్పణం । త్రికరణశుద్ధం బాహ్యాంతరార్పణమేవ దేవస్యా
ర్పణంభవతి । కాత్యాయనగృహ్యే । పంథానంగచ్ఛన్నభిమంత్రయ
తోనమోరుద్రాయపథిషదేస్తిమాసంపాదయ వనంగయవనంగచ్ఛన్న
భిమంత్రయతే । నమోరుద్రాయవృక్షసదే । స్వస్తిమాసంపాదయత్త
స్మాద్యత్కించనకర్మ కుర్వన్ స్యాత్సర్వం । నమోరుద్రాయత్యేవకు
ర్యాత్ । లింగార్పితంచసర్వత్ర । బాహ్యాభ్యంతరఏవచ । రూపద్రవ్యంచ
బాహ్యేషు । నిరూపంచాంతరేషుచ । రూపంసమర్పయేద్రవ్యస్య । రు
చిమప్యర్పయేత్తతః । ఉభయార్పణహీనంచే । త్ప్రసాదోనిష్ఫలంభ
వేత్ ॥ బృహత్తికాలోత్తరే ॥ గచ్ఛన్ తిష్ఠన్ స్వపన్ జాగ్ర । ద్భుం
జానోమైథునేరతః । యశ్శివార్పితచేతస్స్యాద్భక్తిమాన్సతునాన్యథా । సం
యోగేషువియోగేషు । చాణుమాత్రంసుఖానిచ । యఃకుర్యాదిష్టలిం
గేతు । సావధానీనిరంతరం ॥ వాతూలతంత్రే ॥ యాయాక్రియాఃకృతా
వ్యా । ప్రస్తుతాజాయతేపురా । తాంతాంకుర్యాన్మహాదేవ । సమర్ప

ణధియాసుధీః। ఫుపభోగాయపురతో। వస్తుయద్యదుపస్థితం। తతత్స
మర్ప్య దేవాయ। విదధీతాత్మసాత్తతః। ఇంద్రియాదాగతంకించి। ద్య
త్సుఖంతచ్ఛివార్పితం। తత్తత్ప్రసాదోభోక్తవ్య। స్తత్తదింద్రియముఖేన
చ। తథాచతుశ్శోత్రజిహ్వాఘ్రాణేంద్రియగతానిస్పర్శరూప శబ్దరస
గంధాదివిషయసుఖాన్యాత్మనోనిశ్చయస్యేష్టలింగస్య। సావధానేనమన
సాసమ్యక్సమర్ప్యతత్తదనంతరం తత్ప్రసాదసుఖమనుభవితు మహాం
భవతి।యదింద్రియముఖాద్దేయం। తదింద్రియముఖాచ్చరేత్। అ
న్యేంద్రియోపభోక్తంచె।దనర్హంభూషణాదివత్।బుద్ధ్యదేణాత్మశక్యం
తి। పీతంపిబంతిఘ్రాతంజిఘ్రంతి। ఇతిలక్షణాదితి॥ ఆరభ్యకర్మాణిశు
భాన్వితాని। భావాంశ్చసర్వాన్విని యోజయేద్యః। తేషామభావేకృత
కర్మనాశః। కర్తృత్వయేయాతిసమర్పకేన॥ క్రియాతిలకే॥ అభావేభా
వమాసాద్య। వ్యాప్తానేష్టానమాచరేత్। ఏతద్వయంపరిజ్ఞానీ। ప్రసా
దీసావధానకః। అసమర్ప్యయద్ధీశాయవస్తుకించిత్కదాచన। కథం
చిన్నోపభుంజీత। శివభక్తిపరోనరః। ఉపాత్తఉపచారంస్యా। న్నైవే
ద్యాంతంభవేపూజనం। తస్మాన్నైవేద్యహీనంచే। త్పూజాలోపంభవేత్స
దా। తత్తత్ప్రసాదభోగాంతం। నైవేద్యార్పణముచ్యతే। ప్రసాదా
దానహీనంచే। దర్పితంచాపినిష్ఫలం। వ్రతోపవాసనియమై। ర్యేనాన
కేనాపిహేతునా। పూజాప్రసాదల్లోపశ్చే। న్నాప్నోతితత్ఫలం।
ఉపవాససహస్రాణి। ప్రాజాపత్యాయుతానిచ। శివప్రసాదసిద్ధస్య
కోట్యంశేనాపినోసమాః॥ ఆదిత్యపురాణే॥ యేకయేవేతియోరుద్ర।
సర్వవేదేషుగీయతె। తస్యప్రసాదలేశేన। ముక్తిర్భవతి శాంకరీ।శిల్ప
షోడశభాగంచ। తృణాగ్రంబుకణోపమం। పాదోదకప్రసాదాన్న
సేవయామోక్షమాప్నుయాత్। పాంశవఃసర్వదాయుంతె। పాంశు
యాః తేఽపిసర్వాత్మా। శివప్రసాదయుక్తానా। మాజ్ఞయైవతుకేవలం।

ప్రాణలింగప్రసాదీస్యా । నోపవాసాదికంచరేత్ । మోహాద్యదాచరే త్తస్య । ప్రత్యవాయోమహాన్భవేత్ । పూజకాబహవస్సంతి । భక్తాశ్శతసహస్రకః। తత్రత్ప్రసాదపాత్రింతు। ద్విత్రాన్వానైవపంచషట్ ప్రసాదభోక్తౄన్నిందంతి । యేజనాభక్తిసంయుతాః । తేయాంతిపితృభిసార్ధం । నరకంనాత్రసంశయః। శివప్రసాదమాహాత్మ్యం సిద్ధకిన్నరగుహ్యకాః॥ విష్ణుప్రముఖదేవాశ్చ । తేనజానంతికిన్నరాః॥ శ్రు॥ పరమేశ్వరస్యప్రాసాదంచండద్రవ్యమితికేచన వదంతి । అథః। చండద్రవ్యవివేకః॥ లైంగే॥ బాణేలింగ చరేలోహే । రత్నలింగేస్వయంభువి । ప్రతిమాసుచసర్వాసు । నచండోధికృతోభవేత్ । ఆదిత్యపురాణె॥ లింగేస్వాయంభువేబాణే। రత్నజేరాప్యనిర్మితే । సిద్ధప్రతిష్ఠితేలింగే । నచండోధికృతోభవేత్ । విధినాస్థాపితేలింగే । ధర్మైర్వాముని భిఃసురైః। యతిత్రివిధనిర్మాల్యం। చండీశోధికృతోభవేత్ । అథవైదికశైవాః। కేచనవినియుక్తవిరోధాత్ పరమేశ్వరస్య ప్రసాదం ప్రాణాగ్నిహోత్రస్యానర్హమితివదంతిచేత్ । లాజైజుహోతివచనాదగ్నావినియుక్తం వినియోగోనభవతి । కింతత్ర శ్రాద్ధకాలే విశ్వేభ్యోదేవేభ్యః పితృపితామహప్రపితామహేభ్యశ్చ యజమానోన్వసర్పితాంచాన్నప్రాణాగ్నిహోత్రస్యానర్హంభవతి । కింత్రత్ర శ్రాద్ధకాలె అవిఛిన్నాగ్నిహోతారశ్చవిచ్ఛిన్నాగ్నిహోతారశ్చసంతితైఃఅగ్నౌకరణంహోమకరణంకరిష్యే। పాణౌకరణంహోమకరణంకరిష్యే । ఇతివచనాత్ । విశ్వేదేవహావిశ్శిష్టాన్నంపాణౌకరణహావిష్టాన్నం విశ్వేదేవపితృపితామహానుద్దిశ్యబ్రాహ్మణానాంప్రథమందత్తయన్నం। తత్కించిత్ప్రాణాగ్నిహోత్రస్యాహర్హంభవతినవాతద్వదేవపరమేశ్వర ప్రసాదోపిప్రాణాగ్నిహోత్రస్యవిశేషేణాహాఱమేవఆస్మిన్నర్థేకూర్మపురాణె॥ మశ్రాద్ధకాలేహరభుక్తశేషం । దదాతిభక్త్యాపితృదేవతానాం । తేనైవపిండైశ్చతి

వైర్విమిశ్రైః । శాకల్పకోట్యాపితరస్సుతృప్తాః। శ్రీలైంగ్యే॥ పత్రం పు
ష్పం ఫలం తోయమన్నపానాద్యమౌషధం । అనివేద్యంనభుంజీత । య
దాహారాయకల్పితం । తతస్స్వయంచభుంజీయా । చ్ఛుద్ధమన్నంయథా
సుఖం । నివేదితంచదేవాయ । తచ్ఛేషంచాత్మశుద్ధయే॥ బోధాయన
స్మృతౌ । యదన్నమాహారత్వేన ప్రాప్తంతద్ధోమియ్యాం । వ్యాసస్మృ
తిః॥ యద్యద్భుక్తం పరమాగచ్ఛేతశద్ధోమియ్యాం॥ శైవపురాణే॥ ప్రా
ణాగ్ని హోత్రింయఃకుర్యాచ్ఛివస్యైవప్రసాదతః। అశ్వమేధయుతంపు
ణ్యాం । సిక్థేసిక్థేలభేన్నరః। ఏనువిధివచనానాంనిషేధ వచనానాంసమ్య
గ్విషయవిభాగోదర్శితఏవ । ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతి హాసవ
చన ప్రమాణాదపి బ్రహ్మ విష్ణుపురస్సరై దేవైస్సతి తత్వాచ్ఛ వశి
ష్ఠభృగ్వత్రి గౌతమపాణినికణాదప్రభృతిముని గణైనిషేవితత్వా
త్పరమేశ్వరస్య ప్రసాదఏవభోగమోక్షార్థినాం బ్రాహ్మణాదివర్ణా
నాముపయోగ్యఏవ । తస్మాత్కారణాత్ శివలింగపాదోదక ప్రసాదవి
రహితాశ్చయేకేచన సంతితేనదర్శనీ య్యానసంభాష్యాః। ఇతిశ్రీవీర
మాహేశ్వరాచారసారోద్ధారె సోమనాధభాష్యే ప్రసాదమాహాత్మ్యం
నామాష్టమప్రకరణం సమాప్తం॥

శ్రీ వీరశైవమాహాత్మ్యం.

శ్రీవీరశైవమాహాత్మ్యంవక్ష్యామః॥ ముండకోపనిషది॥ నిర్మా
ల్యమేవ సదాభక్షయేత్ । చండాలోనైవచండాలః। పుల్కసోనైవపు
ల్కసః। అపివాయశ్చండాలశ్శివేతివాచంవ దేత్తేనసహసంవసేత్తేనస
హసంవిశేత్తేనసహసం । వదేత్తేనసహభుంజీతేతి॥ అస్యార్థః॥ స్వే
ష్టలింగప్రసాదమేవచండాలోపివా సద్దేవోపభుక్తస్స్యా చ్ఛండాలోనభ
వతికింతు సఏవకులజస్సఏవధన్యః । శైవె॥ యథాపంకేసరోజంస్యా

ద్యథా కామ్యేషుతాశనః। యథాసువర్ణపాషాణె। భక్తశ్చండాలవం
శజః॥ స్త్రీవాథపురుషష్షండశ్చండాలో పాక్రిృతాధమః సజాతిభేదో
లింగాచ్చి। సర్వైరుదసమాస్మృతాః॥ శివదీక్షాభిజాతస్య। పూర్వజా
తింనచింతయేత్। సుప్రతిష్ఠితలింగేతు। నయధాపూర్వభావనా। లైం
గె॥ దార్వశ్మలోహమృదత్నే। జాతలింగప్రతిష్ఠితం। యథాపూజస్త
దైవస్యా। ద్భక్తశ్చండాలవంశజః। కాంస్యంచరజతంతామ్రం। లో
హంచేతిచతుష్టయం। యద్వదేతిసువర్ణవ్యం। రసవేధపభావతః॥ త
త్తచ్ఛాద్రాదిపాత్రంచ। శివముద్రాంకితన్యతు। విద్యారసేనమహ
తా। పరబ్రహ్మత్వమేత్యనం। నగరీనిజరాభోగం। గంగప్రావ్యయు
దైకతాం। దీక్షాయోగస్తథావైశ్య। శూద్రాదిశివతాం వ్రజేత్।
శివసంస్కారసంపన్నా। హ్యయంశూద్రోహ్యయంద్విజః। లింగభే
దకృతంయేన। రౌరవంనరకంవ్రజేత్। యస్యచిత్తంశివేలీనం। తస్య
జాత్యాదికంస్మరణ। లింగభేదశ్శిలాబుద్ధిం। కుర్వాణస్సతుపాతకి। ఉ
పపాతకకోటీశ్చ। బ్రహ్మహత్యయుతానిచ। దహత్యశేషపాపాని। శివ
భక్తస్యదర్శనం। ససర్వవేదసర్వజ్ఞ। స్సర్వయజ్ఞేషుదీక్షితః। మహాపా
తకకోటీశ్చ శ్వపచోలింగపూజకః। తత్పంభాషణతోముక్తి। గణము
ఖ్యసుఖంభవేత్॥ భృగుసంహితాయాం॥ పూజయిష్యంతియేకేచిన్మదా
శ్రమసమాశ్రితాః। స్వాగతాసనదానాద్యై। స్తేషాంముక్తిః కరే
స్థితా। యశ్చతుర్వేదవిన్నిత్యం। శివభక్తిగ్వివజితః। తేనసంభాషణం
నిత్యం। నకుర్యాదుపజీవనం। నదాసన్నిహితశ్చైవ। చ్ఛండాలోనైప
సర్వదా। గతంశూద్రస్యశూద్రత్వ మన్యథా బ్రాహ్మణస్యతు। శ్వ
పచోపిమునిశ్రేష్ఠ। శివభక్తిర్ద్విజాధికః। శివభక్తివిహీనశ్చ। బ్రాహ్మ
ణోశ్వపచాధమః। చతుర్వేదధరోవిప్ర। శ్శివభక్తివివర్జితః। భవేత్తైనై
పసంభాష్య। చండాలాధమఉచ్యతే। శివేతివాచంయోనిత్యం। చం

డాలోపిత దేన్ముదా । సహతేనవదేద్వాచం । సహతేనవసేత్సదా । యస్మిన్దేశే శివజ్ఞానీ । భూతిశాసనసయుతః । యజుర్వేదే॥ స్థిరైరంగైస్తుష్టవాగ్ం సస్తనూభిః ప్రదేశాంతరే । స్థిరైరంగైస్తుపురురూప ఉగ్రఇతి హోమమంత్రః।పురురూపః బహురూపః భూరేణి తానిచేతిఅవ్యయానిజాతః ఇత్యేవమాదిశ్రుతేః।విగ్రహవిషయతాం।నిత్యమిత్యుక్తం । యజుర్వేదే। అజాత ఇత్యేవం కశ్చిద్భిరుః ప్రపద్యే రుద్రయత్తే దక్షిణం । ముఖంతేన మాం పాహినిత్యం । ఏకంముఖం త్రిణేత్రయమీశ్వరలోచనానాం ॥ చత్వార్యజూంషి విశదంవపు రద్భుతంతే । అత్యంత మేవభజ తాము పకార హేతోః ధ్యానా భవంతి తనవస్తవదివ్యరూపాః । అనశ్వరత్వాదేవశరీరమీశ్వరస్య మాత్రంవర్ణమిత్యాహుః । అంగైస్థిరేభి రితిరూప మన శ్వరంతే భూరిణితానిచ భుజంగమమాల ధారిణ । అక్షరంపర మేవ్యోమశైవంజ్యోతి రుమాపతిః ఇత్యాదిశ్రుతి పురాణవచనాత్ । శివఏవపూజ్యో భవతి। యజుర్వేదే॥ రూపమేకస్యైతన్మహిమానంవ్యాచష్టే॥ అథర్వణవేదే॥ ముఖానితే పశుపతే యానిచ చక్షూంషితే । భగవతే రూపాయ సదృశప్రతి భిన్నాయతేనమః । దేవాస్సర్వేమునిశ్రేష్ఠాః । శివస్యామిత తేజసః । అంబికాయాపతే శంభోః ప్రత్యక్షాకర బిల్వవత్ । సర్వోపనిషదామర్థః । శివఏవనచాపరః॥ఏకమేవహితద్ధ్యానం । తథాజ్ఞానస్య శాసనం॥ ఆదిత్యపురాణే॥ తత్త్వంయద్భగవతోరూపమీశ్వరశూలినః। ప్రదేశాంతరే । శివసంకల్పోప నిషది॥ యోసౌసర్వేషు దేవేషు । పఠ్యతే యజమీశ్వరః । అకాయోనిర్మలోహ్యాత్మాతన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ సూతగీతాసు॥ ఘృతకాఠిన్య వన్మూర్తి స్సచ్చిదానం దలక్షణా। శివాదన్యస్య నైవాస్తి శివ ఏవహినాన్యథా। అలింగమేకమవ్యక్తం । లింగం బ్రహ్మేతి నిశ్చితం । పరమాయనమః। పరమలింగాయనమ ఇతి । తస్మాత్కారణాత్ । సకలనిష్కళాత్మక । శివ

ఏకోధ్యేయః । పూజనీయశ్చ హంసోపనిషది । అరూపేభావనానాస్తి యదృశ్యంతద్వినశ్యతీ । అదృశ్యాదృశ్యరూపత్వే । తదా సేవాంసదా భ్యసేత్ । రుద్రఃపశూనామధిపతిరితి । బ్రహ్మశబ్దయోఃపర్యాయతా । ఏకఏవరుద్రోసద్వితీయాయతస్థైఇతి ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మేతి । పరస్పరసమానాభ్యాంశ్రుతిభ్యాంమధ్యవస్యామఇతి । ఘోరశివలక్షణయోశ్రుతి సిద్ధయోగీశ్వర తస్యోః కార్య భేదోస్తి । శివఏకఏవధ్యేయః। శివంకరః। అత్రిఈశోవా । అత్రిఈశవాక్ ఛందసి వనిసౌమ కావ్యమితి చేతి । వనిప్రత్యయః। ఏకఏవరుద్రోనద్వితీయాయతస్థఇతిద్యావా భూమీజనయన్ దేవఏకఇతి సశివఏకో దేవఇతి ప్రత్యహందేవమేకఇతిత మేకం పురుషం రుద్రమితి ఏకోరుద్ర ఉచ్యతఇతి శివస్యైకత్వమాహుః। శైవే॥ అనేనైవతు దేహేన । రుద్రసంస్థాప్య తేక్షితౌ । పాపహానర్వమర్త్యానాం । సల్లాపాద్దర్శనాదపి । అప్పయేద్యస్సదారుద్రం.। సరుద్రఇవభూతలె । పాపహాసర్వమర్త్యానాం । దర్శనాత్స్పర్శనాదపి॥ విష్ణు నారద సంవాదె॥ దర్శనాచ్ఛివభక్తానాం । సకృత్సంభాషణాదపి । అతిరాత్రస్య యజ్ఞస్య । ఫలంభవతినారద॥ శివధర్మే॥ గంగాస్నానసతుంపుణ్యం । దర్శనాత్ శివయోగినాం । సర్వతీర్థాభిషేకేభ్యః। తత్సంభాషణముత్తమం । పూజితశ్శివయోగిస్యా । త్సర్వే దేవాః ప్రపూజితాః। చతుర్వేదధరోవిప్ర । శ్శివభక్తివివర్జితః । నరోనరకగామిస్యా । త్తస్యసంభాషణాదపి । స్కాందె॥ విష్ణుశాపోపశమనాధ్యాయాభృగుః॥ ఏచదండితిదండాద్యా । ఏకభక్తాహరేత్వయి । తేద్యపాషండినస్సంతు । దృష్టాశ్చనరకప్రదాః । యేనరాభోజఇష్యంతి । సంభాషంతేనపండితాః । తేపిస్థాప్యంతినరకె । యావదాభూతిసంప్లవం కశ్యాతస్య [illegible]ష్ణోవిజ్ఞాపనం॥ తేర్విమండీకృతాస్తేన । దర్శనాదపి పాపదాః । శయనాసనవస్త్రాది । ధ్యానాదప్యధి వాదనాత్ । తేషాంమహా

శార వాదిగమనం తేనకీర్తితం శ్రుతి బ్రహ్మఋషిణాచాథ । యా
వథాభూతసంప్లవం । విష్ణోరీశ్వరేణాజ్ఞప్తం॥ మదాశ్రిమరతాన్ ద్వే
ష్టి । యశ్చమాం ద్వేష్టిమాధవ । మదాశ్రిమరతాన్ స్తౌతి । య
స్యమాం స్తౌతినిర్మలః । కింతుమేనమయం కృత్వా । నేతేత్రిణార్చకనా
న్యథా । మోచతం పాలఇష్యంతి । తద్భక్తాస్తే వికల్మషాః। ఏచాప్యపహాసి
ష్యంతి। పామండాస్త్రిజనార్దనాం । సంభాషణాదపి హరే తేషాంతో
షోమహాన్నృణాం అస్మిన్న ర్థైలెంగ్యే॥ భవనాదాసనాధ్యానాత్సంపర్క
సహభోజనాత్ । సంచరంతిమహాఘోరె । నరకే కాలమక్షయం ।
విశ్వేశ్వరువాచ । ఆద్యప్రభృతి శృణ్వంత శుభముక్తమఘోమణం ।
సువృత్తోదుర్జనీతోవా । శివభక్తః ప్రభుర్మమ। మమవాచానకృద్వే
వ ప్రతిజ్ఞాతంధరాతలే । పతితోపివిముచ్యేత। మద్భక్తోవిద్యయామమ ।
చండాలవాటికాయాంవా । శివభక్తస్థితోయది । తచ్ఛ్రేణిశివలోకస్యా ।
తద్గృహంశివమందిరం । కీటకేష్వపిదేశేషు । యత్రిమాహేశ్వరోజనః॥
మనాక్ప్రిపన్నోవసతే । కాశీక్షేత్రసమంతుతత్ । యస్మిన్ దేవీవసేన్ని
త్యం । భూతిశాసనసంయుతః। సోపిదేశోభవేత్పూతః। కింపునస్తస్య
మందిరం । పాతకేస్వమనుప్రాప్తె ॥ శివభక్తగృహంవ్రజేత్ । యాచ
యేదన్నమమృతం । తదలాభేజలంపిబేత్ । నదూరమపిగంతవ్యం । య
త్రమాహేశ్వరోజనః। ప్రియత్నేనాపిద్రష్టవ్య । స్తస్యసన్నిహితశ్శివః।
యస్మిన్ కస్మిన్ స్థితోభక్తో । భూతిశాసనసంయుతః। తత్రతత్రి స్థితా
గంగా ప్రిభావాచ్ఛాసనస్యవై । అంత్యజోవాధమోవాపి । మూర్ఖో
వాపండితోపివా । యస్మిన్ దేశేవసేన్నిత్యం । భూతిశాసనసంయుతఃగ
తోయదృచ్ఛయావాపి । సర్వతీర్థైస్సమాగతః। నాహంవసామికైలా
సే । నమేకాంచనమందిరే । మద్భక్తాయత్రితిష్ఠంతి । తత్రితిష్ఠామిపా
ర్వతి । స్వయంభూర్యత్రివాలింగం । యత్రివాశివయోగినః। తత్రిమో

జనపర్యంతం । వారణాస్యాసమంతతః । లింగాద్ధస్తశతంసాగ్రం । శివ
క్షేత్రంసమంతతః। మనుజైస్స్థాపితేలింగే। క్షేత్రమానముదీరితం । స్వా
యంభువేసహస్రంస్యాత్ । దార్షేయేచతదర్ధకం । తత్రపంచత్వమా
హూవై । శివసాయుజ్యకారణం । శివక్షేత్రసమాపస్థాః । శివసేవార్థ
మాగతాః । పతితానంత్యజాన్వాపి । స్పృష్ట్వానస్నానమాచరేత్ ।
గ్రామేవాయదివారణ్యే । జలేవాపిస్థలేపివా । యత్రవాదృశ్యతేలిం
గం । సర్వతీర్థానితత్రవై । శివలింగసమీపస్థం । యత్తోయంపురత
స్స్థితం । శివలింగమితిజ్ఞేయం । తత్రస్నాత్వాశివంవ్రజేత్ । తస్యశివ
ప్రాప్తిరుదాహృతా । తస్యోదాహరణమాహ । పురాతు సూకరః
కశ్చిత్ । శ్వానంస్పృష్ట్వాభయాత్పథి । ప్రసంగాచ్ఛిన్నదేహోతు । శివ
తీర్థావగాహ్యతే । యత్రత్వం దేవ దేవేశ। పూజ్యతే సుకృతాత్మభిః।
నతత్రదేశ దుర్భిక్షం। నచమారీప్రవర్తనం । శ్మశానం తద్గృహంఘో
రం । సదేశః ప్రేతభూమికా । మ్లేచ్ఛాస్సర్వేపితేలోకా । శివోయ
త్రనపూజ్యతే । అస్మిన్నర్థే శతరుద్రీయె । దశానువాకె । విశ్వం
పుష్టంగ్రామె అస్మిన్ననాతురం । రుద్రధ్యాయీ వసేద్యత్ర। గ్రామే
వానగరేపివా । నతత్రక్షుత్పిపాసాద్యా । దుర్భిక్షవ్యాధయోపిచ । త
స్మాత్కారణాత్। యస్మిన్ క్షేత్రెశివోనాస్తి। నాస్తిమాహేశ్వరోజనః।త
చ్ఛస్థానంనగంతవ్యం । వేద్యంనదవనాంతరం । ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిపు
రాణాదివచనప్రమాణాత్ చండాలపుల్కస శ్వపచాదయోపిభక్తియు
క్తాః తదీయప్రసాదోపజీవినశ్చయే కేచనసంతితఏవశ్రేష్ఠాః। తఏవకు
లీనాశ్చతైస్సహ సందర్శన సంభాషణ సహభోజనాది క్రియాః సకర్త
వ్యాః॥ఇతిశ్రీ వీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే వీరశై
వనామ నవమ ప్రకరణం సమాప్తం॥

వీరమాహేశ్వరమాహాత్మ్యం.

శ్రీవీరమహేశ్వరమాహాత్మ్యం వక్ష్యామః। శివభక్తామహా త్మానః। శివాస్సనపరాయణాః। సంయుతాధర్మసంపన్నా। సర్వార్థాన్సాధయంతితే। సర్వద్వంద్వసహాధీరా। నిత్యముద్యుక్తచేతసః। పరోపకారనిరతా। గురుశుశ్రూషణేరతాః। ఋజవోమృదవస్వచ్ఛా। అనుకూలాః ప్రియాంవదాః। శాంతాస్మితముఖాభద్రాః। నిత్యంస్వాగతవాదినః। అల్పవాచస్సువక్తార। శూరాస్త్యాగవిశారదాః। అమానినోబుద్ధిమంత। స్వశక్త్యస్పర్థాగతస్పృహాః। శివాచారసమాయుక్తా దయాదాక్షిణ్యగోచరాః। దంభమాత్సర్యనిర్ముక్తా। యథాతథ్యాభిభాషణః। సంవిభాగపరాఃప్రాజ్ఞాహ్యాశతాశ్చ వ్యకుత్సితాః। జనేషువాచామతినా। నచరోషవశానుగాః। భవంతిచామలాత్మానః। సుస్మితాఃసాధుసేవినః। నపాదపాణివాక్చక్షు। శ్రోత్రశిశ్నవశానుగాః। చపలానినకుర్వంతి। సర్వవ్యాసంగవర్జితాః। ఏతాంతాంభక్తిమాస్థాయ। గుణేష్వేతేషువర్తినః। పూజయంతి శివంనిత్యం। పరాపరవిభూతయే। లింగద్వయంసమాఖ్యాతం। చరంచాచరమేవచ। చరంప్రతితివిఖ్యాత। మచరంపార్థివాదికం। చరేసదావసత్యేవ। ప్రీతియుక్తోమహేశ్వరః। అచరేమంతిసంస్కారై। ద్వయోర్నిత్యంసదాశివః। స్థావరంజంగమంచైవ। ద్వివిధంలింగముచ్యతే। జంగమంస్యావ్యమానేన। స్థావరంనిష్ఫలంభవేత్। ఉపవీతసహస్రేభ్యో। బ్రహ్మచారీవిశేష్యతే। బ్రహ్మచారి సహస్రేభ్యో। వేదాధ్యాయీ విశేష్యతే। వేదాధ్యాయీసహస్రేభ్యో। అగ్నిహోత్రీ విశిష్యతే। అగ్నిహోత్రీసహస్రేభ్యో। యజ్ఞయాజీవిశేష్యతే। యజ్ఞయాజీసహస్రేభ్యో। సత్రియాగీవిశేష్యతే। సత్రయాగీసహస్రేభ్యో సర్వవిద్యార్థపారగః। సర్వవిద్యార్థవిత్కోట్యా। శ్శివభక్తోపివిశేష్యతే।కించిద్వేదమయంపాత్రం।కించిత్పాత్రంతపోమయం।

ఆగమిష్యతితత్పాత్రంతత్పాత్రంతారఇష్యతి।సర్వేషామేవపాత్రాణాం।మి
తిపాత్రంమహేశ్వరః।పతనాత్త్రాయతేయస్మాత్। అతీవనరకార్ణవాత్।
తస్యపాత్రస్యమాహాత్మ్యాత్।దానమణ్వపిచాక్షయం।తస్మాత్తస్మైమహాదేయ।
మపరిమాణ ఫలాదిభిః। శివభక్తస్సదా స్కంద । శ్వపచోపిమమ
ప్రియః । నతస్మాదధికంకించి । ద్విద్యతే పాత్రముత్తమం । ఆసంయత
స్య యంసోయం । సర్వావస్థాంగతోపివా।యోవా కోవాశివే భక్త ।
శ్శివపాత్రముత్తమం । గుణవత్పాత్రపూజాయాం । వరంశాసన
పూజనం । శాసనం పూజయేత్తస్మా దవిచారం శివాజ్ఞయా । పాత్ర
శాసన యోర్మధ్యే । శాసనంతు విశిష్యతే । తస్మాచ్ఛాసనమేవాథో
పూజ్యం యత్నాచ్ఛివోయథా । సర్వాచారవిహీనోపి। వర్ణాశ్రమ
వివర్జితః । భక్తిలేశయుత స్కంద । మత్ప్రియస్సగుణాధికః । తస్మా
త్పూజ్యానమస్కార్యా । వర్ణాశ్రమపరాయణైః। వర్ణాశ్రమపరిభ్ర
ష్టా । శివేభక్తిపరాయణః। నిత్యంనైమిత్తికంకామ్యం । నిర్మలంచచ
తుర్విధం । దానంపాత్రంప్రదాతవ్యం । నపాత్రేపుణ్యమాత్రకం । హర
స్యప్రీణనార్థంచ । శివభక్తాయదీయతే । దానంతద్విమలంప్రోక్తం ।
కేవలంమోక్షసాధనం । తస్మాత్పాత్రతమంజ్ఞాత్వా । శివభక్తమకల్మ
షం । తస్మైసర్వంప్రదాతవ్యం । అక్షయంఫలమిచ్ఛతా । విప్రాణాంవే
దవిదుషాం । కోటిసంభోజయత్ఫలం। భిక్షామాత్రప్రదానేన । తత్ఫలం
శివయోగినః। శివయోగిగృహేయస్య । భిక్షాంగృహ్ణాతిసత్కృతః। కు
లంతారయతేతస్య । సప్తసప్తచసప్తచ । శివభక్తసమాయాంతం ।
దృష్ట్వైవగృహసంస్థితా । క్రీడంత్యోషధయస్సర్వా । యాస్యామఃపర
మాంగతిం । నాహంతథాద్మి యజమానహవిర్వితానై । శ్చ్యోతద్ఘృత
ప్లుతమిదం హుతభుఙ్ముఖేన । యజ్ఞంగమస్యపరతశ్చరతోనువృత్త్యా । తృ

ప్రీణనమహ్యావహిత్రైర్నిజకర్మపాకైః। తృప్తియం తేచవరారోహే । తపోయజ్ఞక్రియాదయః। నతృప్తియం తేవరారోహే । శైవవక్త్రహుతంవహిః। నైవేద్యంపురతోన్యస్తం । దర్శనంస్వీకృతంమయా। తస్యభక్తస్యజిహ్వాగ్రేహ్యాశ్నామికమలోద్భవ । యతఃభుంజీతభస్మాంగీ । మూర్ఖోవాపండితోపివా । తతఃభుంక్తేమహాదేవ । స్వపత్నీకోవృషధ్వజః। బహునాత్రికిముక్తేన । శివభక్తంతు భోజయేత్ । శివభక్తోయథాభుంక్తే । సాక్షాద్భుంక్తే సదాశివః॥ శివస్యపరిపూర్ణస్య । కిన్నామక్రియతేవరైః। యత్కృతంశివభక్తానాం । తచ్ఛివస్యకృతంభవేత్ । భక్తప్రియోహంసతతం । యథార్ధంక్రౌంచసూదన । తస్యసంపూజనాద్వత్స । పూజతోహంనసంశయః । నమేప్రియశ్చతుర్వేదీ । మద్భక్తశ్శ్వపచోపివా। తస్మైదేయంతతోగ్రాహ్యం । నచపూజ్యోయథాహ్యహం । శివభక్తాయయద్జ్ఞానం । భక్త్యాదత్తంయదర్చితం । తదాహంచానుగృహ్ణామి । తేనానంతంతదుచ్యతే । సకృల్లింగార్చకందత్వా । వస్త్రమాత్రంయదృచ్ఛయా। యేకచ్ఛత్రంభవేద్రాజ్యం । శివసాయుజ్యమాప్నుయాత్। వాసాంసిచవిచిత్రాణి । సారవంతిమృదూనిచ । శివయోగరతేదేయం। తస్యదానఫలంశృణు । యావత్తద్వస్త్రతంతూనాం । పరిసంఖ్యాచయావతీ । తావద్వర్షసహస్రాణి । రుద్రలోకేమహీయతే । సకృల్లింగార్చకేదత్వా । సువర్ణమణుమాత్రకం । దేవేభ్యఃపూజ్యతేసమ్య । గ్గణముఖ్యోగణేశ్వరః। సకృలింగార్చకేదత్వా । భూమింగోష్పాదమాత్రకాం । భూలోకాధిపతిర్భూత్వా । శివేనసహమోదతే । సకృలింగార్చకేదత్వా । ధేనుంబహుపయోధరాం । రుద్రలోకేనివాసంహి। యావద్రోమాణితత్పశోః। ఫలమూలంచభక్తాయ । శాకానివివిధానిచ । శ్వపచశ్శివభక్తాయ । దత్వమోత్తమజన్మభాక్ । తస్మాత్పూర్ణాదిదానేన । దాతామద్వంశజశ్శివే । ఆఢ్యోవాథదరిద్రోవా । స్వ

తశ్శక్తిమవర్చయేత్ । విత్తైర్న్యాయార్జితైరేవ । భక్త్యా దేవంసమర్చ
యేత్ । భక్త్యావిత్తానుసారేణ । శివముద్దిశ్యయత్కృతం । అల్పేమహ
తివాతుల్యం। పుణ్యమాఢ్యదరిద్రయోః।భక్త్యాప్రచోదితంకుర్యా । ద
ల్పవిత్తోపిమానవః। సర్వస్వమపియోదద్యా । చ్ఛివేభక్తివివర్జితః।
సతేనఫలభాఙ్నస్యా । ద్భక్తిరేవాత్రకారణం । చిత్తంచిత్తానుసారే
ణ । తదాతన్యభవిష్యతి । గ్రాసోవార్ధమపిగ్రాసం । వ్యక్తందాతుస్త
దర్థినః। యదినామనదేయంస్యా । త్సంప్రాప్తాయార్థినేగృహం ।
కింవాక్యాం న్యపినష్టాని । ప్రియాణ్యానుగతానిచ । ప్రత్యుద్ధానాభి
గమనం । స్వాగతంప్రియభాషణం । స్వాగతంచాన్నపానంచ । ముక్తి
ష్ట్యపానసప్తకం । అతిథిర్యస్యభగ్నాశో । గృహాత్ప్రతినివర్తతే । సత
స్యదుష్కృతందత్వా । పుణ్యమాదాయగచ్ఛతి ॥ అదత్తదోషాచ్చభ
వేద్దరిద్రో । దరిద్రదోషాచ్చకరోతిపాపం । పాపాదవశ్యంనరకంవ్రజం
తి । పునర్దరిద్రఃపునరేవపాపీ॥ ద్వారంద్వారంచరంతేవ్యం । భిక్షుకా
పాత్రపాణయః। దర్శయంతోహ్యదాతౄణాం।భవేతిఫలమీదృశం। య
ద్యదిష్టసముత్కృష్టం న్యాయపాత్రంచయద్భవేత్ । శివాయతంనివేద్యం
స్యా । ద్భక్తానంతఫలార్థిభిః। యద్యదాత్మహితంలోకే । తత్తద్ద్రవ్యమ
వంచయేత్ । శివలింగార్చకోభక్త్యా । తత్రతుష్యామిసువ్రతే । న్యా
యార్జితస్యవిత్తస్య । త్యాగఏవహిరక్షణం । తటాకోదరసంస్థా
నాం । పరివారఇవాంభసా । అథాన్యాయార్జితైశ్చాపి। భక్త్యాచేచ్ఛివ
మర్చయేత్ । నతస్యప్రత్యవాయోస్తి । భావేవశ్యోయతః ప్రభుః। న్యా
యార్జితైరపిద్రవ్యై । రభక్త్యాపూజయేద్యది । నసతత్ఫలమాప్నోతి ।
భక్తిరేవాత్రకారణం । యదిలుబ్ధోచరస్మాత్ర । నరస్యాప్రియవాదినః।
దానంసత్యాక్షమంనాస్తి । భావ్యతేసాధుభిఃకృతం। శ్రీ॥ జననసతోజ
నితసుతానాతయనెవృద్ధాతవస్తనౌతుంగా । మోదిహిత్యహావదే

ద్యశ్చప చేత్తస్యనాస్తితి । దానంభోగోనాశస్తి స్రోగతయోభవంతివిత్త స్య । యోనదదాతినభుంక్తేతస్య । తృతీయాగతిర్భవతి । త్యాగంభోగంచవినాధనసంస్థితి మాత్రోహియదిధనినః । వయమపికిమితినధని నస్త్విష్టతిసహకాంచనోమేరుః । పిబంతినద్యస్స్వయమేవనాంభః। ఖాదంతిన స్వాదుఫలానివృక్షాః। పురందరోనక్వచిదత్తినస్యం । పరోపకారాయ సతాంవిభూతిః॥ ఇంద్రియార్థప్రశంసార్థం । సర్వస్వందీయతేనరైః ధర్మార్థమణుమాత్రంచ । తద్దానంమరణోపమం । దానంవిత్తాదృతం వాచః। కీర్తిధర్మోయథాయుషః। పరోపకారణంకాయా । త్సారా త్సారంసముద్ధరేత్॥ ఇతి శ్రీపీరమాహేశ్వరాచార సారోద్ధారే శ్రీసో మనాథభాష్యేవీరమహేశ్వరాచార మాహాత్మ్యం నామదశమప్రకర ణం సంపూర్ణం॥

ఇ త ర దే వ తా ప రి త్యా గ మా హా త్మ్యం .

ఇతర దేవతాపరిత్యాగమాహాత్మ్యం వక్ష్యామః॥ సర్వేతర దేవ తాపరిత్యాగేనశివైకవిషయంధ్యానంనశ్రేయసహేతుకం। తదేవంహ్యు పదిశతోధవర్వణవేదస్యాభిప్రాయమాహ । అధర్వణవేదే॥ ఈశానశివ ఏకోధ్యేయశ్శివంకర సర్వమన్యత్పరిత్యజ్యఇతి । అత్రఈశోవా । అత్ర ఈశవా । ఛందసివనిసామకావ్యమితిచేతి వని ప్రత్యయః। ఏకఇతి । ఏకఏవరుద్రోనద్వితియాయతస్థఇతి । ద్యావాభూమీజనయన్ దేవ యేకనశ్శివఏకో దేవఇతి । ప్రత్యహందేవమేకఇతి । తమేకంపురుషంరు ద్రమితిఏకోరుద్రఉచ్యత । ఇతిశివస్యఏకత్వమాహుః। పశూనాంరుద్రం యజేతేతిబ్రహ్మాదయః। పశవఇతి । రుద్రఃపశూనామధిపతిరితి బ్రహ్మాదు ద్రశబ్దయోః పర్యాయతా । ఏకఏవరుద్రోనద్వితీయాయతస్థేఇతి ఏక మేవాద్వితీయం । బ్రహ్మేతిపరస్పరసమానాభ్యాం శ్రుతిభ్యామద్వైవ

స్యామఇతి "ఘోరశివలక్షణయోశ్శ్రుతి సిద్ధయోగీశ్వరతన్వోః కార్యభే దోస్తి । బ్రహ్మగీతాయాం ॥ అలింగమేకమవ్యక్తం । లింగం బ్రహ్మేతినిశ్చితం । పరహంసాయనమః పరమ । లింగాయనమఇతి । తస్మాత్సాకారణాత్ । సకలనిష్కళాత్మకశ్శివఏకో ధ్యేయః । పూజనీయశ్చహంసోపనిషది । అరూపేభావనానాస్తి । యదృశ్యంతద్వినశ్యతి । అదృశ్యాద్దృశ్యరూపత్వే । తదాసేవాంతదాభ్యసేత్ ॥ శివసంకల్పోపనిషది ॥ యోసౌసర్వేషువేదేషు । పఠ్యతేహ్యజఈశ్వరః । అకాయోనిష్కలోహ్యాత్మా । తన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్తు ॥ సూతగీతాయాం ॥ ఘృతకాఠిన్యవన్మూర్తిః । సచ్చిదానందలక్షణా । శివాదన్యస్తునైవాస్తి । శివఏవహిసాసదా । దేవాస్సర్వమునిశ్రేష్ఠాః । శివస్యామితతేజసః । అంబికాయాః పతేశ్శంభోః । ప్రత్యక్షాకరబిల్వవత్ ॥ సర్వోపనిషదామర్థః ॥ శివఏవనచాపరః ॥ ఏకఏవహితజ్జ్ఞానం । తదాజ్ఞానస్యశాసనం ॥ ఆదిత్యపురాణే ॥ తత్త్వంయద్భగవతో । రూపమీశ్వరశూలినః । ప్రదేశాంతరే ॥ అక్షరం పరమంవ్యోమ । శైవంజ్యోతిరుమాపతిః । ఇత్యాదిశ్రుతి పురాణవచనాత్ । శివఏవపూజ్యోభవతి । యజుర్వేదే ॥ రూపఏకస్యఇతరం మహిమానంవ్యాచష్టే । అథర్వణవేదే ॥ ముఖానితేపశుపతేయానిచత్వారిపితే రూపాయసదృశప్రతిభిన్నాయతేనమః । ఏకం ముఖత్రితయమీశ్వరలోచనానాం । చత్వారిదోపివిశదంవపురద్భుతంతే । అత్యంతమేవభజతాముపకారహేతో । నానాభవంతితవవస్తుదదివ్యరూపాః । అనీశ్వరత్వాద్దేవశరీరమీశ్వరస్య మాత్రింవణాకమిత్యాహుః । అంగ్రైస్థిరేభిరితిరూపమనీశ్వరంతే । భూరీణితానిచభుజంగమమూలధారిణే । యజుర్వేదే ॥ స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః ॥ ప్రదేశాంతరే ॥ స్థిరైరంగైపురురూపఉగ్రఇతి । హెబామోపమంత్రః ॥ పురురూపః బహురూపః భూరీణితానిచేతి ఆవ్యయానిఅజాతః । ఇత్యే

వమాదిశ్రుతేః। విగ్రహవిషయతాం నిత్యమిత్యుక్తం । యజుర్వేదే॥ అజాతఇత్యేవంకశ్చిద్భీరుప్రపి శివద్యేరుద్రయత్తే దక్షిణంముఖంతేన మాంపాహినిత్యం । ప్రదేశాంతరే॥ జాబాలశాఖాయాం । ప్రత్యంజనంతిష్ఠతి సమ్ముఖాంతకాలె ఏకఏవరుద్రో సద్వితీయాయతస్థే। నబ్రహ్మా నవిష్ణుర్నసూర్యోనాగ్ని ర్నచంద్రోనచతారకాః । అస్మిన్నర్థే స్కాందే॥ విష్ణుసంజ్ఞాహ్యసంఖ్యాతా। హ్యసంఖ్యాతాపితామహాః। అసంఖ్యాతాసురేంద్రాశ్చ। నిత్యఏకోమహేశ్వరః। ఆదిత్యపురాణె॥ అసంఖ్యాతానసంక్షిప్తాః। ప్రధానాదవ్యధిష్ఠితాః।అసంఖ్యాతాశ్చకాలాశ్చ।హ్యసంఖ్యాతాః పితామహాః। అసంఖ్యాతాశ్చహరయో।నిత్యఏకోమహేశ్వరః। త్వంవిశ్వకర్తాతవనాస్తికర్తా । త్వంవిశ్వభర్తాతవనాస్తిభర్తా । త్వంవిశ్వహర్తాతవనాస్తిహర్తా। త్వంవిశ్వనాథస్తవనాస్తినాథః॥అస్మాత్కారణాత్ । బ్రహ్మాదిసకలదేవోహ్యపుంసాధ్యాతవ్యమేకమభిధాయశివంకరంత్వాం।వక్తవ్యమన్యదనపేక్ష్యవిమోక్షహేతు। మాథర్వణఃపరిసమాప్తముకాచవేదః। అతఏవఅనీశ్వరాః అనర్చ్యాః । అనిత్యవరాన్వితా బ్రహ్మావిష్ణ్వాదిదేవతా నీశ్వరా అపవర్గపదందాతుమసమర్థాః తస్మాదీశ్వరః అనశ్వరసకలనిష్కళాత్మకః। సచ్చిదానందస్వరూపస్సదాశివః శివశంకరః శివఏవనిత్యంముక్తిప్రదః। సఏవముముక్షుభిః। పూజనీయః సఏకోధ్యేయస్సర్వమన్యత్పరిత్యజేత్యనేనదేవతాంతరపరిత్యాగోవిధీయతెఅస్మిన్నర్థే। పరాశరపురాణె। సర్వమన్యత్పరిత్యజ్య। శివఏవశివంకరః।ధ్యేయఇత్యాహపరమాశ్రుతిరాథర్వణీఖలు।మానవపురాణె।అథోముముక్షుభిస్సర్వై । సాంబస్సర్వేశ్వరాహ్వయః। పరతత్త్వంవిశేషేణ । ధ్యేయఏవసదాహృది । తస్యశేషతయాధ్యేయా । బ్రహ్మావిష్ణ్వాదిదేవతాః। కదాచిదపిమోహాద్వై । స్వప్రధానతయానహి । సర్వమన్యత్పరిత్యజ్యే । త్యాహచాథర్వణీశ్రుతిః। జ్ఞానయోగఖండే॥ ధ్యేయభేదేన

స్వామ్యేవ। మ త్త మాధమభేదతః। ద్వివిధస్తత్రి దేవస్య। శివస్యధ్యా నముత్తమం। విష్ణ్వాదీనాంతు దేవానాం। ధ్యానంచాధమమిష్యతే। అథోముముక్షుభిఃప్రాజ్ఞైః శివఏవశివంకరః। ధేయస్సర్వంపరిత్యజ్య। శివాదన్యంతుదైవతం। అస్మిన్నర్థే॥ శ్రుతిస్సాధ్వీనమాప్తా। వేదవిత్తమాః। క్వచిత్కదాచిద్దేవేషు। తదన్యాస్సర్వదేవతాః। జ్ఞేయత్వే నాపిచోచ్యంతే। ధ్యేయత్వేపితద్వైవచ। బహునోక్తేనకింవిప్రాః॥ శివోధ్యేయశ్శివంకరః। శివాదన్యత్పరిత్యజ్య। దైవతంభుక్తిముక్తయె। స్కాందే॥ జగామశరణం దేవం।సర్వభావేనశంకరం। సంత్యజ్యతృణవత్స ర్వం। బ్రహ్మవిష్ణ్వాదికాంస్తథా।సౌరసంహితాయాం। సర్వాన్దేవాన్ప రిత్యజ్య। యజేత్త్వంచాస్యమీశ్వరం। సర్వాన్మంత్రాన్పరిత్యజ్య। జపే త్పంచాక్షరీంసదా। బ్రహ్మగీతాసు॥ విష్ణుభక్త్యాచమద్భక్త్యా। నాస్తి నాస్తిపరాగతిః। శంభోర్భక్త్యేవసర్వేషాం। సత్యమేవమయోదితం॥ కాళికాఖండే॥ శుకవత్పఠవిశ్వేశ। క్రీడాయైకేవలంవయం। తయో స్తే షనిమేషాభ్యాం। ఆస్వాకంప్రీళయోదయా॥ సూతసంహితాయాం॥ అథోమహాదేవశివాదిశబ్దం। పఠంముదానిత్యమతంద్రితశ్చ। విహాయ నారాయణనామపూర్వం। జపేదశేషాశుభనాశనాయ॥ సాంబపురా ణే॥ నారాయణాదినామాని। నసాక్షాత్పరమార్థతః। నామానితిపరి జ్ఞాన। మల్పస్యతపసఃఫలం। పరాశరపురాణె॥ నారాయణోహరిర్వి ష్ణుర్ముకుందః కేశవోచ్యుతః। ఏవమేవాదినామాని। నైవతత్త్వపరాణి వై। పరతత్త్వోపదేశస్య। సన్నిధాపకితాఅమీ। శబ్దాకథంచిద్యోగే న। ప్రవర్తంతేనముఖ్యతః। విష్ణునారాయణాద్యైస్తు। నామభిఃస కలైరపి। శ్రుతిస్మృతిపురాణోక్తై। ర్నోచ్యతేపరమంపదం। మానవపు రాణే॥ నారాయణాదినామాని। విసృజ్యవిచారతః। జపేచ్ఛివాదినా మాని। సద్యోముక్తింయదీచ్ఛసి। నారాయణాదినామ్నాంనిర్వచనం॥

కారణాగమే॥ ఆపోనారాఖ్యరోరుద్రః పురుషః కృష్ణపింగళః। తత్స్థాన వస్తాఅయనం । తేననారాయణస్స్మృతః । స్కాందే॥ ఆపోనారాఇతి ప్రోక్తా । నారాన్నైనరసూనవః। తాయదస్యాయనం తేన । ప్రోక్తోనా రాయణస్స్వయం । లైంగ్యే॥ ఆపోనరస్యతనవ । ఇత్యపాంనామశుశ్రు మః । ఆపూర్యతాభినయనం । కృతవానాత్మనోయతః। అప్సు తే తేయ తస్త్స్మా । దసౌనారాయణ స్స్మృతః। విపక్షిష్ణుగణత్వైవ । విష్ణునామ ప్రికీర్తితం। వసు దేవాత్మజసాక్షా। ద్వాసు దేవఇతిస్మృతః। శివరహస్యే । విష్ణువాక్యే॥ దివ్యవర్ష సహస్రాంతే। జితరాత్రస్యధీమతః । అధోద్వా రాద్వినిష్క్రాంతో । భవామ్యహమధోక్షజః। ఏవమాదీనినామాని । పరతత్వాదివాచకః। వాయువీయ్యసంహితాయాం । అల్పాన్దేవాన్పరి త్యజ్య । కర్మణామనసాగిరా। తదేవసాంబంనగుణం। భజభావపురస్సరం। పరాశరపురాణే॥ విహాయసాంబమీశానం । భజంతే దేవతాంతరం । తెమహాఘోర సంసారే । పతంతిపరిమోహితాః। విహాయసాంబమీ శానం । యజంతేయదిమూఢా మో । తేమహాతమసాక్రాంతా । నే తే షాంపరమాగతిః॥ శ్రు॥ దేవనికాయేదేవేష్వైశ్వర్య బ్రాహ్మణ్యం । బ్ర హ్మణోపాస్యత్వంచ ప్రపదమంత్రసిద్ధమిత్యాహు । తాత్పర్యసంగ్ర హే॥ త్వంబ్రాహ్మణస్యముపధావనమేవకార్యం । త్వంబ్రాహ్మణె స్వ దితిరేనభవంత్యుపాస్యాః। ఆబ్రాహ్మణోసపరవర్ణనిషేవణేన । సంభా వ్యఏవయదినః ప్రిపదంప్రిమాణం । ప్రిపదాభ్యోహిమంత్రా స్సామవే దే॥ సయధాత్వం దేవేషు బ్రాహ్మణో హంమనుష్యేషు బ్రాహ్మణోవై బ్రాహ్మణము పధావత్యుపధావామితి । అస్మిన్నర్థే పరాశరపురాణే॥ తతోవిప్రస్యసంబంధః। శివేనైవహియుజ్యతే । శంకరాసర్వదేవాశ్చ । వృషలాస్తుపురందరః। పితామహస్తువైశ్యశ్చ । క్షత్రియఃపరమోహ రిః। బ్రాహ్మణోభగవాన్రుద్ర । సర్వేషాముత్తమోత్తమః। బ్రహ్మభా

వోహిరుద్రస్య । బ్రాహ్మణ్యంనైవపాతుజం । బ్రాహ్మణో వై సదాలో
కే । బ్రాహ్మణంచోపధావతి । మహాబ్రాహ్మణమీశానం । ఉపధావే
న్న చేతరం । సదాముహంతమాత్మానం । విరూపాక్షంద్విజోత్తమః॥
అస్మిన్నర్థే॥ రుద్రఏవసదాసాక్షా । ద్బ్రాహ్మణోబ్రహ్మభావతః। బ్రా
హ్మణైఃపఠితస్తస్మాద్బ్రాహ్మణోరుద్రఏవహి॥ ప్రజానాం పాలకోరాజా । వి
ష్ణుస్సర్వస్యపాలకః। తేనరాజాహరిస్తస్య । బ్రాహ్మణ్యంత్వేవచాధికం।
జగద్విస్తరణాచ్చైవ । కార్యవాన్భగవానజః। కేవలంవైశ్యఏవస్యా ।
న్నరాజానద్విజోత్తమః। రాజాధిరాజస్సర్వేషాం । స్త్ర్యంబకస్త్రిపు
రాంతకః। తస్యైవానుచరాస్సర్వే । విష్ణుబ్రహ్మపురోగమాః। శ్రీ॥
తస్మాద్బ్రాహ్మణానాం స్వకీయదేవతా మహాబ్రాహ్మణోరుద్ర ఏవసమూ
పాస్యః। యథాయజుర్వేదే॥ యోవైస్వాం దేవతామతియజతే ప్ర
స్వాయై దేవతాయైచ్యవతే నా పరాంప్రాప్నోతి పాపీయాన్భవతి । ప్ర
దేశాంతరే॥ యోవాయథాదేవతాంయజ్ఞేషూపచరతి దేవతాభ్యోవృ
శ్చ్యతే। పాపీయాన్భవతి। అస్మిన్నర్థే॥ ఋగ్వేదే॥ మాత్వారుద్రచుకృ
దామానతోభిర్మాదుష్టుతి వృషభమాసహూతి। తాత్పర్యసంగ్రహే॥
దేహాంతరైస్సహానమస్తుతి హూతియస్తై । తోషాయనాలమలమేవవిప
ర్యయాయ॥ కించతుల్యనమస్కారై । నరదేవతనామభిః। దృష్ట్వా
సదృశస్తుత్యా । సమానాహ్వానకర్మణా । నవయచుకృదామత్వాం ।
సర్వదేవనమస్కృతం । ఇతిశ్రుతిస్మృతిపురాణేష్వపి పరమేశ్వరనామా
నమంతరేణస్తుతి నమస్కారా నహాశ్చాన్యదేవతాద్విజాతిభిసదర్శనీ
యాః॥ ఇతిశ్రీవీరశైవమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీ సోమనాథభా
ష్యేతరదేవత్యాగోనామైకాదశప్రకరణం సంపూర్ణం॥

న మ స్కా రా ధి ప తి త్వం.

నమస్కారాధిపతిత్వంవక్ష్యామః॥ నమస్కారాధిపతిత్వం పరమే

శ్వరస్యైవేతి సోదాహరణమాహ॥ తాత్పర్యసంగ్రహే॥ దేవత్వాదేక విషయాణి నమాంసిపుంసాం ।యస్మైనమశ్శ్రీతి బలాదవధారయామః। దేవాంతరేషువిహితాన్యపితాన్యమూని।స్రోతాంసిసాగర ఇవత్వాయిసంప తంతి॥ యస్మైనమశ్శ్రీతిబలాదితి ద్వేశ్రీతిభర్ణతః। యస్మైనమస్తస్మైత్వా జుష్టం నియునజ్మీతి। యస్మైనమశ్శ్రీత్యాధర్మమాహ । యస్మైనమశ్శ్రీ తనూద్యనమంన్త్రేనం త్వామేకాని యోజకము వాచపశోఃకపర్దిణ। అన్యాచదివ్య శిశుమారశిరోభవంతం । శక్యంతవిద్ధముభయేనన మోవి ధాతుం । యచ్ఛబ్దనిర్దేశానుభయమపి నమోలక్ష్యత్వేనప్రసిద్ధం । కించదనువదం త్వేతదుద్దేశేవఃపశునియోజనం తదాత్మనాచశిశుమార శిరోభవంత మితిదివ్యశబ్దేనశిశు బ్రాహ్మణోత్తమాః। వర్తుళాశ్వద్ధపణా ర్ధచంద్రదీపాదిలింగినః। భవేయుశ్రద్ధయాసాధణం । లలాటే(బ్రాహ్మ ణోత్తమాః। స్వదారాగమనేచైవ । పరదారాపరిగ్రహే । భవేయు రున్ముఖాయూయం । సర్వదాబ్రాహ్మణోత్తమాః। విష్ణ్వాదిదేవతాస్స ర్వా। విశిష్టాశంకరాదితి। భ్రాంతివిజ్ఞానసంపన్నా।భవేయుర్బ్రాహ్మణో త్తమాః।పితృమాతృసుతభ్రాతృ।భార్యావిక్రయణస్తథాబంధువిక్ర యణ స్తద్వద్భవేయుద్బ్రాహ్మణోత్తమాః। దేవవిక్రియణస్తద్వ। తీర్థవిక్రి యణస్తథా। ధర్మవిక్రియణస్తద్వ । ద్భవేయుర్ద్బ్రాహ్మణోత్తమాః। బౌద్ధేవార్హమతేచైవ। పాంచరాత్రేత్వవైదికే। శాక్తేచదీక్షితా యూయం। భవేయుబ్రాహ్మణోత్తమాః। పాషండిషుతథాన్యేషు। మార్గేషుశ్రౌతకేషుచ। శ్రద్ధయాదీక్షితాయూయం। భవేయుబ్రాహ్మణోత్తమాః। యుష్మాకంవంశజాతశ్చ। సర్వస్త్రీభిస్సహద్విజః। మదు క్తార్థపరిమాణేన। భవేయుబ్రాహ్మణోత్తమాః। బహునోక్తేనకిం సాక్షా। చ్ఛివేసంసారమోచకే। తత్సంబంధిషుసర్వేషు। శ్రుతిస్మృ త్యాదికేషుచ। యుష్మాకంవంశజాతానాం। యుష్మాకంచతథైవచ। శు

ద్ధభావస్తథైవాస్తు । శాపస్త్వమకృతోమయా । శివరహస్యే । పాపా నామపి భావాఖ్యాదధీచశ్చాపిశాపతః। గౌతమస్యమునే శ్చాపా । దధీచస్యచశాపతః। జన్మాంతరకృతాత్పాపా । దయమర్ధోనదోచతి॥ ఇత్యాదిగౌతదమధీచాదిశాపహతాఋషయశ్చ తేషాంవంశజాశ్చనదర్శనీయానసంభాష్యాః। వీరభద్రదక్షసంవాదె । ససర్జసహసారుద్రో । వీరభద్రంగణేశ్వరం । తక్షణా దేవదక్షస్య । యజ్ఞవాటింహిరణ్యయం । తందృష్ట్వాభీతభీతో పి । దక్షోదృఢఇవస్థితః। కృద్ధవద్భవనం ప్రాహ । కోభవాన్కిమిహేచ్ఛసి । తస్యతద్వచనం శృత్వా । దక్షస్యచతురాత్మనః। వీరభద్రోమహాతేజః। మేఘగంభీరనిస్వనః। స్వయంచాపిసమాలోక్య । దక్షందేవైశ్చసత్విజం । అర్ధగర్భమసంభ్రాంత । మలోభాదుచితంవచః। వయంహ్యనుచరాస్సర్వే । శర్వస్యామితతేజసః। భాగాభిలీప్సయాప్రాప్తా । భాగోనస్సంప్రదీయ్యతాం । అథవాతద్వదోస్మాకం । సభాగఃపరికల్పితః। కథ్యతాంకారణంతత్ర । యుధ్యంతాంవామయాసురాః। ఇత్యుక్తాసైగణేంద్రణ । దేవాదక్షపురోగమాః। ఊచుర్మంత్రాః ప్రమాణంనో । నవయంప్రభవస్థితాః। తమధ్వరేప్రథమం సందదానాహవీరభద్రం చికెతానాసమోభిర్యేన పూర్ణంజగ్రిహుద్విశ్వరూపాజుష్టం దేవాఅమృతంభజంతి । అస్యార్ధః। అధ్వరేయజ్ఞేప్రథమతం రుద్రం రుద్రశబ్దస్యార్ధః రుక్ దుఃఖం ద్రావయతీతి రుద్రః రుగ్దుఖంనుఃఖ హేతువార్తందావయతిన ప్రభుః । సరుద్రఇత్యుచ్యతె । సద్భిఃశివతత్వార్ధ వేదిభిః రుద్రశబ్దేన సంసారదుఃఖ నాశనః। పరమేశ్వరోభిధియ్యతిఇతి। సందధానాః।చేకితానాః దేవాః । ఏనవిశ్వరూపాజుష్టంహవిసమోభిః జగృహుః।అత్రహవిశబ్దేనరుద్రోద్దిష్టంద్రవ్యమవగమ్యతె । జుష్టంజుషి ప్రీతిసేవనయోః॥ ఇతిధాతోః। తస్మైపరమేశ్వరాయ సమర్పితం ఏతద్దేవానమోభిస్సహజగృహుః। గ్రిహఉపాదా

నే ఇతిధాతోః స్వీకారోఽవగమ్యతే । రుద్రేణసేవితం భక్షితం పశ్చాత్ప్రసాద రూపేణ భక్షయామాసురిత్యర్థః। తత్ప్రసాద భోగస్యఫలమేవగమ్యతే । అమృతత్వం భజంతినవిద్యతే మృతిర్యస్యసః। అమృతః తస్యభావః అమృతత్వంపునర్భవరాహిత్యంభజంతే । అస్మిన్నర్థే ఇమంపశుపతే అద్యబధ్నామి యజ్ఞసుకృతస్య మధ్యే అనుమన్యస్వ సుయజామజుష్టం దేవానామిద మస్తుహవ్యం । మంత్రియూచుసురాయూయం తమోపహతచేతసః। ఏనప్రథమదాగార్హం నయజధ్వంమహేశ్వరః। తథోక్తాఅపితే మంత్రిదేవాన్సంమూఢచేతసః। భద్రాయనదదుర్భాగం।ప్రహారమివలిప్సయా।యద్వక్తవ్యంచపథ్యంచ స్వవాక్యంతద్వృథాభవేత్ ।తథాతతోయయుర్మంత్రీ। బ్రహ్మలోకం సనాతనః। అస్మిన్నర్థేశ్రుతిరప్యస్తి ॥ యజ్ఞేనవిష్టాన్సభికాఃపురస్తామాచు మంత్రాన్సహసాకుప్య మానాదృష్ట్వా వపుషా మధువాసదేవాన్ సర్వాన్ । శృణుధ్వం సయధ్వమీశం । తస్మాత్ప్రమాణా దఖిలాధ్వరాదిరాజస్య భాగంనదదుర్యథోక్తం । తస్మాద్భవిష్యంతి మహోతురాస్తైరుద్రేణ భద్రేణ గణాధిపేన । నేష్టేత్రసూర్యాఽసురాన్సహత్వేన।నేష్టేత సూర్యాన సురాన్సహత్వేజానీదితిముక్త్వా యజ్ఞే నవిష్టాన్సభికాః పురస్తామాచు మంత్రాన్ సహసాకుప్య మానా దృష్ట్వా వపుషామధువాసదేవాన్ సర్వాన్ శృణుధ్వంస యధ్వమీశం । ఇతిశ్రుతిస్మృతిపురాణాదిషు మంత్రైఃపరమేశ్వర ఏవ ప్రథమ భాగార్హమితివదస్వపిశృత్వా దేవాః ప్రథమభాగార్హస్య రుద్రస్య నద దుర్భాగమితి । తదధ్వరేదక్షాదపిప్రతికూలస్థితాన్సర్వే దేవాన్సదాన భజనీయాన్నదర్శనీయాశ్చ॥ ప్రదేశాంతరే॥ అథోవాచగణాధ్యక్షో । దేవాన్విష్ణుపురోగమా । మంత్రాఃప్రమాణం నకృతా । యుష్మాభిర్బల దర్పితైః యస్మాదస్మిన్మఖేదేవా । ఇత్థంవయమ సత్కృతాః। తస్మాద్వోజీవితైసా

ర్ధం । అపన్యేషామి గర్వితం । ప్రదేశాంతరే॥ తథాసవజ్రిణం సూ
ర్యం । రుద్రార్కరుదగణాగ్రణీః। భద్రోమూర్ధ్నిజఘానాశు । వామ
పాదేన లీలయా । అసిభిఃపావకం భద్రః। పట్టాసైస్తుయమం యమీ।
రుద్రార్ని శావకూలేన । ముద్గరైర్వ్యరుణాదృఢైః । పరిఘునైర్బు
తింవాయుం । టంక్తైష్ట కవరస్వయం । వీబిభేద రణోవిరో । లీలయైవ
గణేశ్వరః । తతో దేవ్యా సరస్వత్యా । నాసికాగ్రంసు శోభనం । చ
కర్తకర జాగ్రేణ। వేపమాతుస్తథైవచ । విచ్ఛేద చకురారేణ । బా
హుదండం విభావసోః । అగ్రితోద్వేం గులాజిహ్వా । మాత్తహవ్యాం
లులావచ । స్వాహాదేవ్యాస్తథా దేవో । దక్షిణం నాసికా పుటం।
చకర్తకర జాగ్రేణ । గుహాతస్తన చూచుకం । భగస్య విపులేనేత్రే।
శతపత్రమ సమప్రభే। ప్రసహ్యోత్పాట యామాసంభద్రకాళ్యాపురస్త
థా। పూష్ణోదశన రేఖాంచ దీప్తముక్తా వళీమివ। జఘానధనుషఃకోట్యా।
సతేనాస్రష్టవాగభూత్। తతశ్చంద్ర మసం దేవం । పాదాంగుష్ఠేనలీల
యా క్షణాత్క్రిమివదాక్రిమ్య । ఘుర్షయామాన లీలయా । శిర
శ్చచ్ఛేదవక్షస్య। భద్రః పరమ శోభనః।క్రోశత్యామేవ వైరిణ్యాం। భ
ద్రకాళ్యైద దాచతత్ । తత్ప్రహృష్ట్యా సమాదాయ । శిరస్తాళఫలో
పమం । సాదేవీకందుక క్రీడాం । చకార సమరాంగణే। శరేణార్ధేం
దు వక్త్రేణ । సవీరోధ్వర పూరుషం । మృగరూపేణ ధావంతం విశి
రస్కంత థాకరోత్ । అస్మిన్నర్థే లైంగ్యే। యజ్ఞస్యచ శిరచ్ఛేత్తా
పూష్ణోదం శవినాశకః । వహ్నిహస్తహరసాక్షా। ద్భగనేత్రనిపాతనః । పా
దాంగుష్ఠేన సోమాంగ । పేషకః ప్రభుసంజ్ఞకః । సరస్వత్యామ హా
దేవ్యా । నాసికోర్ధ్వ ష్టకృంతనః। ఉపేంద్రేంద్ర యమాదీనాం । దే
వానామంగత క్షకః । నమస్తక్ష ద్భ్య ఇతి శ్రుతిః ॥యజుర్వేదే॥ తదేవ
సంయోగైర్య పాన్యుర్యదితత ద్రుదన్యధనుః । రుద్రస్యత్వేవ ధనురా

తిః శిరఉత్చిపేష । ధనురాగ్ని విస్ఫురద్యో విష్ణోః శిరః ప్రతి ఛింద్య హితతుఘ్నమితి పాపత । పపాతచతథా భూమౌ । వినంజ్ఞః పురుషో త్తమః । పునరుద్ధాయ తంహంతుం । చక్రిముద్యమసప్రభుః । వ్యష్టం భయతదీనాత్మా । కర్ణైవ స్తనంశిశుః। త్రిభిశ్చ ఘుర్జితం శార్జ్ఞం । ద్విధా భూతం ప్రభోస దా । శార్జ్ఞకోటి ప్రసంగాశ్చ చిచ్ఛేద శిరసి ప్రభుః । తమఘ్నమితి పాపాత । శిరస్తస్య వరానన । వా యునా ప్రేక్షితంచైవ । ఘూర్ణజేనపి నాకినః । ప్రదేశాంతరె ॥శార్జ్ఞ కోటి ప్రసంగాశ్చ । కేశవస్య మహాత్మనః। సశిరచ్ఛేద యామాస । వీ రభద్రో మహాబలః । అరుణకేతకీ బాహ్మణం॥ రుద్రస్యతే ధనురాధి శిర ఉత్చిపేష సప్రవర్గో భవత్స్మాత్ । స్ప్రవర్గేణ యజ్ఞేన యజతె శూలవేగ ప్రరుగ్ణాచ్చ । చిన్నబాహూరువక్షసః । వినికృత్తోత్తమాం గాంశ్చ । పేతురుర్వ్యాం సురోత్తమాః । నికృత్తబాహవః కేచిత్। కే చిల్లూన వరాననాః। భాష్పావ దారితాః కేచిత్ । ని పేతురమరాభువి । విశిఖోన్మాదగాత్రాశ్చ । బాహువిచ్ఛిన్న సంధిభిః। ప్రవృత్తన యనాః కేచిత్ । నిపేతుర్భూత లేమృతాః। భూమింకేచిత్ప్రి వివిశుః । సర్వాశాస్ఫగుహాస్తథా। అపరేజ గ్మురాకాశం । పరేచవివిశు జలం । తథాసంఛిన్నభిన్నాంగై । సవీర శిరసో బభౌపరిగ్రిస్త ప్రజా వర్గో । భగవానివ భైరవః । ఘుషితాభూతబేతాళై । దారాస్య ర పరిగ్రహైః । యథాకలియుగె జారై । బలేనకుల యోషితః । అరి ష్టనేమినం సోమం । ధర్మంచైవ ప్రజాపతిం। బహుపుత్రం చాంగిరసం । భృశాశ్వం కాశ్యపం తథా । గళేప్రగృహ్య బలినో । అణవ స్సింహ విక్రమాః । భర్చయంతో భృశం వాగ్భి । వి జఘ్ను మూర్ధ్నిము ష్టిభిః । అహో విధివిపర్యాసో । హ్యాశ్వమేధో మహాధ్వరః । యజమాన స్స్వయం దక్షో । బ్రహ్మపుత్రః ప్రజాపతిః । ధర్మాదయసదస్యా శ్చరక్షి

తా గరుడ ధ్వజః। భాగాంశ్చ ప్రతిగృహ్ణంతి ॥ సాక్షాదింద్రాద యస్సు
రాః తథాపి యజ మానస్య । దక్షస్యాథ సహద్విజః ; నద్యఏవశిరచ్ఛేద
సాధున ంపద్య తేఫలంతస్మాన్నా వేదనిర్దిష్టం । నచేశ్వర బహిష్కృతం।
నాసత్పరిగృహీతంచ । కర్మకుర్యాత్కదాచన , కృత్వాతు సుమహ
త్పుణ్యం । ఇష్ట్వా యజ్ఞ శతైరపి । నతత్ఫలమవాప్నోతి । భక్తిహీనో
మహేశ్వరే । కృత్వాతు సుమహాత్పాపం । భక్త్యాయజతి యశ్శివం
సమహాపాతకై స్సర్వై । ర్ముచ్యతే నాత్రసంశయః । బహునాత్రకిం ము
క్తేన । వృథాదానం వృథాతపః । వృథాయజ్ఞావృథా హోమాః । శ్శి
వనిందా రతస్యతు। తస్మాచ్యతె వీరసర్వే భద్రేణ నానాంగ హీనాశ్చ
పరాజితాశ్చ దక్షస్యపక్షస్థితవిష్ణుముఖ్యాసురాస్తవర్జనియ్యాబభూవుః
శివపక్షోధ్యేయ శ్శివం శరస్సర్వమన్య త్పరిత్యజ్యేతి శ్రుతివచనాత్ ।శి
వైకభక్తినిష్ఠైశ్శివ భక్తైర్దక్షాధ్వరా త్ప్రాగెవవిష్ణు పురోగమాస
ర్వేదే వాస దానభజని య్యాః । యథావామనపురాణె ॥తతస్సు కేశస్య
యయా । తిమిరద్వీప కేసరీ । మహాంస్త్వ నశ్వరస్సూర్య । స్తద్విఘూ
తమ చింతయత్ । పరమాక్రంద మాలోక్య పురుషాణాం కటంకటం।
నమో భవాయ శర్వాయ ఇదముచ్చైరు ధీరయేత్ । తదాక్రందిత
మాకర్ణ్య । చారణావన గోచరాః , హాహేతిచుక్రుశుస్స ర్వే । శివ
భక్తస్య తవ్యథః । తచ్చారణవచస్సర్వం శ్రుతవాత్ సర్వగోప్యయః
క్రుద్ధస్తుభగవంతంతం । భానుమంతమపశ్యతదృష్టమా త్రస్త్రిణే త్రేణ।
నిపపాతతతోంబరాత్ । గగనాత్రపరిభష్టః । ప దేవాయుని షేవి తే। చా
రణైర్వేష్టితోభాను । ప్రవిభాత్య బరాత్పతత్ । అర్ధపక్వంయథా
తాల।ఫలంకపిభిరావృతం । సర్వాగి మోత్తరె॥ రోగాశ్చవివిధాకారా ।
దేవలోకేవ్యవస్థితాః। పూష్ణోదశనవైకల్యం । భుజస్తంభంశచీప తేః। య

జ్ఞస్యహిశిరోరోగో । వరుణస్యజలోదరం । మార్తాండభానోఃకుష్ఠంచ ఘంటాకర్ణస్యశాపతః।తస్మిన్మఖేయజ్ఞభాగాభిప్రయాప్రాప్త్యైవిష్ణుపురోగమైః । దేవైస్సహాజగచ్ఛ్రత్సుసిమయ్యవస్థితే ! సతిసముద్రఃకింకరి వ్యతిత్యేవ ముక్తస్య సూర్యస్య పరమేశ్వరస్య నిరాకరణ దోషేణశన్నేత్రోత్పాటనం దం తచ్ఛేదనంచాభూత్ । వామనపురాణె॥ సుకేశాభిదానస్య వీరశైవాచారనిరతస్య భక్తస్యాపకరణ దోషేణగగనాత్పరిభ్రష్టోభూత్ । సర్వాగమోత్తరె॥ వీరవ్రతాచారస్య ఘంటాకర్ణనామధేయస్య ప్రమథస్యశాపదోషేణ దండార్భతంచ కుష్ఠరోగం చాభిప్రాప్తవాన్ తస్మాత్కారణాచ్ఛివ స్యాపిశివ భక్తానామపి నానావిధాపకారీ సూర్యో విశేషేణ నభజనీయోన్యైవ దర్శనీయః। దక్షాధ్వరె వీరభద్రేణావ మానితాస్సర్వే దేవాః పరమేశ్వరస్య కృపావలోక నేనపునస్తత్తత్పదప్రాప్తి నోలబ్ధవంతః। కిమితికేచిద్వదంతి । తథాన భవతి । పరమేశ్వరోపితేషాం తత్తత్పద ప్రాప్తిం కృతవానపిదధీచి గౌతమాదిమునీనాంశాపఫలాని వృథానకరోతి । తత్కథం స్కాందె॥ విష్ణుశాపోపశమ నాధ్యాయె॥ పునః పరమేశ్వరేణ లబ్ధప్రసాదస్య విష్ణోర్భృగుశాపనిమిత్తాని దశజన్మాని నివృత్తాని భవంతికిం । తథైవపరమేశ్వరశాపోపహతస్య బ్రహ్మణశ్చాపి పునఃపరమేశ్వరస్య ప్రసాదేనైవ పూర్వపదం లబ్ధవతోపి పూజార్హత్వం భవతికిం । తద్దేవదక్షశాపోపహతస్య శశాంకస్యాపి పరమేశ్వరస్య ప్రసాదాత్ ప్రతివాసరం కళావృద్ధిం లబ్ధవతోపిక్షయ మోచనంభవతికిం । దైత్యాచార్యేణ శుక్రేణ కచః సప్రాప్తిణో పూర్వశాపఫల నివృత్తిర్భవతికిం । తద్వత్పరమేశ్వరా పరాధీనాం కృతప్రసాదోపి తత్తత్పదప్రాప్తిం కరోతి । శాపఫలాని వృథాన కరోతి॥

ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరచారాసారోద్ధారె సోమనాథభాష్యే నవమ

స్కారాధిపత్యం దక్షాధ్వర నిరసనం సూర్యావలోకననిషేధశ్చ ద్వాద శ త్రియోదశ చతుర్దశ ప్రకరణంచ సంపూర్ణం॥

నారాయణోపాసకత్వం.

నారాయణోపనిషది । అథసర్వోపని షదాముపాసనో పాస్యపు రస్సరం నారాయణోపనిష దుక్తముపాస్యత్వం రూపయతి । సర్వాభిర ప్యు పనిషద్భి రుపాసనోక్తా నారాయణోపనిషదాపరిభావయామః। నా రాయణోపనిషదిమహేశ్వరోపాసనవిషయాస్త్రి యోనువాకాసమా మ్నాయంతే । అణోరణీయానసహస్రశీర్షంబు ం సత్యమితితత్రప్రి థమానువాకోప క్రమేణ వివిధ పరిణామ ప్రపం చాధిష్ఠా త్వాత్త్యేన తత్పరిణామ వత్తయా అణీయస్త్వాది గుణయుక్తం ఆత్మాధిష్ఠాత్వ త్వాత్ । బుతశబ్దే నాప్యుపచర్యమాణకర్మభిః పరామృష్టం నిరతిశయమభి మతాశాలిన ఇతి మహేశ్వరస్యాభిమత ఫలప్రిదా తుః తస్యైవప్రసాదాత్మాయదాత్మ జ్ఞాననిరతనిఖిలలోకః పశ్యతీ త్యుక్తం అత్రవుపనిషత్ । శ్వేతాశ్వేతరాణాం , యదేవబింబం హృదయావలిప్తం । తదాత్మతత్వంప్రసమీక్ష్యదేహీ । హ్యేకఃకృతా ర్థోభవతీ హ్యశోకః। యదాత్మతత్వేనతు బ్రహ్మతత్వం । దేవో పమోనేహయుతం ప్రిపశ్యే । అజంధృవంసర్వతత్త్వైర్విశుద్ధిం । జ్ఞాతా సుదేవం ముచ్యతే సర్వపాపైః॥ ఇతి ఆత్మజ్ఞానేన వికృతిసంబంధం విషాదమపహాయమహేశ్వర సాక్షాత్కారాద ఖిలై రపిబంధనైః క్లేశా దిభిర్ముచ్యత ఇత్యర్థః। మధ్యమానువాకె॥ తస్యమధ్యేవహ్నిశిఖా । అ ణీయో్ర్ధ్వావ్యవస్థితా । నీలతోయదమధ్యస్థా విద్యుల్లేఖేవభా స్వరా । నీవారశూక వత్తన్వీ । పీతాభాస్వత్యణూపమా । తస్యాశ్శి ఖాయామధ్యేచ పరమాత్మావ్యవస్థితః॥ తాత్పర్యసంగ్రిహే॥ మధ్యమా

ను వా కాభి హితస్య పరమపురుషస్య నారాయణస్య ఉపాస్యత్వా సం
భవాదుపాసనత్వమేవ పరిశిష్యతె । ఇత్యాహ॥ నానాముపాసన ము
పాశ్యక దైవదూరే । తస్మాదుపాసకతయాపరిశేషసిద్ధిః । అంతర్వ్యవస్థి
తగిరాపరమాత్మ నస్థే। శబ్దాదృతేపి విదితం త్వేదు పాసకత్వం। శ్రు॥ వ
హ్నిశిఖాయా నారాయణ సంబంధిత్వ మనంతరమేవోపపాదయామ
ఇతిననుపరమాత్మ శబ్దఃపరమపురుషెశివేదృశ్యతె । ఆత్మానారాయణః
పరఇతిసఏవశిఖావాక్యేకిం నదృశ్యతె । ఇత్యతఆహ । యస్యస్థితోపి
హృదయేపరమస్స్వమాత్మా । యుక్తం నవస్య పరమాత్మ తయోభి
ధానం । స్వేనస్వయం మనసి వహ్నిశిఖాంతరాళె । తిష్ఠత్యుపాస్య ఇతి
హానపడంనకస్యా । ఏకస్యైవ యుగపదుపాస్యో పాసకత్వా సంభవన్న
త్వ స్యాత్రి పరమాత్మ తయాగ్రిహ్యాం । ఆత్మానారాయణః పరఇతితుప
రమాత్మాభిధానం । నారాయణస్య గౌణ ఇతిభావః । వుపాసకపురుష
వర్ణనమపి ఉపాసనాయాం । శ్రద్ధాహేతురిత్యాహ । నారాయణస్య
హృదయంనుషిరంమహాగ్నిరగ్ని । శిఖాచ పరమాత్మపదంయదుక్తం
సర్వేష్వుపాసనవిధేరయ మర్థవాదః । శ్రిద్ధావిశిష్ట పురుషా చరణా
ద్విధేయః॥ ఇత్యాది నారాయణోపనిషద్వాక్య ప్రమాణాన్నారాయ
ణస్యో పాసకత్వమేవ సిద్ధం భవతి । తస్యాశ్శిఖాయామధ్యే । పరమా
త్మావ్యవస్థితః॥ ఇతివచనాత్ । పరమాత్మశబ్దః పరమేశ్వర పదంచ
దృశ్యతె॥ తస్యోదాహరణమాహ। ఋతగ్ం సత్యంపరబ్రహ్మ। పురుషం
కృష్ణ పింగళం । ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం। విశ్వరూపాయ వైనమో
నమః । శివసంకల్పో పనిషది । ఋతగ్ం సత్యం పరబ్రహ్మ । పురుషం
కృష్ణపింగళం । ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం । తన్మేమనశ్శివ సంకల్పము
స్తు । బ్రహ్మబిందూపనిషది । నతత్పరబ్రహ్మ విభాతినతత్ర దేవానరుష
యోనపితరో ఈశతె ప్రతి బుధ్యస్వసర్వం బుధ్వాసశివ ఏకో దేవస్సర్వ

భూతేషు గూఢస్సర్వవ్యాపీ । సర్వభూతాంత రాత్మా । అథర్వణవే
దే॥ తత్పరబ్రహ్మ సఏకోరుద్రస్స ఈశస్సభగవానమహేశ్వరస్స
మహాదేవఇతి॥ యజుర్వేదే॥ నమః పరమాయచ పరతరాయచనమః।
పరమాత్మనేచఇతి ఏకశేషాద్వితీయం బ్రహ్మేతి । కూర్మే॥ ఈశ్వరగీ
తాసు॥ అలింగమేకమవ్యక్తం । లింగం బ్రహ్మేతినిశ్చితం । కైవల్యో
పనిషది॥ ఉమాసహాయం పరమేశ్వరం ప్రభుం । త్రిలోచనం నీలకం
ఠం ప్రశాంతం । ఇత్యాదివచన ప్రమాణాత్పర బ్రహ్మపరమాత్మా పర
మేశ్వరఇతి శివస్యనామపర్యాయ స్తత్త్వాంతర వాచకం నభవతి । ఉ
పాసకద్వేపి పరమపురుషస్య । పరబ్రహ్మాభిధాన ముపపద్యతే ఇత్యా
హ బ్రహ్మోచ్యతే పరమసౌపరమంచతత్త్వం । జ్యోతిఃపరంచ పరమే
శ్వరపద్మనాభః। తద్భావనైకరసికస్య దనన్యభావో । మంత్రీయథా
గరుడ భావనయాగరుత్మాన్ । మధ్యమానువాకే । పరమ పురుషోపాస
నముచ్యతే । తస్య పరబ్రహ్మత్వాదిభిరనేకైరుపాస్యధర్మైరభిధానాత్ ।
అతఆహ । నారాయణస్యయదుపాస్యతయాభిధానం । మత్వాఫలాంత
దిహనోపలక్షితకశ్చిత్ । నను కేవల మన్యద్విశ్వం నారాయణఇతి । వి
శ్వత్వమాంనాయతే పతిం విశ్వస్యేతి శివత్వవిశ్వపతిత్వమపిఅ
తఆహ । విశ్వాత్మనస్తుతిషు విశ్వపతిత్వవాదం । సంగచ్ఛతేస్తుతిరిహై
వరథాంగపాణేః। విశ్వస్య పత్యురపి విశ్వతయాభి ధానం । నాలంగుణా
గృహ్యాని కర్షహేతుః॥ విశ్వత్వవిశ్వపతిత్వ యోశ్చాప్యాయాతపయోరి
వపరస్పరవిరుద్ధయో రేకత్ర పరమసమావేశాసంభవః తద్విశ్వపతిత్వ
వాదస్తుతిరేవ । ఉత్కర్షహేతుభిస్తవేనమప కర్షహేతుభిర్నిందతి
యచ్చకించి జ్జగత్సర్వ మితివచనాత్ । విష్ణోర్జగద్వ్యాపకత్వమేవసి
ద్ధం భవతి । ననుశివాదన్యోయ ముపాస్యః ప్రతీయ్యతే । నశివస్సం
ద్రిఇతిశివాదన్యతే న్యన సంస్తవాత్ . అతఆహ । త్వామంతరేణ సకథం

చిదుపాసనీయ్యా । మన్యంబ్రిపితిసశివస్తుతిం రంతకాలే । యద్బ్రిష్మా శబ్దసమభివ్యవహారయోగా । సంహారకారిణి హరేశివశబ్దనాహుః। స్థానం యథాంతరముపాప్తి రుపాసకో వా । యాసాపరాపరతయాద్వివిధావిభూతిః । యుద్వాపునర్వివ మనేత్రిము పాసితవ్యం । నారాయణోపనిషదాహత దత్రిసర్వం। దహంవిపాలతుమిత్యాదినాహృదయాకాశాఖ్యం । స్థానముక్తం ఉపాసితవ్యమి త్యుపాసనం । సహస్రిశీర్షకమిత్యుపాసకః। సబ్రిహ్మే॥ త్యాదినావిభూతిసేంద్రి స్సోక్షరః। పరమస్వఇందర్రిస్సపిలోకః। ఇత్యాది నాసులోపః పరమోక్షరఇతినారాయణస్యాభిధానం నారాయణందేవమక్షరం పరమంప్రిభుః।ఇతిప్రిత్యభి జ్ఞేయమానత్వాత్। ఉపాసకస్యసతోవ్యధికా రిత్వప్రిదర్శనాయస్వరాట్।స్వస్మిన్ రాజితఇతి । ఈశ్వరాదీశ్వరః । పశుపతిః । పశవో నిరూపా ఇత్యుపక్రిమ్యత్వం స్వరాడనుమన్యతామితిశ్రిత్యం తద్దర్శనాత్ । సోయమీశ్వరః।తత్త్ధికారిభిఃబ్రిహ్మాత్మభిస్సదాత్మభిస్తూయతఇతి।బ్రిహ్మాధిభిస్తద్విభూతయఇత్యాదివచనాదుపాసకోవిష్ణుః।ఉపాస్యశ్శివః।తృతీయ్యానువాకే।ఋతం సత్యమిత్యాదినా నిరాలంబోపాసనాభావాదాలంబనవిశేషః। కృష్ణపింగళత్యాదిరూపం ప్రిదర్శిత మితియద్దైవమీశ్వరోపాసనేనతత్పరమస్యాఉపనిషదః । కథంతర్హి నారాయణో పనిషదుపదేశతః । అతఆహ॥యజ్ఞాత్మనా స్వయమనావృషిణోప వేష్టా। నారాయణోపిభవతావ్రితిపాదయతా౯ । అత్రిదృష్టాంతమాహ । సూక్తంయథాపురుషదైవతమంతకాలే । నారాయణార్ష మితితద్వ్యపదిష్ట మాహుః । నారాయణార్షమితియదాహసశౌవకషిః॥ నారాయణః॥ పురుషో దేవతేతి పురుషస్యహరే సూక్తమితిచ పురుషేణ నారాయణే నేత్యాహస్తంబః। ఇద్ధమతి శయితమహిమ్నా పరమపురుషే ష్యుపాసనీయ్యః। పరమేశ్వరః। తస్మాత్ । అణోరణీయాన్ సహస్రి శీర్షకం ఋతం సత్యమిత్య నువా

కృత్రియవచనప్రమాణాదుపాసకో విష్ణురుపాస్యశ్శివః। యజుర్వేదే॥ తవశ్రియెమరుతో మర్జయంతరుద్రియత్తే జనిమచారుచిత్రం। పదంయద్విష్ణో పరమం నిధాయెవిష్ణుః ప్రముఖదేవాః। పరమేశ్వరస్యసమ్యగర్చనా ఫలాదేవతత్త్వదైశ్వర్యఫలం ప్రాప్నువంతీత్యర్థః। తస్మాద్విష్ణుః పూజకః పూజ్యశ్శివః। అస్మిన్నర్థే॥ శివధర్మశాస్త్రే॥ ఇంద్రనీలమయంలింగం। విష్ణుఃపూజయతేసదా। విష్ణుత్వం ప్రాప్యతేతేన। సాద్భుతైకం సనాతనం। వాయువ్యసంహితాయాం॥ తతోజనార్దనస్తుష్టో। వరంప్రాప్యమహేశ్వరాత్। జగామభాస్వరంరమ్యం। వైకుంఠం స్థానముత్తమం। సంస్తూయమానోదీప్తాంగై। ర్దేవైర్మునిగణైస్తథా। ధృతత్రిపుండ్రకోదివ్యైః రుద్రాక్షైశ్చవిభూషితః। శుశుభేసతతం విష్ణుః। భస్మదిగ్ధతనూలతాః। త్రిపుండ్రాంకితసర్వాంగో। జటామండలమండితః। ఇతితత్రైవవిష్ణువ్యావర్ణనం। బ్రహ్మోపూజయతేనిత్యం। లింగంశైలమయంశుభం। తస్యసంపూజనాత్తేన। ప్రాప్తంబ్రహ్మత్వముత్తమం। భూతిత్రిపుండ్రరుద్రాక్షు। జటామండలమండితః। అక్షమాలార్పితకరః। చతుర్వక్త్రఃపితామహః। అస్మిన్నర్థే॥లైంగ్యే। పద్మపుష్పైసహస్రైశ్చ। పాదావభ్యర్చభక్తితః। పురతఃపరమేశస్య। స్తుతవాన్మధుసూదనః। ఏకం న్యూనం సహస్రాణాంపుష్కరాణాంతు పుష్కరం। నారాయణస్వకంనేత్ర। మేకముద్ధృత్యవైతతః। తథాప్రభృతితంప్రాహుః। పద్మాక్షఇతిసువ్రతాః। కర్ణవేనయునంచక్రే। దత్తవాన్నీలలోహితః। ఇత్యాదివచనప్రామాణ్యాదపి బ్రహ్మవిష్ణుశ్చపూజకౌపూజ్యశ్శివఏవేన। ఇత్యభిసదంతి॥ ఇతిశ్రీ వీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే నారాయణోపనిషదర్థనిర్ణయో నామపంచదశప్రకరణం॥

ఊర్ధ్వ శంఖపుండ్ర నిరసనం వక్ష్యామః

బోధాయనస్మృతిః। నాంకయేన్నదహేదేహం। దహేచ్చేత్తా పకారతః। నాధికుర్వంతి దగ్ధాంగా। శ్రౌతస్మార్తేషుకర్మసు। గౌతమస్మృతిః। ఉత్తప్తలోహదండేన। నాంగంవిప్రఃక్వచిద్దహేత్। శాతాతపస్మృతిః। అంకేషునాంకయేద్విప్రో। దేవతాయుధలాంఛనైః। అంతయేద్యదివామోహాత్। పతత్యేవనసంశయః। ఉత్తప్తలోహదండేన। నాగంవిప్రఃక్వచిద్దహేత్। యమస్మృతిః॥ నాంకయేన్నదహేద్గాత్రం। దేవతాయుధలాంఛనైః। దహనాల్లేఖనాద్విప్రః। పాతిత్యంయాతితత్క్షణాత్। అస్మిన్నర్థే సూతసంహితాయాం। స్వదేహేపరదేహేవానకుర్యాదంకనంనరః। యదికుర్యాచ్చచక్రాద్యైః। పతత్యేవనసంశయః। మానవపురాణే॥ ఆయుధైశ్శంఖచక్రాద్యైః। నదహేచ్చకదాచన। మనుష్యాణాంతినామ్నాతు। నలిఖేచ్ఛిరసిభ్రమాత్। దగ్ధాంగశ్చాయుధైర్విప్రః। లిఖితోనరవామతః। శ్రౌతస్మార్తసదాచారే। నాధికారీకదాచన। దగ్ధాంగాలిఖితాంగాశ్చ। నసంభాష్యా ద్విజాతయః। నదర్శనీయాస్తే రాజా। దేహే చక్రంప్రినాసయేత్। పరాశరపురాణే నదాహయేద్ద్విజశ్రేష్ఠో। సదేహే చక్రపూర్వకైః। అంకితోయ స్వదేశాంతం। రాజాశీఘ్రం ప్రవాసయేత్। యజ్ఞవైభవఖండే॥ కేనచిల్లాంఛితోమర్త్యః। నసాక్షీ సర్వదా భవేత్। శ్రౌతస్మార్త సదాచారే। నాధికారీచ లాంఛితః। లాంఛితాస్య నసంభాష్యాః। నస్పృశ్యాశ్చేత్థైవచ। నదర్శనీయాస్తాన్రాజా। దేశాచ్ఛీఘ్రం ప్రవాసయేత్। స్కాందే। ఊర్ధ్వపుండ్రంద్విజః కుర్యా। ల్లీలయాచకదాచన। తదాకారేణశస్త్రేణ పీడ్యతేయమకింకరైః। పరాశరపురాణే॥ ఊర్ధ్వపుండ్రంచశూలంచ। వర్తులంచార్ధచంద్రకం। లలాటేధారయిష్యంతి। మను

ష్యాః పాపకర్మిణః । సాంబ పురాణే॥ అశుద్ధంచ తథాప్రోక్తం । వర్తులం తూర్ధ్వపుండ్రకం । అశుద్ధంచార్ధ చంద్రంతు । కీర్తిదంచాక్షతాదికం । సూతసంహితాయాం । త్రిపుండ్రంతూర్ధ్వపుండ్రాది । లలాటేశ్రద్ధయాసహ । ధారయిష్యంతి మోహేన । పాషండోపహతాజ్ఞానాః । మానవపురాణే॥ ఊర్ధ్వపుండ్రంచ శూలంచ । వర్తులంచార్ధచంద్రికం । తత్రినిష్ఠేనధార్యంచ । నధార్యం వైదికైజనైః । మనుస్మృతిః । సోర్ధ్వపుండ్రం ముఖం దృష్ట్వా । వ్రతంచాంద్రాయణం చరేత్ । ఇత్యాది శ్రుతి స్మృతి పురాణాగమ వచన ప్రమాణాత్ । శంఖం చక్రాది లాంఛనై రంకితాశ్చ ఊర్ధ్వపుండ్రధరాశ్చ ఏకేచన ద్విజాః సంతి । తేనదర్శనీ యాశ్చనసంభాష్యాః ఇతి శ్రీవీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే ఊర్ధ్వశంఖచక్రనిరసనం నామ షోడశప్రకరణం సంపూర్ణం.

సర్వదేవతాజనకత్వం వక్ష్యామః

బ్రహ్మవిష్ణ్వాది దేవతానాం పరమేశ్వర జనకత్వం సంపాదయామః । అథర్వణవేదే । యోబ్రహ్మాణంవిదధే పూర్వం పుత్రం యస్మిన్నగ్రే జాతం యుం బ్రహ్మాప్రహిణోతితస్మై లింగె బ్రహ్మాణం విదధే దేవా । నగేపుత్రే చతుర్ముఖే । ప్రహిణోతిస్మతస్మైచ । జ్ఞానమాత్రి ప్రకారకం । పరాత్పరతరంప్రాహుః । పరాత్పరతరం ధ్రువం । బ్రహ్మణోజనకేవిష్ణోర్వహ్నేర్వాయోస్సదాశివః । మహోపనిషది॥ అపదేవసనసర్జాదౌ తాసువీర్యమపాసృజత్ । తదండమభవద్ధేమం విశ్వస్యాయతనంమహత్ । సౌవర్ణమభవచ్చాండం । మదేష్యాద్యంతవక్షురం । అనేకాబ్దంతదాచాప్సు । దివ్యమంతర్వ్యవస్థితం । శివసంకల్పోపనిషది॥ అండంహిరణ్యయంమధ్యే సముద్రం రుద్ర వీర్యాత్ప్రథమంబభూవ । అం

డాదిర్విష్ణుర్బ్రహ్మా జాత వేదాశ్చ తన్మేమనః శివసంకల్పమస్తు। ఏషామహాదే వనిమదాహ హిరణ్యగర్భం జాతం త్వదేవ భగవన్ ప్రథమం సురాణాం॥ యజుర్వేదే॥ సోమః పవతాం జనితా మతీనాం జనితా దివో జనితా పృథివ్యా జనితాగ్నేర్జనితా సూర్యస్య జనితేంద్రస్య జనితాథవిష్ణోః అస్మిన్నర్థే॥ ఉమయాసహితో దేవ స్సోమ ఇత్యుచ్యతే బుధైః॥ సపకారణం నాన్యో। విష్ణోరపిచ వైరించిః । మతీనాంచ దివఃపృథ్వ్యాః। అగ్నేసూర్యస్య వజ్రిణః సాక్షాదపిచ విష్ణోర్వై । సోమోజనయితేశ్వరః । కాళికాఖండే ॥ద్యావాపృథివ్యోరింద్రాగ్న్యోర్దేశాంతర్యయమయస్యచ। వరుణస్య శశాంకస్య। జనితాపరమేశ్వరః॥స్కాందే॥ మదంగస్యేదసంభూతౌ । బ్రహ్మనారాయణౌ విమౌ॥ ఆదిత్యపురాణే॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వర్క శక్రాగ్ని జలధర్మపురోగమాః । సురాసురాస్సంప్రసూతాస్తత స్సర్వేపి వై తతః । బ్రహ్మవిష్ణుసురేశానాం । స్రష్టాయః ప్రభురవ్యయః । బ్రహ్మాదయః పిశాచాంతా । యస్యకింకర వాదినః । ఇత్యాదివేద పురాణవచన ప్రమాణాత్ । బ్రహ్మవిష్ణ్వాది దేవతానాం పరమేశ్వరేవజనక ఇత్యేతి॥ఇతిశ్రీ వీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే। సర్వదేవతా జనకత్వంసప్తదశ ప్రకరణం సమాప్తమ్

ఏకాత్మనిరసనం వ్యాఖ్యాసుః.

కోయమాత్మేతివయము పాస్మహే కతరస్స ఆత్మా యేనవాపశ్యతియేనవాశృణోతి యేనవాగంధం జిఘ్రతి యేన వాచం వ్యాకరోతి। యేనవాస్వాదు వాస్వాదు జానాం ఇత్యాదివచనప్రమాణాత్ నరవయవ ఆత్మా కేవలం పూజనియోభవతి । తమాత్మానం కేచిచ్ఛూన్యమితివదంతి । శూన్యశబ్దోభవతిచేత్ శూన్యోనభవతి । సఏవాత్మానిరవయవః। అతఏనధ్యానాహోభవతి । సృష్టికర్తాభవతి । అనీశశ్చ ।

అస్మిన్నర్థే॥ మహిమ్నస్తోత్రే॥ అనీశోవాకుర్యాద్భువన మితినేః ప రికరః॥ తత్రైవ। అనీశ్వరమనే కేశ్వరమన్నేశ్వరవానచశివేత్యాహ। తాత్పర్యసంగ్రహే॥ నానీశ్వరంభవితు మర్హతి విశ్వమేతద్భహ్వీ శ్వరంచనితరామయథా ప్రమాణం। తేలోకవేదవిదితేశ్వర వర్జనేవ। కోయంప్రభుఃకదిదీశ్వర మన్యమాహుః॥ యథౌసురాః ప్రతి ఈశ్వర గీతాభిహితం। అసత్యమప్రతిష్ఠంతే జగదాహురనీశ్వరం। ఇ తితదయుక్తం స్వాత్వికానామితిహీవ॥ ఈశ్వరమాత్వేతు పరస్పరబుద్ధి వైషమ్యాద్యసంభవ। ఏవభువనసర్గాకమితి। నిరరామిత్యుక్తం। అ నైశ్వర్యవాదినాంతు నవాదిషుకించిత్పుచ్ఛాభావమాహ। తస్మాత్ శ్రుతిప్రమాణతయా ఈశ్వరపదం విమలోచన ఏవప్రసిద్ధః। ఈశ్వర ప్రభూతానా। మితిఈశ్వరశ్శర్వఈశానశ్శంకరశ్చంద్రశేఖరః। ఇతి అమరసింహః॥ యదినిరతిశయైశ్వర్య వచనోయమీశ్వరశబ్దః ఈశ్వ రస్యైవప్రసిద్ధ ఇతిబ్రహ్మవిష్ణురుద్రేశాది దేవతాదినా మీశ్వరతత్వం వాగీశ్వరత్ష్మీశ్వరశచీశ్వరా ఇతిసోపపదమేవభవతి। తస్మాదాత్మనోనిర వయత్వాదనీశ్వరత్వం అకర్తృత్వంచసంభవతి। తాత్పర్యసంగ్రహే॥ ఇహఖలుబహువిధానేక జన్మసంచితసుకృత పరిణామ మాసాదితసం సారదోషదర్శనాదపగతవిషయాభిలాషిణాం సమాత్మనామధ్యాత్మజ్ఞా నమీశ్వరత్వ దర్శనం వాదతుపపూర్తహేతుః శతేషుకశ్చిదస్మిత్య వనిషదావిదాంచక్రే తత్రకేచిత్తర। తిశోకమాత్మవిత్ ఏకమేవాద్వి తీయం బ్రహ్మేత్యాదిభిః శ్రుతిభిరాత్మేశ్వరాభేద ఏవసమ్యగ్జ్యోతే ముహ్యమానఆత్మాప్యనిశంసుఖదుఃఖహేతుర్జత్యాదిభిః। ఆత్మనః అనీ శ్వరత్వ ప్రతిపాదనాదీశ్వర జ్ఞానంచపృథగాత్మానుప్రేరితారంచ మ త్వాజుష్టస్తే నామృతత్వమేతి। ఈశ్వరంజ్ఞాత్వా అమృతోభవతి।

జ్ఞాత్వాశివం శాంతి మేతి త్యాధిభిరాత్యంతిక । సంసారోపరమహేతు త్వా దాత్మా ఈశ్వరజ్ఞాన మోహాపవర్గ హేతు రిత్యర్థః॥ ఇత్యనేకోప నిషత్ప్రసిద్ధః । తస్మాదనీ శ్వరః పశురాత్మాక త్పశోరధిపతిః పరమేశ్వర ఏవ। తదుపనిషదర్థ మనభిజ్ఞాః కేచన పశుపతి వచన నిర్వచనేసుద్రః పశునామధిపతి రితిషష్ఠీ తత్పురుషసమాసార్థం విహాయ బ్రహ్మాదయస్స ర్వ దేవాః పశవ ఇతిశ్రుత్యర్థం ప్రమాణీకృత్య బహుబ్రీహిసమాసా నువలంబ్య పశు రేవ పశుర్య స్యేతివదంతి । అపిచ । జీవశ్శివశ్శివో జీవస్సజీవః కేవలశ్శివ ఇతివదంతి । పాశబద్ధోథ వేజ్జీవః । పాశముక్తః ప రశ్శివ ఇతివదంతి । అపిచ॥ తత్పశుపతిత్వంపరమేశ్వరస్త్రిపురదహనసమ యె దేవాన్ వృణీతవానితి కేచనవదంతి । తథాభవతి । ఈశ్వరస్యానీ శ్వరాన్ ప్రతిపాశుపత్యవరణమయుక్త మిత్యాహ । ఆత్మాంతరాణి ప శవః పరతంత్రభావాత్స్వ తంత్ర్యతః పశుపతె పశుమీశ్వరస్త్వం । ఆత్మానమో పనిషదః ప్రదంత్యనీశ మీశంభవంతముభయంచశివస్వభా వః । సంప్రాప్తమీశ సముసిద్ధిశ యోపశత్వే । తస్యైవ రేణ్యా వరణం కృపణో భిధత్తే । ఇత్యర్థః యధ్యయనచోదనయాగృహీత్వా జ ల్పంతి యత్కిమపి భక్తిపదార్థ వాదాః॥ నానాప్రధానవచనాదపివా రణీయ స్త్వాత్పాశుపత్యవరణంప్రతిలంబవాదః॥ లబ్ధం పథీతుమథవాకథ మేకమేవ। వారాన్ బహూనపి మహేశ్వరశక్యమర్థః॥ఆత్మానాం పార తంత్ర్య మీశ్వరస్యాపారతంత్ర్యమంతోపనిషదిశూన్యయతే।జ్ఞాత్వావ నీశావాత్మాప్య నీశః సుఖదుఃఖహేతుర్య కారణాని నిఖిలాని తానికలా యుక్తాన్యధీశస్తిష్ఠత్యేక ఇతితదాత్మానాం పారతంత్ర్యమపారతంత్ర్యంచ పరమేశ్వరస్య స్వభావిక మిత్యర్థః । సంప్రాప్తమేవ అప్రాప్తప్రార్థ నం హివరణాత త్ప్రాప్తపతిత్వవిషయం వసంభవతి । తతశ్చతో బ్రూ యాత్ । వరంవృణీమహే అహమేవ పశూనామధిపతి రసానీతితస్మాద్రు

ద్రః। పశూనామధిపతిరిత్య(శపతిత్వ వరుణత్వశ్రి)వణంగుణవాదఏవేతివి ధ్యర్థమిశ్రిఅయమర్థవాదః।ఇద్ధమర్థవాదాత్ విధయశ్చయాచ్యయా చక న్యాయేన పరస్పరె సంబధ్యమానాః ప్రవర్తయంతి। నానావదే షు పాశుపత్యా వరణా ఉభాతదేకనిబంధనతయా నిరసేక్షయామ్నా యతేం। త్రిపురదహానాపదానోహరణముక్తంప్రజాపతిశాసన పదానేన ఏవమథవరమవృణీత పశూనామధిపత్యంత దస్యై తత్పశుపతిర్నామ పశుమాంభవతి। యోస్యైతన్నామవేదేతి మృగయువేషపరిగ్రహ ణార్ధె పాదానేచ దేవం వాహితం మృగయురితి వదంతి। ఏతేనవైన ఉభయోషాంపశూనామధి పత్యమశ్నుతఇతి। తస్మాత్ప్రథమనమయె ప్రజాపతి శాసనావదానె పరమేశ్వరస్య పశుపతిత్వం నవిద్యతేకిం। ప శ్చాత్ప్ర...సర్గ సమయె త్రిపురశాసనాపదానె దేవేభ్యః పశుపతిత్వం వరం లబ్ధవా నితికస్సంబంధః॥ ఇత్యాదివచన ప్రమాణాత్। త్రిపుర దహాన పదానేపరమేశ్వరః పశూనామాధిపత్యం వృణీతవానితి వచనం గుణ వాదఏవనానార్థవాదః। తదాత్మాపశుః పరతంత్రః అనీశ్వరశ్చ శివః పశుపతిః స్వతంత్రః ఈశ్వరశ్చఅతఏవపతిః పశూనామ్యైక త్వం కథం భవతి॥ ఇతిశ్రీపరమాహేశ్వరాచార సారోద్ధారె సోమనాథభా ష్యేఏకాత్మవాదనిరసనంనామాష్టాదశ ప్రకరణం సంపూర్ణం.

ద్విమూర్తివాదనిరసనం వక్ష్యామః.

శివాయ విష్ణురూపాయ। శివరూపాయ విష్ణవె। ఇతి ప్రక్షిప్త సామాన్యావలంబ్య శివస్య విష్ణోరభేదం కేచన వదంతి । తథానభవతి శ్రుతిస్మృతిపురాణాగమాదిష్వే విశేషవచనైరభేదవాక్య నిరసనం వ్యాఖ్యాస్యామః। తథైవ త్రిమూర్తివాదనిరసన మపివ్యాఖ్యాస్యా మః। యజుర్వేదె। విశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః విశ్వం నారాయణం దే వం ఇతివిశ్వాధికోరుద్రః। విశ్వంవిష్ణురితివదంతి। ఆపోరాజానమధ్వరస్య

రుదే)తిగాథపతిం రుద్రమితియజ్ఞేశ్వరోపిరుద్రః । యజ్ఞోవైవిష్ణుః విష్ణు ర్యజ్ఞః। యజ్ఞో విష్ణుర్నవదంతి । యఃకాలనానినిఖిలానితాని కాలా త్మయుక్తస్యధితిష్ఠత్యేకః। వాసుదేవః పరాప్రకృతిః విష్ణుర్యోనింకల్ప యత్ । ఇతిప్రకృతిర్విష్ణుః పురుషోరుద్రఇతివదంతి । తాత్పర్యసం గ్రహె॥ విశ్వాధికస్త్వమసి విశ్వమయోమురారిః। యజ్ఞైరస్త్వమసి యజ్ఞమముంగృణంతి । ఆద్యాజగత్ప్రకృతిరేవభవన్నిమిత్తం । నూ నంకథంన్ను యువయోర్భగవన్న భేదః। యజుర్వేదె॥ వేదాహమే తంపురుషంమహాంతమ్ । ఆదిత్యవర్ణంతమసఃపరస్తాత్ । వాజసని య్యే॥ అథర్వణవేదె॥ ప్రథమారక్తపీతాబ్రహ్మదేవత్యా । ద్వితీ య్యావిద్యుమతీ కృష్ణావిష్ణుదైవత్యా । తృతీయ్యాశుభాశుక్లారుద్రదై వత్యా ఆదిత్యవర్ణోఋషయః। కైవల్యోపనిషది॥ ధ్యాత్వా[illegible]గచ్ఛ తి । భూతయోనింసమస్తసాక్షింతమసఃపరస్తాత్ । సూతసంహితా యాం । రజస్తమశ్చసత్వంచ । గుణాయుక్తాయథాక్రమం । సృష్టిస్థితి శ్చసంహారః। క్రియాఃప్రోక్తాయథాక్రమం । సూతగీతాసు॥ అస్తిరుద్ర స్యవిష్ణోరంతస్తమస్సత్వం। బహి రస్తిరజోగుణం । అస్తిబహిశ్చవిష్ణోరంతస్సత్వంబహిస్తమః। విష్ణోరంతస్తమస్సత్వం। బహి రస్తిరజోగుణం । అస్తిబహిశ్చవిపేంద్రా । అస్తితస్యప్రజాపతేః। ర జసాతమసాక్రాంతా। బ్రహ్మానారాయణౌఖలు॥ ఇత్యాదివచనప్రమా ణాత్ । తామసోవిష్ణుః। పరోరుద్రోవదంతి । యజుర్వేదె॥ తద్విష్ణోఃపర మంపదగ్ం । సదాపశ్యంతిసూరయః। అస్మిన్నర్ధేనాస్కాందె॥ సూర యోయత్ప్రపశ్యంతి । తద్విష్ణోఃపరమంపదం॥ వాయువీయ్యసంహితా యాం । బ్రహ్మోవాచ॥ తదీయ్యంత్రివిధంరూపం । స్థూలంసూక్ష్మంత తఃపరం । అస్మదాద్యమరైర్దృశ్యం । స్థూలంసూక్ష్మంతుయోగిభిః। త తఃపరంతుయన్నిత్యం। జ్ఞానమానందమవ్యయం । తంస్థైస్తత్పరైర్భ

క్తై । దృశ్యంతేపరమాస్తిక్తైః। యజుర్వేదే॥ యోవేదాదౌస్వరః
ప్రోక్తో । వేదాంతేచప్రతిష్ఠితః। తస్యప్రకృతిలీనస్య । యఃపరస్సమ
హేశ్వరః॥ శివసంకల్పోపనిషది॥ పరాత్పరతరోబ్రహ్మా । పరాత్పరత
రోహరిః। యత్పరాత్పరయోరీశః। తన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ ఇత్యాది
వచనప్రమాణాత్ । బాష్కళసంహితాయాం। యుద్ధేసంయుక్తౌ ।
ఉభౌచదృష్ట్వా ॥బ్రహ్మావిష్ణూరజసాబద్ధవైరౌ । మధ్యేతయోర్దృశ్యతో
జాతవేదాస్థాణూరుదతిష్ఠద్భువనస్య గోప్తాదృష్ట్వాస్థాణుముపరమ్యయు
ద్ధం । ప్రతస్థతుర్దూరమనాదిదిదృక్షుర్వరాహోవిష్ణుర్నిమమజ్జభూ
మౌ । బ్రహ్మోత్పపాతదివమాశుగృధ్రః। అస్మిన్నర్థే॥ శివధర్మే॥ అ
హంకర్తాహ్యహంకర్తా । నమస్తేన్యోజగత్ప్రభుః॥ ఏవమాహామహింబ్ర
హ్మ । బ్రహ్మాణంచహరిస్తథా । తయోర్దర్పాపహారాయ । ప్రబోధా
ర్థంచ దేవయోః । మధ్యేసముద్భవంల్లింగ । మైశ్వర్యంతేజసాపరం ।
అస్మిన్నర్థేమహిమ్నస్తోత్రే॥ అనలమనలస్తంభవపుషః లైంగ్యే॥ జ్వా
లామాలావృతాంగాయ। జ్వలనస్తంభరూపిణే॥ నమశ్శివాయశాంతా
యబ్రహ్మణేలింగమూర్తయే । బృహదారణ్యశాఖాయాం, జ్వాలాయన
మః। జ్వాలలింగాయనమః! శ్రీరుద్రభాష్యే॥ ఉత్తమవేదభూషితందే
వ్యోత్తమంప్రజననమలంకృతంజగత్కారణత్వేన జనయామాన । ఋ
గ్వేదే॥ తత్రతావత్॥ అగ్నిమీళేపురోహితం । అస్మిన్నర్థేసర్వాగ
మోత్తరే॥అగ్నిస్శభస్మనః పురోహ్యాగ్నిమీళేపురోహితంబుగాహే। ఆ
కాశగతశ్శంభుర్యోగ్యగ్రిజోగ్యగ్నిరితి। జ్యోతిర్లింగం స్వకీయ్యకర్తారమవిది
త్వా । అహంకర్తాఅహంకర్తేతివదతోబ్రహ్మ విష్ణోస్తదీయ్యవాచకదో
షేణపక్షిమృగత్వంగతావితికర్మవిపాకవచనాదత్యుత్కటైః పుణ్యపా
పైరిహైవఫలమశ్నుతఇత్యేవవేదదోషవశాదేవతాఉభౌతదానీమేవక్రో
మరాళరూపౌజాతావితివదంతి । పరమేశ్వరోపితయోర్దర్పాపహ

రాయ ప్రబోధాధ్వంచ జ్వాలామాలావృతముప్రమేయమనుపమమా ద్యంతరహితోరులింగాకారం తేజోమానవసాస్థా మస్థితశ్శివవంతి । అన ర్వణవేదె॥ త్ర్యంబకోనామ రుద్రోనారాయణశ్చాంభునాచకర్త॥ కాళి కాఖండె॥ అస్థిభూమహోధ్యాయే॥ తతఃప్రాణ్యుపకారాయ । కూర్మం సం హృత్యగర్వితమ్ । తదంగభూషణత్వేన । ధారయామాసశంకరః॥ అ ధ్యాపితమపశ్య త్వం। కపాలంకూర్మరూపిణః॥ హారహారగలతామధ్యే । ముగ్ధకస్మాన్నబుధ్యసి । ఉత్పాట్యదంష్ట్రింగస్యైకాం। హారస్యైరసిభూ షణం । ఏకశృంగోవరాహోయా । త్రిధాప్రిభృతిమాధవః॥ దృ ష్ట్వాజగ్రాహదంష్ట్రాంతాం । కిష్ణోశ్చైవమహాత్మనః॥ బభారచమహాదే వః॥ కూర్మపాత్రం తేపినోరసి । పుత్రపౌత్రావృతస్సర్వో । వరాహస్స్వే ప తేద్భువి । అధ్యాపిసూకరాగోహం । తీర్థంగంగాతటస్థితం । స్కాం ధశక్త్యాహతోయత్ర । వరాహఖ్యోన్నృగోహరిః॥ విస్మృతంతత్పదం శే న । దంష్ట్రోత్పాటనపీడితాః॥ వరాహావిగ్రహాస్తేన్యా । సాకోశాస్త్రే నహేతునా॥ యజుర్వేదె॥ హరిం హరంతమనుయంతి దేవాః॥ విశ్వస్యే శానంవృషభంమతీనాం । అస్మిన్నర్థేస్కాందె॥ హరిహరంతంవృష భం । విశ్వస్యైశాననీశ్వరం । అనుయాంతిసురాస్సర్వే । నమోవా క్యైసహోద్ధృతం । అస్మిన్నర్థే । ఋగ్వేదె॥ అపావృణోశరభాయఋ షిబంధవె॥ అస్మిన్నర్థేకాళికాఖండె। పురాహిరణ్యకశిపుం । దై త్యరాజంమహాబలం । హత్వాతదుధిరాపానప్రమత్త మభితస్సురైః॥ రుద్రశ్శరభరూపేణ । నరసింహాయపీడయత్ । తతసంత్యక్తవానీప్సు । జీవ! తంస్వాపరాధతః॥ తద్వక్త్రశేషంచిద్రాగ్రం । కృత్వాశరభవిగ్ర హః॥ నృసింహకృత్తివసన । స్తదాప్రిభృతిశంకరః॥ వక్త్రంతన్ముండ మాలాయాం । నాయకత్వేనకల్పితం । మహానాటకె॥ కల్పాంతేశను గాత్రవిక్రమమహాకంకాళబద్ధస్పృ । చ్ఛేతనూన్యాతనృసింహపాణినఖరప్రో

తాదికోలామిషాత్ । విశ్వైకార్త్తవతా విహారముదితా యోమత్స్యకూర్మాదిభా । కవణంధీవరతాంగతోస్తు సతాంమోహాంమహాభైరవః॥ బ్రహ్మాండపురాణే॥ అవిజ్ఞాయపరంభావం । దివ్యంతత్పారమేశ్వరం । నివారయతిశూలాంకం । ద్వారపాలో మహాబలః । నిర్భిద్యహాతయామాస । శూలేనోరసితంభువి । తత్యాజజీవితందృష్ట్వా । మృత్యుంస్యోద్దేహతాఇవ । నివార్యవిష్ణుఃపురుషం । సార్ధంప్రథమపుంగవైః । ఋగ్వేదే॥ హరిఃపవిత్రేవ్యధ । అస్మిన్నర్థే॥ శార్ఙ్గకోటిప్రసంగాచ్చ । చిచ్ఛేదచశిరఃప్రభో । వాయునాప్రేషితంచైవ । ఘ్రాణజేన పినాకినః । ప్రవివేశక్షణాదేవ । తదాహ్యాహవనీయ్యకే । ఋగ్వేదే॥ ప్రజాపతిర్విద్వాన్దుహితరమభ్యధ్యాయేత్ । అస్మిన్నర్థే మహిమ్నస్తోత్రే॥ ప్రజానాథంనాథం ప్రసభమభికస్వాందుహితరంగతం రోహిద్భూతాంరిరమయిషుమృత్యవపుషా । ధనుఃపాణిర్యాతందివమపిసపత్రాకృతమముంత్రసంతం తేద్యాపిత్యజతినమృగవ్యాధరభసః । అస్మిన్నర్థేస్కాందే॥ అఘ్రూయఘ్రూయహిందంతి । వేదశ్వాసశ్శనైశ్శనైః॥ యత్పదానిమహారణ్యే । తంవందేశరభేశ్వరం॥ శతరుద్రీయే । నమశ్వారాయచాభిఘ్నతేచ । లైంగే॥ చకర్తకరజాగ్రేణ । బ్రహ్మణఃపంచమంశిరః । కూర్మపురాణే॥ సకృత్వాసుమహాయుద్ధం । బ్రహ్మణాకాలభైరవః ॥ చకర్తతస్య వదనం । విరించిస్యాథపంచమం । స్కాందే । హస్తాంగుష్ఠనఖేనాశు । వామనా యజ్ఞమైరహి । చకర్తతం మహాఘోరం । బ్రహ్మణః పంచమం శిరః । ఇత్యాది శ్రుతిస్మృతి పురాణాగమవచనప్రమాణాత్ । బ్రహ్మ విష్ణుపరమేశ్వరా దేవసంభూతా ఇతిపరమేశ్వరేణైవలయంయాతావితి । వదంతి । గౌతమదధీచిపురస్సరాణాం మునీనాంశాపాత్ । బ్రహ్మవిష్ణుభ్యాం । సామ్యం కేచన వదంతి । రుద్రస్యబ్రహ్మవిష్ణుభ్యాం సామ్యం వాంఛంతి యోజనాః తేషాంవంశస్యసాంకర్యమ

స్త్రీతిమమనిశ్చయః। రుద్రస్యబ్రహ్మవిష్ణుభ్యాం । నాధిక్యంప్రవదంతియే। హంన్యాత్త్మానవిచారేణ । హంతుదోషోనకశ్చన । రుద్రస్యబ్రహ్మవిష్ణుభ్యా। మాధిక్యంప్రవదంతియే । తేషాంవంశస్యవై శిష్ట్య మాస్తీతిమమనిశ్చయః। శివంబ్రహ్మాదిభిస్తుల్యం। శివాంపద్మాదిశక్తిభిః। స్వగురుంప్రాకృతైస్సార్ధం। ప్రవదంతిస్మరంతివా । తత్పాపానినశ్యంతి । శ్రీవత్సంచనదాశ్రయేత్ । శివంబ్రహ్మాదిభిస్తుల్యం । స్వగురుంప్రాకృతైస్సమం। శివవిద్యామవేదార్థం। మనుతేయస్తుమానవః। పాపిదుర్మదదఃక్రూరః। శ్వపచశ్వపచాధమః। యోమహాదేవమన్యేన। హీనదేవేనదుర్మతిః। సకృత్వాదారుణబ్రూయాత్ । సోంత్యజోనాంత్యజోత్యజః। విష్ణ్వాదిదేవతానాంవా। విశ్వాధిక్యంవదంతియే । అధోముఖోర్ధ్వపాదాస్తే యాస్యంతినరకార్ణవం । యథాస్వాపానయోస్సామ్యం। భిదాత్వేపినవిద్యతే। తత్రైకత్వేపిసర్వేషాం । రుద్రసామ్యంనవిద్యతే। మహాపాపవతాపూర్వం। జన్మకోటిషుసువ్రితాః। విష్ణువిశ్వాధికోభాతి । నారకాస్తేనసంశయః। తస్మాత్కారణాత్పరమేశ్వరస్య బ్రహ్మవిష్ణుభ్యాంసహసామ్యంపకేచిద్వంతి । తేనదర్శనీయ్యానసంభాష్యాః॥ ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే పఞ్చోనవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

అష్టమూర్తివాదనిరసనంవక్ష్యామః.

పృథివ్యాద్యష్టతనవః। పరమేశ్వరస్యాష్టమూర్తయ ఇతికేచనవదంతి । ఘటోత్పత్తిహేతుభూతాశ్చ మృద్దండచక్రసలిలచక్రాదయః। కులాలస్వాయమేవభవతికిం । తద్వైవజగదుత్పత్తిహేత్వర్థంనిర్మితా । పృథివ్యాద్యష్టతనవః। పరమేశ్వరస్వయమేవభవతి । తద్వైవభవతిచేత్ । యజుర్వేదే॥ ఆత్మన ఆకాశసంభూతః। ఆకాశాద్వాయుః। వాయోరగ్నిఃఅగ్నేరాపః అద్భ్యఃపృథివీ । భూతపరంపరసంభవోపి

పరమేశ్వరసాక్షాన్మూర్తిత్వంపృథివ్యాద్యష్టతనూనాంకథంసంభవతి। అస్మిన్నర్థే॥ ఆదిత్యపురాణే॥ ఉమయాసహితో దేవ । సోమఇత్యుచ్యతే బుధైః। సర్వకారణంనాన్యో। విష్ణోరపిచవైశ్రుతిః। మతీనాంచదివః పృథివ్యాః। అగ్నిసూర్యస్యవజ్రిణః। సాక్షాదపిచవిష్ణోర్వై । సోమోజనయితేశ్వరః॥ అస్మిన్నర్థే కాళికాఖండే। ద్యావాపృథివ్యోరింద్రాగ్న్యోర్వాయోస్త్వష్టుర్యమస్యచ । వరుణస్యశశాంకస్య జనితాపరమేశ్వరః॥ లైంగ్యే॥ తదాపివహ్నిర్యజ్ఞశ్చ వజ్రపాణిశ్శచీపతిః। విష్ణునారాయణశ్రీమాన్ , సర్వంసోమమయంజగత్ । శ్రుతిరపితథైవ॥ ఈశ్వరస్సర్వభూతానామితి । శతరుద్రీయే॥ పృథివ్యాభవః అపాంశర్వః। అగ్నేరుద్రః। వాయోర్భీమః। ఆకాశస్యమహాదేవః। సూర్యస్యోగ్రః! చంద్రస్యసోమః। ఆత్మనఃపశుపతిరితిప్రత్యేకాధిష్ఠాతాచ జనయితాచభవతి॥ కింతు॥ మహిమ్నస్తోత్రే॥ త్వమర్కస్త్వంసోమస్త్వమసిపవనస్త్వంహుతవహస్త్వమాపస్త్వంవ్యోమత్వం ధరణిరాత్మాత్వమితిచ । పరిచ్ఛిన్నామేవత్వయిపరిణతాబిభ్రతిగిరం నవేదస్తత్త్వం వయమిహతుయత్త్వం నభవసి । అనేనవచనప్రమాణేనాపి । అష్టమూర్తయశ్చైవపరమేశ్వరస్యసాక్షాత్తనవఇతి కేచనవదంతి । తేతదర్థంనజానంతి । పృథివ్యాద్యష్టతనవః। పరమేశ్వరస్యసాక్షాన్మూర్తయోభవతిచేత్ । దక్షాధ్వరేపిరభద్రేణసూర్యాగ్నిచంద్రానిలాదయః। కథంభగ్నాంగాజాతాః। అపిచలారుణేషుచోపనిషత్సుభీషాస్మాద్వాతఃపవతే । భీషోదేతిసూర్యః। భీషాస్మాదగ్నిశ్చేంద్రశ్చ। మృత్యుర్ధావతిపంచమ ఇతి । శివాజ్ఞాబలవశాత్సూర్యోదయోపికాలమతిక్రమ్యోదయితుంభీతోభవతి । అస్మిన్నర్థేవాయువీయే। అవకాశమశేషాణాం । భూతానాంసంప్రయచ్ఛతి। ఆకాశఃపరమేశస్య । శాసనాదేవసర్వగః। ప్రాణాద్యైరాహవాద్యైశ్చ। భేదైరంతర్బహిర్జగత్ । బిభర్తిసర్వంశర్వస్య । శాసనేనప్రి

భంజనః। హవ్యంవహతి దేవానాం। కవ్యంకవ్యాశినామపి। పాకాద్యం చకరోత్యగ్నిః। పరమేశ్వరశాసనాత్। సంజీవనాద్యంసర్వస్య। కుర్వంత్యాపస్తదాజ్ఞయా। విశ్వంవిశ్వంభరానిత్యం। ధత్తేవిశ్వేశ్వరాజ్ఞయా। త్రిభిరంశైర్జగద్బిభర్తి। స్తేజోభిర్వృష్టిమాలినః। దిశస్సర్వత్ర సాభాను। దేవదేవస్యశాసనాత్॥ పుష్ణాత్యోషధిజాతాని। భూతానిహ్లాదయత్యసి। దేవశ్చాపియ్యాలేచంద్ర। శ్వేంద్రభూషణశాసనాత్। ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతిహాసవచనాత్। పరమేశ్వరః పృథివ్యాద్యష్టతనూనాంకర్తేతిప్రసిద్ధః॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే అష్టమూర్తివాదనిరసనంనామవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

కర్మవాదనిరసనం.

కర్మవాదనిరసనం వ్యాఖ్యామః॥ జ్యోతిష్టోమేనస్వర్గకామోయజేతేతిచతుర్థ్యంతం తెనైరమితిన్యాయంశ్రుతిః కర్మఫలస్వామమేవ అనుభావ్యమితికర్మణ ఏవకర్తృత్వం। కేచనవదంతి। తత్ర ధానభవతినో చేత్స్వయమేవకర్మానుగతోవర్తతేకిం। అథహేతుః కుస్యాత్ అనాదేస్స్యాత్। అస్యాప్యాకాంక్షాయ అనాదిస్స్యాత్। తతో ఽభ్యాకర్మకాయజిహాత్రాణయుగప దేవప్రాప్తాకిం। ఇతి కేచిద్వాకాశంతేయతితత్ తస్తాంతత్కర్మాపేక్షణీకాచేతననిర్గుణాలోపలక్షణత్వాత్ తత్కర్తారకోధమితే సూత్రతత్కర్తాపిజడాత్కర్మాధీనశ్చ అతఏవతత్కర్మఫలం స్వయమేవకథంప్రాప్నోతి। యశ్చిదపరాధ పురుషః తత్పరాధాహభూతాం శిక్షాం స్వస్వస్వాముమహక్రతివాసస్తికిం అథవాతదేవపాథపవక్రాంఖలాభూత్వాతస్యపాదబద్ధస్సంకరోతికిం। అథవాతస్యపరాధానుగుణదండకరుమస్యకర్మాధీపతికిం। తథైవకర్మణస్తత్కర్మసంఘట్టయితుఃకర్మాధీనస్య

తంత్రిస్సర్వేశ్వరస్సర్వగతః పరమేశ్వరోఽస్తీతికర్మకర్తృత్వంనభవతిఏవం
నభవతిచేత్ । పూర్వమీమాంసోక్తభూతికర్మాణివృథక్ప్రిథగేవషడ్విధా
నంభవంతి । తద్దర్శనాపూర్వమాస్ఫాయజ్ఞాదికర్మకాయత్వాత్ । కిం
చిత్సంసారంఘట్టయతి । తత్సంసారరూపభూతాని షడపూర్వాణిభ
వంతి తాన్యపిమానాంతరాపూర్వభూతపరపూర్వముపజనయంతి । త
త్పరమపూర్వవిహితఫలశిరస్తదేవ దైవమితికర్మేతి నామత్రియత్వాత్
దేహాంతరలో కాంతరదేశాంతర కాలాంతరేషుతత్తత్సోఽప భో
గ్యఫలానిదదాతీతివచనానిత్యర్థః। తత్కింజడస్వరూపంకర్మదేహాంత
తరాదిషుతత్ఫలం దాతుమసమర్థంచేతికర్తారం వినాకర్మైవ ఫలదం
చేత్ । జైనబౌద్ధభట్టాదికర్మవాదినాం జపతపోదానధర్మఫలానివ్య
ర్థానిభవంతి పుష్టివర్ధన భూతాభిర్భోజన క్రియాభిశ్చయథామర
ణం సముజనితదైవకేవలం కర్మఫలందాతుమసమర్థం తథానభవతి
చేత్ । క్రియామాత్రిపుష్టిర్భవతి । దుష్కర్మప్రాప్తం శిష్టాన్నంవిష
మపిపుష్టిం వినామరణం దదాతీతిఅతఏవసర్వగతః పరమేశ్వరస్తత్కర్మా
నురూపఫలప్రదః। ఏవంస్థితేనతికర్మణః స్వయంకర్తృత్వంకథంనభవతి।
అపిచ॥ బాణోఽపిధనుర్ధరం వినాస్వయమేవలక్ష్యంతిభినత్తికిం । తద్దై
వకర్మాపిపరమేశ్వరప్రేరణం వినాతత్కర్తృశ్శుభాశుభకర్మఫలంస్వయమే
వదాతుంనసమర్థంభవతి । వాయువిద్యే॥ అజ్ఞోఽపిజంతురనీశో । య
మాత్మసుఖదుఃఖయోః। ఈశ్వరప్రీతితోఽగచ్ఛే । త్స్వర్గంవాశ్వభ్రమే
వవా॥ ఇత్యాదివచనప్రమాణాత్ । నాభుక్తంక్షీయ్యతేకర్మ । కల్ప
కోటిశతైరపి । అవశ్యమనుభోక్తవ్యం । కృతంకర్మశుభాశుభం ఇతివచ
నంవ్యర్థంభవతి । కింతు॥ వాయువిద్యే॥ అథోవిధివిపర్యాసో । హ్యా
శ్వమేయమధ్వరః। యజమానస్వయందక్షో । బ్రిహ్మాపుత్రఃప్రజాపతిః।
ధర్మాదయస్సదస్యాశ్చ । రక్షితాగరుడధ్వజః। భాగాంశ్చప్రతిగృహ్ణాంతి ।

సాక్షాదిందాద్రయస్సురాః। తథాపియజమానస్య । దక్షస్యాపిసహర్త్విజః। సద్యఏవశిరచ్ఛేద । సాధుసంపద్య తేఫలం । కృత్వాతుసుమహత్పుణ్యం । మిష్ట్వాయజ్ఞశతైరపి । నతత్ఫలమవాప్నోతి । భక్తిహీనోయదీశ్వరే। అస్మిన్నర్థే మహిమ్నస్తోత్రే॥ క్రియాదక్షోదక్షఃక్రతుపతిరధీశస్తనుభృతామృషీణామార్త్విజ్యం శరణదసదస్యాస్సురగణాః। క్రతుభ్రేషస్త్వత్తఃక్రతుఫలవిధానవ్యసనినోధ్రువంకర్తుశ్శ్రద్ధావిధురమభిచారాయహిమఖాః అతఏవకేవల కర్మణాఏవ కర్తృత్వం భవతిచేత్ । దక్షం తదశ్వమేధాధ్వరఫలం కథం నప్రాప్తం॥ కింతు॥ సతాంవృత్తంత్యక్త్వా శ్రుతిసమధిగమ్యం సహాభువం। ఘృణామప్యన్మాల్యస్వజనవిషయస్నేహగుణితాం। ద్విజఃకర్తాపాదాపితరమపరాధంత్వయివిభో మమమ్యత్వంత్యక్త్వా ప్రమదపదవీంప్రాపదచలాం॥ అతఏవకేవల కర్మణాఏవ కర్తృత్వభవతిచేత్ । చండీశ్వరేణ స్వకీయజనశశ్యాతాడనేకృతనఫలం కథంనప్రాప్తం। మామనాదృత్యపుణ్యంవా । పాపంస్యాత్ప్రతిపాదతః। మన్నిమిత్తం కృతంపాపం। పుణ్యంతదపిజాయతే। అపిచ॥ ఉపక్రమ్యకర్మాధిపతివిజాయాపపాత్తోస్తితిశ్రుత్యాదివాక్యప్రమాణాత్ । నానాపురాణవచన ప్రమాణాదపిసర్వకర్మాధిపతిః పరమేశ్వరఏవ తంపరమేశ్వరంవినా కేవలకర్మణ ఏవకర్తృత్వంనభవతి। ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే కర్మవాదనిరసనం నామఏకవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం.

భ గ వ చ్ఛ బ్ద ని ర్వ చ న ం.

భగవచ్ఛబ్దనిర్వచనం వక్ష్యామః॥ నమోరుద్రాయభగతే। ఓన్నమస్తే పరతరాయ । భగవతఇతినమస్తే అస్తుభగవన్విశ్వేశ్వరాయ మహాదేవాయేతి । నీలలోహితనమస్తేఅస్తుభగవతఇతితానుపూర్వ్యమిూశా

న్తో భగవానితి ॥ ఇత్యాదినానాశ్రుతిప్రమాణాత్ । భగవచ్ఛబ్దవాచ్యః
పరమేశ్వర ఏవ ॥ భగవచ్ఛబ్దః షడ్గుణైశ్వర్యాదినానాగుణానామభిధా
నం యథోక్తం । ఐశ్వర్యస్య సమగ్రస్య । వీర్యస్య యశసశ్శ్రియః । జ్ఞానవై
రాగ్యయోశ్చైవ షణ్ణాం భగ ఇతీరితః ॥ తేన భగవచ్ఛబ్దః పరమేశ్వర ఏవ
వర్తతే । అత్రాహ । షాడ్గుణ్యహేతుకత్వముపైతి నాన్యం షడ్గుణా ఏవ
షాడ్గుణ్యం । యథా చత్వారో వర్ణాశ్చాతుర్వర్ణ్యం । కారణమాహ ।
ఐశ్వర్యమీశ్వరమీశ్వరపదశ్రుతిః । రుద్రశబ్దో వీర్యం యశశ్శివపదం ప్రతి
పాదయంతి । సర్వజ్ఞ కామరిపుశబ్దసమర్థితే చ సార్వజ్ఞ్యరాగవిరహౌ భగ
వానతస్త్వం । అథ శ్రియా శివకరోసి వికజ్యతస్తు శ్రీశో యయా త్వమపి దాస
తయాభియుక్తం । అంస్యాకృతే జనిమచారుపవిత్రరూపం । అభ్యర్చితం తవ
మృగాద్యగుదాహరంతి ॥ అనయోరభిప్రాయః ॥ ఈశ్వరపదశ్రుతిగ్రహ
ణేన విద్యతిరిక్తం । అత ఏవ త్వాం గృణాతీతి ఉగ్రశబ్దః కూర్మవచన వీ
ర్యావచనత్వాత్ సాయుక్తవాచి । తదిహాపి ధర్మనియ్యం యదిదం అధిమ
హోత్రగ్రస్య గౌరివాంసజాతేషు యోనమితి । యశ ఉగ్రేభ్యశ్చిద్యో
జీయాన్ ఇతి । యశశ్శివపదమితి । శివత్వం నిశ్శేషనిరతిశయగుణాధార
త్వం యథా మాంగళ్యాదిపాణికా అథ వా శేషకల్యాణగుణైకఘన ఈశ్వరః శి
వ ఇత్యుచ్యతే । సద్భిశ్శివతత్త్వార్థవేదిభిః యతో పిగుణతయా తదంతర్భూ
తమేవ । అథ శ్రియమిత్యాదిపూర్వప్రకరణేషు ప్రసిద్ధం న కేవలం షా
డ్గుణ్యమేవేశ్వరస్య అన్యాయాదీని బహూని గుణాంతరాణి సంతీత్యాహ ।
సత్యం తపో మాధృతిరధిక్షితి రాత్మబోధో ధాష్ట్యర్యం విరాగతపసీమతిరీశ్వర
త్వం । సద్వితీయం తిన కదాచిదపైతి ధర్మః కింతస్య యద్భవతి తేగుణసప్తతే
షు । వియంతి విశ్వమ్యాంతి అశక్యా ప్రమాతీతి యావత్ । నాస్తి యదుత్తుక
ల్యాణం తత్త్వదన్యత్రాప్యప్రవ । కళ్యాణం సకలం చాస్తి పరమాత్మా శివో య
తః । ఇతి జ్ఞానవైరాగ్యశ్రీషద్భగవచ్ఛబ్దా ప్రవృత్తో నిమిత్తా సగుణా తత్ర

సంబంధఇత్యాహ । నైవేశ్వరాయాస్న యతసామహాః శోపీనరాన శ్రీను తంక్షితిపతినదసాగ్వభాగార్ । అన్యాదృశానపిదృశానవినీతగా గాః । ప్రిజ్ఞావశో భగవతః ప్రివదంతివృద్ధాః। ఉక్తగుణవిరహిణోపిజ్ఞానవైరాగ్య సంబంధమాత్రేభిక్షుకాః । భగవచ్ఛబ్దేనాచక్షతఇత్యర్థః॥అపిచ॥ మహేశ్వరేణమనిర్వచనానుక్రమేణ భగవచ్ఛబ్దం నిరాహురిత్యాహ॥ అథర్వణామదనశాసననిబ్బర్హణా । నామానినామభగవానితి తేనిరాహుః । అథర్వశిరసి॥ బ్రూతేఅథకస్మాదుచ్యతేభగవాన్ యస్సర్వాన్ భావాన్ యీక్షతే । ఆత్మజ్ఞానాన్నిరీక్షయతి । యోగంగమయతి । తస్మాదుచ్యతేభగవానితి, యస్యస్భగవచ్ఛబ్దాభిధేయంగుణజాతంతత్సర్వమీశ్వరబుధ్యధీనమితిమంత్రోపనిషదాఇత్యాహ ॥ అత్యాశ్రమోపనిషదాహభగేశ్వరంత్వాం । అథర్వాపనుగంభగేశమిత్యర్థః। అత్యాశ్రమాధికారేణ । ప్రపదనాదత్యాశ్రమోపనిషదితిమంత్రోపనిషదపవసంజ్ఞాతరమం త్రిత్వేభగవతి అత్యాశ్రమిభ్యః పరమంపవిత్రం ప్రోవాచ। సమ్యగృషి సంఘ జుష్టమితిపూజ్య మేవనైఘంటికా గభీహితమిత్యాది నైఘంటికాశ్చ భగవంతమను శంతిపూజ్యం । శత్రిభగవానితి శంభోర్వృద్ధిః । ప్రియుజ్యతే । పూజ్యత ఇతిపిమంటుభగవచ్ఛబ్దస్య పూజ్య వచనత్వ ప్రిసంగేనపూజాని ధానమపిమహేశ్వరస్యేవేతి సోదాహరణమాహ ! పూజాముష్టిహిమతా పిహితామహేశమంత్రేణ వాఙ్మనసకాయనిబంధనాతె । తమష్టిహిసదా తమముఖహిశబ్దవతామంత్రేణ నయుస్యేచతి । అనంతరం తమష్టహిముస్వీషున్ను ధన్వేతి మంత్రంవాఙ్మనసకాయనిబధనేతి కాయనిబధనా పూజానుశః మనోనిబంధనో యోగః । యోగేపిదీర్ఘత్వాగః శత్రినమపఃకారణం కాయనిబంధనాప్రమాధిరితీ అవ్యయాది గుణాభిహేతు త్వాద్భగవచ్ఛబ్దవాచ్యత్వం పరమేశ్వరస్యైవ బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిదేవతానామపి

ణాం భగవచ్ఛబ్దఃపూజ్యత్వవచనమాత్రమేముఖ్యోఽభవతి ॥ ఇతిశ్రీవీర మహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే భగవచ్ఛబ్దనిర్వచనం నామద్వావింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

భగణశబ్దనిర్వచనం.

గాయత్రీహృదయమకరోత్తత్పదంచింతయామః। సర్వేష్వార బ్ధకర్మసు పరమేశ్వర ఏవనసంకల్పఫలప్రదఇతివక్ష్యామః। సర్వకర్మారం భజప్యః ప్రపదాఖ్యమంత్రిస్సామగానై రామ్నాయతే । సామవేదే । తపశ్చ తేజపశ్చేత్యుపక్రమ్యకర్మాధిపతయేనమః। తత్రవిరూపాక్షోస్మీతి। ప్రదేశాంతరే॥ యదిదంకర్మకరిష్యామితన్మేసమృధ్యతాం । తన్మే ఉప పద్యతాం । తత్రకర్మారంభేషు దేవాభ్యనుజ్ఞానంప్రార్థ్యతే । అస్యా ర్థః। తతఃకర్మోపక్రమ్యఅధిపతిః పరమేశ్వర ఏవజపక్రర్మోపక్రమ్య అధి పతిస్సఏవ । జపశ్చేతిమంత్రాజ్జపానుష్ఠానాహా । మంత్రాఃతఏవ వక్ష్యామః। నారాయణోపనిషత్సు । ఓన్నమశ్శివాయేతి । శతరుద్రీ యమధ్యగానమశ్శివాయేతి గాయత్రీమంత్రః ప్రతిపాదయతి । ఔపా యికానాదిత్యోవాఏషఇత్యాదికానువాకానను సంపదంతే । తదోం కారస్వరూపశ్శివఏవ । ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ । ఓమితిబ్రహ్మఓమితి। ఇదంబ్రహ్మసర్వంబ్రహ్మ । శివోమేఅస్తుసదాశివోం॥ యజుర్వేదే॥ యోవేదాదౌస్వరఃప్రోక్తో । వేదాంతేచప్రతిష్ఠితః తస్యప్రకృతిలీనస్య । యఃపరస్సమహేశ్వరః। అస్యార్థః। యోవేదాదౌఇత్యాదినాప్రణవవా వాచ్యోమహేశ్వరః। ఉపాస్యోపదిష్టః యద్వేదేత్యత్రయదితిలింగవ్య త్యయః। వేదాదౌవేదాంతేచ ప్రతిష్ఠితః । ప్రోక్తః అధ్యయనోపక్ర మ్యావసానయోః ప్రయోక్తవ్యతయాభిహితః బ్రహ్మణః ప్రణవంకు ర్యాత్ । దానావంతేచసర్వదేతి । ప్రకృతిజంప్రకృతాజాయతఇతిప్రకృ

ౖ । అవస్థితంఉపసంహృతసకలంవికారంచప్రపంచస్యస్వరూపేణనాదా
త్మనాతిష్ఠతఇత్యర్థః। అస్మిన్నర్థే స్కాందే॥ సర్వవ్యాపకమోంకా
ర। మంత్రమన్యన్నశోభతే । ప్రణవ్యాపిపరబ్రహ్మ। ప్రణవః పరమం
పదం । తస్యప్రకృతిజం విశ్వం । యఃపరస్సమహేశ్వరః। యోయంమ
హేశ్వరస్సాక్షా । త్ప్రణవస్యాస్యగోచరః। బ్రహ్మైకమేవజజ్ఞాన్యం । న
తతోన్యత్తుకించన ॥ స్కాందే॥ ఓంకారప్రణవో దేవ । సంసారాబ్ధింతరి
ష్యతి । ఉమార్థవిగ్రహో దేవో । రుద్రస్సత్యాదిలక్షణః। సంసార
తారకస్యాస్య । ప్రణవస్యాస్యముచ్యతే । విష్ణ్వాదయోపిదేవాశ్చ ।
రుద్రస్యాస్యాన్యయేనతు । కథంచిత్ప్రణవస్యార్థ । భవిష్యంతినము
ఖ్యతః। లైంగ్యే॥ ఓమీశానసమస్తేస్తు । మహాదేవోమహేశ్వరః। స
మోస్తుసర్వవిద్యానా । మీశానఃపరమేశ్వరః। ఈశానసర్వవిద్యానా
మితియజుర్వేదే॥ శతరుద్రీయ్యేపి । సర్వవిద్యానామీశానఇతి । యజు
ర్వేదే । శతరుద్రీయే । నమశ్శివాయచ శివతరాయచస నమశ్శివా
యచహరికేశాయచ।పంచబ్రహ్మోపనిషది। శివాయనమః। శివలింగాయన
మఃఅస్మిన్నర్థేతాత్పర్యసంగ్రహే బ్రహ్మాణిపంచకీనఃస్తవమంత్రే। రూ
పాశివాతవవ్యంబుకమక్షరాణామస్యామహోపనిషది । మహత్వనాదః।
ద్రావిడాకేషుపంచాక్షరప్రవేశాదివ కుదేశికాదశానాంపావనత్వం పౌ
రాణికాఃకథంతి ॥ యస్మాత్పంచాక్షరీవిద్యా । శతరుద్రీయమధ్యగా । పా
వనీసర్వభూతానాం । రుద్రేకాదశినీతతః। లైంగ్యే॥ ఏకోహంసంస్థితో దే
వీఃద్వితీయోస్తి కుత్రచిత్। అస్మిన్వేదాశ్చశాస్త్రాణి । మంత్రేపంచాక్షరీస్థి
తా । తేనాశంనైవసంప్రాప్తా । మచ్ఛక్త్యావ్యానుపాలితః। స్కాందే
అనేనసదృశంజప్యంనాస్తినాస్తిశ్రుతౌస్మృతౌ ఏషాపంచాక్షరీవిద్యా।
సర్వశ్రుతిశిరోగతా । కారణాగమే । సప్తకోటిమహామంత్రా ఉప
మంత్రాఅనేకశః। పంచాక్షరేప్రలీయంతే । పునస్తత్రవినిర్గతాః॥ వా

వాయువీయసంహితాయాం॥ దేవ్యువాచ। కలౌ కలుషితే కాలే। దుర్జ
యే దురితక్రమే। హీనే వర్ణాశ్రమాచారే। సంకరే సముపాగతే॥ కే
నోపాయేన ముచ్యంతే। భక్తాస్తవ మహేశ్వర। ఈశ్వర ఉవాచ॥ ఆశ్రి
త్య పరమాం విద్యాం। హృద్యాం పంచాక్షరీం మమ। భక్త్యా చ పరమా
త్మనో। ముచ్యంతే కలిజా నరాః। అంత్యజాదధమో వాపి। మూర్ఖో వా
పండితోపి వా। జపేత్పంచాక్షరీం విద్యాం। జపేన్నైవాఘ్నయాచ్ఛివం।
స్కాందే॥ వేదశాస్త్రపురాణాద్యా। స్పష్టా వేశ్యాంగనా ఇవ। యా పు
నశ్శాంకరీ విద్యా। గుప్తా కులవధూరివ। అగస్త్యరామాదిభిరాధృత
త్వాచ్చ। ముఖ్యమంత్రస్య చ వైదికత్వాత్। పరస్య తత్త్వస్య చ వాచక
త్వాన్నమశ్శివాయేతి సదా జపధ్వం॥

అథ గాయత్రీ ప్రకరణం కథయామః.

తత్సవితుర్వరేణ్యం। భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః
ప్రచోదయాత్। అత్ర తావత్తాత్పర్యసంగ్రహః॥ వాచకః కిమస్య సవితా
సవితుర్వరేణ్యం కిం వా భవానీతి వితర్కపదం న శేషం। భాస్వంత ఏవ వ
యాకురుతే సమంత్రే। శర్గోపి వక్తు మథ దైవతమీశ్వరత్వాం। దే
వస్య పవిత్రువాచ్యత్వం తచ్ఛబ్దవాచ్యత్వముపపాదయేతి। తత్ర ఉప
త్తిరాహ। యస్మాదయత్వాయి భగశబ్దో నిరోహతి। నాన్యత్ర ప్రయుజ్య
త ఇత్యర్థః। కేచదిమం మంత్రమన్యథా వ్యాచక్షతే। యో దేవస్సవి
తాస్మాకం ధియో ధర్మాది గోచరాః। ప్రేరయత్తస్య యద్భర్గః। స్తద్వ
రేణ్యముపాస్మహే। ఇతి వాక్యస్థితత్వాత్। తదయుక్తమిత్యాహ॥
వైయాకరణైః॥ భగశబ్దోయం పరమేశ్వరస్యైవేతి నిర్వచనముకారి
అస్మిన్నర్థే మైత్రాయణశాఖాయాం। మైత్రాయణి శ్రుతిరసౌ। తది

తిపక్షకృత్యాభగణం భగవంతమభిధాయవిచింతనీయ్యం । రుద్రస్యభగణపదగోచరతాంబ్రువాణో । సాంతంపత్రిణిషత్తిపతిభగణపదంపురాణే॥ భగణంభవంశమితి భగోజ్ దేవస్యధీమహి । సహితావేద్రైమణయోస్యభగాణఖ్యస్తం చింతయామితిహశ్రుతిః। రుద్రస్యభగణపదగోచరతామితివిషగర్భఇతి। రుద్రఏవాయుంభగణశబ్దవాచ్యఇతి । అస్మిన్నర్థే । అహుశ్చనైఘంటికాః। ధీమోభగణః క్రతుర్వానేతి । హరస్యరహోభగణఇతి । తాత్పర్యసంగ్రహే॥ సాంతంపదంతమపిన్నైవదసాతివక్తుం । వదదాతీతిసకారాంతత్వేనవక్తుంన సహితేత్యర్థః। అకారాంతత్వేసిద్ధిః। మంత్రస్యపదానామవయవదర్శనఇతి । భగణంప్రచోదయాదితి । స్కాందే॥ యేనోస్తాకంకంధియశ్చిత్యంతర్యామి స్వరూపతః। ప్రచోదయాత్సౌరమ్యేచ్చ । తస్యదేవస్యమమత్రాతా। ఉపాస్యస్సర్వజంతూనాం । ప్రత్యక్షస్వభావతః। సవితుస్సోత్పభూతంతు । వరేణ్యంసర్వజంతుభిః। భజనీయ్యందివ్యజోభగః । స్తేజశ్చైతన్యలక్షణం । తచ్ఛబ్దవాచ్యంసర్వజ్ఞం । జగత్సర్గాదికారణం । స్వమాయాశక్తిసంపన్నం । శివంరుద్రాదిసంజ్ఞకం । నీలగ్రీవంవిరూపాక్షం । సాంబమూర్త్యగణలక్షితం । ఆదిత్యదేవతాయాస్తు । ప్రేరకః పరమేశ్వరః । అదిత్యేనపఠిజ్ఞాతః । వయధీమహ్యుపాస్మహే॥ ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతిహాసవచనప్రమాణాత్ సవితుర్వరేణ్యత్వాద్ధియః। ప్రేరకత్వాత్ శివవాచకత్వాద్భగణశబ్దవాచ్యః పరమేశ్వరఏవతథాదిత్యాదిదేవతాంతరం నభవతి । అతఏతద్గాయత్రీమంత్రాధిపతిః పరమేశ్వరఏవ॥

ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచార సారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే భగణశబ్దనిర్వచనం నామత్రయోవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

శ్రీ రుద్ర శబ్ద నిర్వచనం.

కేచనరుద్రోవా ఏషయదగ్ని రితివచనస్య తాత్పర్యమజానంతః అగ్నేశ్చరుద్రత్వమాపాదయంతి తత్తథానభవతి। ఓన్నమోభగవతే రుద్రాయనమస్తేస్తు రుద్రాయనమోస్తు రుద్రాయత ద్రుద్రాయ నమస్తే రుద్రమన్యవె నమోరుద్రాయమన్యవే విశ్వాధికోరుద్రః మాతారుద్రః తన్నోరుద్రః పశూనామధిపతి పూర్వశ్చాహమ్ రుద్రస్తువంతి రుద్రాయతేరసతేనమః। నమోరుద్రాయమీఢుషే। ఇత్యాదిశ్రుతిప ప్రసిద్ధస్య పరమకారణస్య రుద్రశబ్దనిర్వచనం కథయామః॥

శ్రీరుద్రభాష్యే। ఋతం సత్యం పరం బ్రహ్మాభావ రాత్రి.నదాతివారుద్రః। ఋతంసత్యమితిత్రిధారాతితరుద్రోప్రణవః। తస్మాదాంతెద్రవతి ద్రావయతీతిరుద్రః। తరుఅశుభానిద్రావకోరుద్రః। అస్మిన్నర్థే। రుదుఃదుఃఖందుఃఖహేతుర్వాతంద్రావయతీతిసప్రభూః। రుద్రఇత్యుచ్యతెసద్భి। శ్శివతత్త్వార్థవేదిభిః। అంత్యకాలేసర్వం రోదయతీతిరుద్రః। శోదేవిలుఙకిణిచ్ ప్రత్యయః। అతఏనపరమకారణస్య శివస్యైవరుద్రత్వముక్తం। కథమగ్నిఃఋద్రః। తాత్పర్యసంగ్రహే॥ అగ్నిఃప్రకృత్యఖలు రుద్రపదం ప్రయుజ్య తద్బ్రాహ్మణంభవతి। యత్రిత యోసమూర్తింతత్రిసోమ సహచర్యాగ్ని రివరుద్రోభవతుమహాతి బ్రాహ్మణంభవతిసోమో రుద్రత్వంచనిర్విశేషయుత్। ప్రజాకామోద్వై రేతోధాతోగ్ని ప్రజానాం ప్రజనయి తాసోమఏవాస్మై రేతోదదాత్యగ్నిః। ప్రజానాంప్రజనఇతేతి। యత్రమాహేశ్వరస్యాహ్వానంతత్రిపృథగితి। సోదాహరణమాహ ఆహ్వానమత్రిభవతః। పృథగేవదృష్టమితి। యజుర్వేదే॥ ప్రాతరగ్నింప్రాతరింద్రం హవామహేప్రాతర్మిత్రావరుణా ప్రాతరశ్వినా। ప్రా

తత్ప్రభృతిగంపూషణం బృహస్పతిం ప్రాతస్సోమమతరుద్రంహువేమ । అ
గ్న్యాదిభిస్సహ మహేశ్వరహూతిశం శామూ భూదితిశ్రుతిముపర్వ్వన
షంగయోగ్యం । మంత్రక్రియాప్యనిశ మేవ పదాంత రేణత్వాహూ
హ్వామస్నుతప దేవభినత్యాహీశం। నహి మహా దేవం తా దేవంతరపదాహ్వా
తుమర్హతి । తదుక్తంహువేమఇతి అధిమహేత్యర్థః । అపిచ॥ అగ్నిం
ప్రకాశయతిశంకరరుద్రవంతంమంత్రశ్చ గ్నఇతివాతదనంతరో వా । అ
న్యోన్యమిశ్రముభయంశివ దేవతాకం । యస్మాదుభాపి చహావిః ప్రతిసంప్ర
దానం । యజుర్వేదే॥ అభిచరంతమధికృత్యఅగ్న యే రుద్రేచ తేపురో
డాశమష్టాకపాలంనిర్వపేదితి । శూయతే అభిచరంతం । అత్రచయ
జ్ఞానవాకే॥ భవతస్వ్యమగ్నేరుద్రః ఆవోరాజానమితిచ । తేశ్రుతి కేవ
మగ్నింన ప్రకాశ యతోహి । అపికస్మైవంతంఅగ్ని మేవేతి । మయత్వత
యొమరుద్బ్విఛ్నానామమత్వానింద్రః దేవతాభవితుమర్హతికిం।ఉభ యో
పియద్వదో దేవ తాభ వితుమర్హతికిం । యద్వ దే దేవమయతశ్చంద్రశ్చ
తద్భృద్రతాపిత్యభిచరంతమే వాధికృత్యపశుశూర్యతే । రాంద్రోహిం
జంఆలభేత । ఇతిఅనయో రేవమంత్రయోః ఈశ్వరై క ప్రకాశత్వద
ర్శనాత్ తదసాధారణా దేవ । అతాగ్నాని మయానావపితద్వ్యశేషే
ణభూతః గుణప్రవప్రధానం । తస్మాన్న కేవలమగ్నింప్రకాశయతి ।
ఆభిచరోగ్నిః। అధపతశ్చమద్రః కృష్ణో తుకామయులం సకలం హవి
స్తేరాజ్ఞాబలింహారతుభాగముఖుఃప్రజాభ్యః। కృష్ణోతాపిన్వామినేవవస్తు
సమర్పణీయ్యం । అతేతిహాసప్రసిద్ధమర్థం నిదర్శనత్వేనాహ ।
న ర్ధే వేదిశంకరనిదర్శనే వేదితమంబుజాక్షీనై శంహావిస్ఫుటిమద్భృశ్యతపాద
యొాస్తి । మహాభారతెదోణపర్వణి । యచ్ఛోపహారసకలం । నైశం
నైత్యకమాత్మనా । తదర్శన్యాంబకపదే । వాసుదేవనివేదితమితి॥ అ
త్రిపవప్రవృత్తిసహారుద్రశబ్దవాచ్యాప్రసంగాదాహ । ప్రకారాంత రే॥

నమోగ్నయేమఘఘ్నే ననమఘయింద్రాయమఘఘ్నేతిలక్షణాత్ । అ
గ్నయేశివాయఇంద్రాయ హరాయ ఇత్యర్థః। ఇతిలక్షణాత్ నమో
గ్నయేమఘఘ్న ఇతివచనాత్। అగ్నేశ్చముఖ్యార్థత్వంనభవతి । దక్షాధ్వ
రేవీరభద్రేణజిహ్వాహీనఃకరహీనశ్చాగ్ని స్స్వయమేవమఘఘ్నోభవతి
కిం । నమఇంద్రాయమనుతివచనాత్ । మఘఘ్నత్వమింద్రస్యముఖ్యా
ర్థత్వంనభవతి। తస్యైవవీరభద్రేణకరహీనస్యేంద్రస్వయమేవమఘఘ్నోనభ
వతికిం । అతఏవధాతుయోగికప్రయోగసంబంధాదితపరస్పరమానాం
తరాణిభవతిచేత్ ముఖ్యవాచకానినభవంతి । భోదేవగుణాధిక అగ్నిం
త్వత్కృయాకృవిశేషేణసూచితాంసామంత్రావిభాగమయతఃపరమం
ప్రకర్షణం । సదేశాగతప్రాధాన్యంనోపరుధ్యాదితిభావః। మంత్రాం
తరసంవాదావపిమంత్రాయపరమేశ్వరగోచరఏవేత్యాహ । ఋక్సంహి
తావదతి । మేధపతింభవంతంరాజానమధ్వరవిధేరయేమామాహమంత్రః।
రౌద్రసూక్తపాఠాదపితత్ప్రపాదకఏవ। అయంమంత్రమిత్యాహ । తం
సూక్తమంత్రగణమండనమాడికత్నం । నమోరుద్రాయేత్యాది రౌద్ర
సూక్తమధ్వర్యరస్సమామనంతి । ఆహోరాజానమధ్వరస్యమంత్రి ఇతిస్వ
రూపిపర్యాలోచనాత్ దేవదేవాభిధాతుమయం మంత్రిశ్శక్నోతీత్యా
హ । అయమేవపశూనామధిపతి రస్త్వాదితితస్మాద్రుద్రః। పశూనామధి
పతిః ఉమాపతయే పశుపతయే నమోనమః। ఇమం పశుం పశుపతేతే
అద్యబధ్నామితి । అథర్వణవేదే పశూధిపతే పశుపతేత్యాది । యజు
ర్వేదే బ్రహ్మాదయః పశవః సర్వేదేవాశ్చపశవ । బ్రహ్మావిష్ణుసరుద్రా
ద్యాః। పశవఃపరికీర్తితాః। తేషాంపతిస్తుభూతేశః। శివఃపశుపతిస్స్మృతః।
సూతసంహితాయాం । శివస్యాజ్ఞాబలాద్విష్ణు । జాయతే మ్రియ్యతేపి
చ । బ్రహ్మాసర్వజగత్కర్తా । విరాట్సంమ్రాట్స్వరాడపి । ఖరోష్ణతిరవ
త్క్షుదా । బ్రహ్మావిష్ణ్వాదయోభవన్ । బ్రహ్మణశ్చశిధావిష్ణో । దర్శంశ

స్యమళకస్యచ। ప్రవృత్తిశ్చనివృత్తిశ్చ హేతురిచ్ఛాపినాకినః। బ్రహ్మాణస్థం భభావంవా। స్తంభస్య బ్రహ్మాభావనా । స్వేచ్ఛయావిదధానస్య । నాతి భావఃపినాకినః। స్కాందే॥ బ్రహ్మావిష్ణ్వాదయోదేవా । ఏకంచిత్ స్థాణు జంగమాః। ఉమాధవస్య తేసర్వే । బాలక్రీడేనధీఇవ । బ్రహ్మావిష్ణేంద్ర చంద్రాద్యా । మునయో మనవస్తథా । సర్వేక్రీడానకాస్తస్య। దేవదే వస్యశూలినః। శుకవత్తపవిశ్వేశ । క్రీడామై కేవలంవయం। తతోన్మేషని మేషాభ్యాం । అస్మాకంప్రళయోదయె । ఇత్యాదిప్రమాణాత్ బ్రహ్మ విష్ణ్వాది దేవతాః। పశవః। రుద్రః పశుపతిః॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారె శ్రీసోమనాధభాష్యే రుద్రశబ్దనిర్వచనం నామచతుర్వింశతిప్రకరణం సంపూర్ణం॥

మ హా దే వ శ బ్ద ని ర్వ చ నం వ క్ష్యా మః .

యజుర్వేదే॥ మహాదేవాయత్ర్యంబకాయత్రి పురాంతకాయే తి॥ అధర్వణవేదే॥ సమహేశ్వరస్సమహాదేవఇతి । పరిదేశాంతరె । అధకస్మాదుచ్యతెమహాదేవంసర్వాన్ సర్వాన్పరిత్యజ్యఆత్మజ్ఞానయో గైశ్వర్యెమహితిమహీయ్యాతె తస్మాదుచ్యతె మహాదేవాయఇతి । స్కాందే॥ ఉత్కృష్టేతుల్యజాతీనాం । మహచ్ఛబ్దఃప్రయుజ్యతె । తస్మా త్సమస్తదేవానాం । మహాదేవాయముత్తమం । లైంగ్యే॥ విష్ణుః॥ మ హాదేవాయదేవానా । మీశ్వరాయనమోనమ । ఇతి । మకుటాగ మె॥ ఉగ్రాంసిత్వంమహాదేవ । భీమేశానస్స్వముచ్యతె । విశ్వతశ్చక్షు రిత్యాది । వేదైస్త్వాంపర్యసేవిభో । యజ్ఞవైభవఖండె॥ హరిసత్యసంధ సంవాదె॥ విష్ణురువాచ । మహాదేవంమహాత్మానం । భజకారుణికోత్త మం । నామతశ్చార్థతశ్చాపి । మహాదేవోమహేశ్వరః॥ మహాదేవో మహాభీమో । మహాభైరవవిక్రమః। మహాశక్తిర్మహాదీప్తి । ర్మహాకీ

ర్త్రిర్మహామతిః। మహాగ్రాసో మహాభాసో మహోల్లాసో మహారసః। అ
స్మిన్నర్థే॥ స్కాందే కాశీకాఖండే । వ్యాసవిష్ణుసంవాదే । విష్ణురు
వాచ॥ అవతే వేనదుర్బుద్ధే త్వయాదుర్భాషితం మహత్। మయాపి గురు
మాక్షిప్య । ఏవంమాంయత్ప్రశంససి । అత్రమేవచనంవ్యాస । మ
యావక్తుంయథార్థవత్ । యచ్ఛ్రుత్వాసర్వభూతానాం । శివఏవభవే
న్మతిః। కర్తాహంసర్వజగతాం । మమకర్తామహేశ్వరః తస్యదేవాదిదే
వస్య । కర్తాకోపినవిద్యతే । యజ్ఞకర్తాచదేవేంద్రో వేదకర్తాచవాక్పతిః
అహమేవజగత్కర్తా । మమకర్తామహేశ్వరః। వర్ణానాంబ్రాహ్మణో
దేవో । బ్రాహ్మణానాంచదేవతాః। దేవతానాంమహాదేవో । దేవో
స్మాకంమహేశ్వరః । శివస్యపూజితంలింగం । సర్వదేవసురైర్నరైః॥
శివేనపూజితఃకోవా । వదంతుప్రతివాదినః । సత్యంవచ్మిహితంవచ్మి ।
సారంవచ్మిపునఃపునః। సర్వస్మాదధికంరుద్రం । భక్త్యార్చయమునేప్ర
భుం । వ్యాసఉవాచ॥ ఏకేనదగ్ధంత్రిపురంశరణ్యం । కామోలలాటేక్ష
హుతాశనేన । భిన్నోదకంశూరవరేణఏవ । కస్తేనసార్ధంకురుతేవిరో
ధం । జలౌఘకల్లోలతరంగభంగం । గంగాధృతాఏనజటాగ్రభాగే ।
పాదాంబుజాంగుష్ఠనిషేధనేన । ఏపాతలంకాధిపతిర్విసంజ్ఞాంసురాసురా
ణామిహమత్సమక్షం । విధ్వంసితోదక్షమఖఃక్షణేన । ప్రణమ్యదక్షక్ష
యతాం మఖస్య । లేఖైఏతంశంకరతో పిచాగ్ర్యం । సర్వస్యపూజా
ర్హమమఉత్తమాంగం । సంపూజ్యతే లింగపరంహరస్య । అనేనపరవా
స్త్రవత్సమూథా। ప్రభుశ్చదేవేచ్ఛతితత్వరోది।బ్రహ్మత్వలింగహరిరింద్ర
సిద్ధైః। సురాసురాశ్చైవమిహార్చయంతి। తథాపిమూఢానవిచారయంతి।
కోవాదిగోప్యస్తిసమోహరస్య । స్వలీనబ్రహ్మాణంలింగం । మయాకృ
ష్ఠైశ్వరంమునే । సర్వాపేక్షితసిద్ధ్యర్థం । వారణాస్యాంప్రతిష్ఠితం ।
యథార్థవచసానేన । యోమాంస్తౌతిప్రహర్షితః! తస్యాహంసుఽభ

ష్యేన । నాన్యశ్శబ్దశతైరపి । తన్యశ్త్వం శరణం యాహి । జీవితం మేప్ర యచ్ఛతి । ఇత్యుక్త్వాంతర్ధదేవిష్ణు । ర్వ్యాసోపిభయవిహ్వలః। జగామశరణం దేవ సర్వభావేనశంకరం । సంత్యజ్యతృణవత్సర్వం । బ్రహ్మాదివిష్ణ్వాదికంతథా । సర్వపాపవిముక్త్యర్థం । మహాదేవేతికీర్తనమ్॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాధభాష్యే మహాదేవశబ్దనిర్వచనం నామపంచవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

శ్రీః.

అముద్రితగ్రంథప్రకటన.

వైదికోత్తములారా!

శైవశ్రౌతకళానిధి.

వినుండు. శ్రీమదుత్తరవాతూలాంతర్గతంబగు శైవశ్రౌతకళానిధి యను మహాగ్రంథంబొక్కటి బహుప్రయత్నములచే సంపాదించినాఁడ. యచ్చొత్తించుటకు రు 1000 గావలసినట్లున్నది. కాన సద్గుణాకరులు వారివారికి దోఁచినంత ద్రవ్యసహాయంబుగావించి నాపూనికెఁ నెరవేర్ప ప్రార్థించెద. నిందు మూడుఖండములు కలవు.

అందుఁగలవి విషయంబు లేమనఁగా గౌరీదేవి యధ్వరంబులు సల్పువారికి ఫలంబేమని శంకరునిఁగూర్చి ప్రశ్నజేయుటయు పశుబంధంబొనర్చి సవనంబు సల్పువారికి స్వర్గభోగముగాని సాలోక్యాది పదవులు లేవని శంభుండు వచించుటయు దత్కారణంబేమని ఉమాదేవి మనవిజేయుటయు పిష్టపశువుచే రుద్రయాగంబు సల్పువారికి చతుర్విధ పదవులుగలవని పశుపతి వక్కాణించుటయు తత్క్రమంబు దెల్పుమని దేవి ప్రార్థించుటయు నంతట పిష్టపశుక్రమంబును యాగమంటపాదుల లక్షణంబును శతక్రతువుల వివరంబును మహేశ్వరుండు మాదేవికి విశదపరచుటయు నిన్నివిషయంబులచే ముప్పదియారుపటలంబులై ప్రథమ ఖండంబు వెలయు.

యజమాన-దీక్షిత - శ్రోత్రియ - ఉద్గాత-హోత - అధ్వర్యు - ప్రస్తోతమైత్రావరుణ- ప్రతిహర్త-అగ్నీధ్ర-సుబ్రహ్మణ్యాది- క్రతుసాధకుల- లక్షణంబు-లును యనేకానువాకంబులు గలసి ద్వితీయ ఖండంబు విస్తరిల్లు.

శతక్రతుఫలితానుక్రమణికయు రుద్రయాగఫలలక్షణము శైవదీక్షఁబొందక యజ్ఞము జేయువారికిగలుగు దోషవివరము సప్తవిధ శైవదీక్షాలక్షణంబును మొద

లగు ధర్మంబులచే నిరువదియైదుపటలంబులుగల తృతీయఖండంబువిలసిల్లు.

వీరశైవసారసంగ్రహము.

శ్రీమన్నిగమాగమపురాణేతిహాసాంతర్గత ధర్మంబులుగూర్చి యొనర్పంబడిన వీరశైవసారసంగ్రహంబను గ్రంథంబుముద్రింపించ ప్రయత్నించుచున్నవాడ. తద్గ్రంథంబునగలవివరంబు.

యెవ్వారు జననకాలమాదిగా లింగాంగులై యెవ్వారికులమంతయు భిన్నభావము లేకయుండునో యెవ్వారి సంతతికెల్లను లింగధారణ లేకున్న నిందగలుగునో యెవ్వారుగోత్రప్రవరాదులెరిగి షోడశకర్మలు గావించుకుందురో యెవ్వారువేధామంత్ర క్రియాసహితమైన యేకవింశతి దీక్షాక్రమంబులు దెలియుదురో యెవ్వారేకోత్తర శతస్థలవిచారపరులై చతుష్షష్టిశీలంబులెరింగియష్టావరణసిద్ధిగలిగి పంచాచార పరులగుదురో వారేవీరశైవులని దెల్పగలయనేక ప్రమాణంబులుగలిగి పంచవింశతి ప్రకరణంబులంబరగు.

దేవబ్రాహ్మణవిమర్శనము.

దేవబ్రాహ్మణవిమర్శనమను గ్రంథంబనేకగ్రంథప్రమాణంబులుసంగ్రహించి వ్రాసినాడ. దేవునకు బ్రాహ్మణునకు గలయభేదవ్యుత్పత్తియు దేవశబ్దము భగవంతునకు బ్రాహ్మణశబ్దము విప్రునకేరెండుశబ్దములువీరిరువురికేదప్ప తక్కినవారలకు తప్పుబడ్డంబులు ఘంటాపథంబుగా జెల్లవనియు వీరిరువుల ధర్మంబులపరిమితముగా దెలుపగలిగి [illegible] ప్రకరణంబులైదనరు.

ఇట్లువిన్నవించు,

గంగపట్టణపు సుబ్రహ్మణ్యదేవర

